כל המטמאין פרק ג עדיות

רבינו עובדיה — מברטנורה

למי שריתו רע. גדי מקולס מפני שנראה כאוכל קדשים בחוץ. והלכה כחכמים: **יב** פרתו יוצאה ברצועה שבין קרניה. לעזי. ואמרו חכמים משהוא הוא ואינו חכשיטו לה. ולא פרתו של ר"א בן עזריה היתה אלא של שכנתו. ועל שלא מיחה בה נקראת על שמו: ומקרדין בי"ט. כמין מגרפה קטנה של ברזל שעשויה דקות. ומחכיכין ומגרדין בה את הבהמה ואע"ג דעביד חבורה: ברחים שלהן. קטנות הטעויות לכך: מקרצפים. במגרה של עץ שעשויה נסות ואין עושין חבורה: אף לא מקרצפים. דגזרינן קרלוף [אטו] קירוד. ואין הלכה כר"א בן עזריה. אלא במקרדים את הבהמה בלבד משום דבהא קים ליה בשטתיה דר"ש דאמר דבר שאין מתכוין מותר ולא כר"ש דאמר דבר שאין מתכוין אסור. ואין כך הלכה:

תוספות יום טוב

דברים ר"א בן עזריה מתיר וכו'. אוסרין(פח). פרתו יוצאה(פט) ברצועה שבין קרניה(צ). ומקרדין(צא) את הבהמה ביום טוב(צב). ושוחקין את הפלפלין ברחים שלהן(צג). רבי יהודה אומר אין מקרדין את הבהמה ביום טוב. מפני שהוא עושה חבורה. אבל מקרצפין(צד). וחכמים אומרים אין מקרדין. אף לא מקרצפין(צה):

וקיי"ל כווותיה. וחכמים דפליגי עליה סברי כרבי יהודה דאמר דבר שאין מתכוין אסור. ואין כך הלכה:

שנויי נוסחאות

יוצאה. בכי"ק יוצא. הפלפלין (ברחים שלחן). בכי"מ ..ביום טוב ולית. אף לא. בכי"מ אף אין:

תוספות חדשים

יב במשנה ומקרדין כתב הר"ב דעניד חבורה עכ"ל ונסוף הר"מ כתב דבר לא בשטתא דר"ש ע"כ לע"ג דר"ש מודה בספיק ריסא אפסר לומר כיון דודאי לא ניחא ליה בחבורה זו אף דספיק ריסא הוא אפ"ה מותר וכ"מ מפורש בשבת דף ע"ה ב"ה טוסי ניחא ליה ע"ש אלא כפנכת מהוספת שם דלעניין חבורה הוי מלאכה שא"ל לנופיה ומותר לכ"ע אף גבי פסיק ריסא ועיין פרק ב' דבילה משנה ה' ובמ"ע שם:

אלו דברים פרק ד עדיות

תוספת יום טוב — ר"ע מברטנורה

פרק ד **א ביצה** שנולדה ביום טוב וכו'. ב"ש אומרים שאור בבזית. הכל כמנה ברפ"ק דבילה. וע"ש:

ב בהמה שנולדה בי"ט וכו'. עד שהוא אסור. כ"א ל"ג: וכודאי שכן הוא דהא אפרוח רב ושמואל ור' יוחנן פליגי ביה בפ"ק דבילה דף ו'. וכן מייתי התם ברייתא עגל שנולד בי"ט מותר. ולא מייתי מתני' דהכא. אלא ודאי דל"ג להו במשנה לא בהמה ולא אפרוח: הכל מודים שהיא מותרת. ולא שייך טעמא דהכנה דדוקא לידת בילה חשוב הכנה משום דע"י לידה הוכנה לגדל אפרוח. דאילו נמצאת במעי אמה אינה מגדלת אפרוח. וגם טובה יותר לאכול. אבל ולד הוא טוב לאכילה ורלוי לכל דבר אם נשחטה אמו ונמצא במעי אמו. כמו אחר הלידה כ"כ הרא"ש שם. ומ"ש הר"ב כשיטורו של זה. ולא יליפינן ביעור מאכילה. וב"ה סברי יליפינן ביעור מאכילה: **ב** הכל מודים שהיא מותרת. והוא שיצא בעובר שכלו לו חדשיו: ואפרוח שיצא. הכל מודים שהוא אסור

פרק ד **א ביצה** שנולדה ביום טוב. בי"ש של אחר שבת עסקינן וטעמייהו דב"ה דאמרי לא תאכל משום דכל בילה דמתילדא אתמול גמרה לה ונמצאת שבת מכינה לי"ט. והתורה אמרה(שמות ט"ז) והיה ביום הששי והכינו. וסתם שבי חול הוא. חול מכין לשבת וחול מכין לי"ט די"ט נמי איקרי שבת ואין י"ט מכין לשבת. ולא שבת מכינה לי"ט. והכנה דבילה אע"ג דבידי שמים היא מקריא הכנה: שאור בבזית. לענין אכילה כ"ע לא פליגי דזה וזה בבזית. מדפתח הכתוב בשאור. שאור לא ימצא בבתיכם (שם י"ג) וסיים בחמץ. כי כל אוכל מחמצת. לומר לך זהו שאור זהו חמץ. כזה כן זה. כי פליגי לענין ביעור. ב"ש סברי מדכתב רחמנא לתרוייהו שאור וחמץ. ש"מ שיעורו של זה. לא כשיעורו של זה. ולא יליפינן ביעור מאכילה. וב"ה סברי יליפינן ביעור מאכילה: **ב** הכל מודים שהיא מותרת. והוא שיצא בעובר שכלו לו חדשיו: ואפרוח שיצא. הכל מודים שהוא אסור

פרק ד **א אלו דברים מקולי בית שמאי. ומחומרי בית הלל**(א). ביצה שנולדה ביום טוב(ב). בית שמאי אומרים תאכל. ובית הלל אומרים לא תאכל(ג). בית שמאי אומרים שאור בבזית. וחמץ בבכותבת(ד). ובית הלל אומרים זה וזה בבזית(ה): **ב** בהמה שנולדה ביום טוב. הכל מודים שהיא מותרת(ו). ואפרוח שיצא מדכתב רחמנא לתרוייהו שאור וחמץ. ש"מ שיעורו של זה. לא כשיעורו של זה. ולא יליפינן ביעור מאכילה. וב"ה סברי יליפינן ביעור מאכילה: **ב** הכל מודים שהיא מותרת. והוא שיצא בעובר שכלו לו חדשיו: ואפרוח שיצא. הכל מודים שהוא אסור

פירש הר"ב משום שרץ העוף. כיון שלא נתפתחו עיניהם. אתרבו מכל השרץ השורץ. כדאיתא בגמרא דבילה שם. אבל תימה דהסיא רבי אליעזר בן יעקב היא דס"ל אף בחול אסור. ואילו הכא לא אסרינן אלא בי"ט. אלא טעמא

יבין תפארת ישראל יבין

כאוכל אסתם בחוץ. אף שיסגנו כולן כך, פן יבוא א' ממקום אחר שלא נהגו כך ויחשדוהו. והכי קיי"ל [א"ח תע"ו]: סח) [בילה פ"ב מ"מ]: סט) לר"ה ואפילו בשבת: ע) וקיי"ל דבין לשמירה לו לעוי הו"ל כמשא ואסור משום שביתת בהמתו. וי"א דגם ביו"ט מלווה על שביתתה [ש"ה]: עא) כמו מגרדין, דהיינו לסרקה ולחككה בו, [שטריגעלן] בל"ח: עב) ואפילו במגרדת שעניה דקות ועושות חבורה, לא ניח"ל ושרי: עג) וקיי"ל דאסור, מדמחזי כעובדין דחול. אבל במחוכה וע"י שנוי, שרי, כשאר הבלין [א"ח תק"ד]: עד) עם מגרדת של עץ שעשויה נסות ואינו חובל: עה) דגזרינן קרלוף אטו קירוד [ועי' מה שכתבתי פ"ב דבילה סי' ג"ע]. מיהו הך שלנו מסיר שער מעונף, דהו"ל פסיק ריסא דניחא ליה בה ולכ"ע אסור [כך נ"ל הכוונה בא"ח תקכ"ג]:

אלו דברים פרק ד עדיות

תוספת יום טוב — ר"ע מברטנורה

פ"ד **א** אלו דברים מקולי ב"ש ומחומרי ב"ה. עי' ירושלמי פאה פ"ו ה"ב שנה ע"ז ה"ב [כ"ד דברים מקולי ב"ש ומחומרי ב"ה] מיהוגין פ"ו ה"ל יומא פ"ח ה"ב בילה פ"ב ב' ינמות פ"ו ה"ו נחומות פ"ח ה"ח נזיר פ"ב ה"ו סוטה פ"ב ה"ח: ביצה שנולדה ביו"ט. בילה פ"ב ה"ה: לא תאכל. מיי' פ"ח מה' יו"ט הי"ח פמ"ג נלחון ע"ה עיש"ש ג"ה מימון הקי"ב פ"ח: בש"א שאור בבזית. בילה פ"ח יומא פ"ם ב"ב ירושלמי פסחים פ"ה ה"ד: זה וזה בבזית. מיי' פ"ח מה' חמץ ומצה ה"ב טוש"ע א"ח סימן תמ"ב ס"ז: **ב** בהמה שנולדה ביו"ט וכו' ואפרוח שיצא מן. הביצה. מיי' פ"ב מה' יו"ט ה"ח פמ"ב נלחון ע"ה טוש"ע א"ח סימן תנ"ח ס"ה וסימן תקי"ב ס"ח:

שנויי נוסחאות

פ"ד א בבזית וחמץ בבכותבת. בכי"ק בזית. בבותבת וכן בסמוך; בד"ב ובדפו"י ובמכב"ד ד"ו רס"ח ..בבותבת: **ב** (בהמה שנולדה בי"ט מודים שהוא אסור). בכי"ק ליתא אולם בריש בילה ליתא שם, ע"ם בס"ב, וכן ליתא בכי"מ ועי' תוי"ט.

תוספות חדשים

פ"ד א ברע"ב ד"ה ביצה כו' ביו"ט שלאחר הבשת עסקינן ע"כ ונלמדה בילה שנולדה בכל י"ט גזירה אטו י"ט אחר השבת גמרא ריש בילה:

ראשון לציון

פ"ד ב חי"ם סד"ה בהמה שנולדה כו' אלא ודאי ל"ג להו במשנה כו'. עי' יש סדר למשנה:

יבין תפארת ישראל יבין

פ"ד א) הנא ושייר הכא דמסכת אהלות [פי"א מ"ג ד' ה' ו'] ואע"ג דבתוספתא [די"ד ה'] משמע דבמה אלו לא תנא ושייר. ל"ל דמה אלו שאני מאלו אתם, מיהו הכי דרים עדיות פלוגתות דשמאי והלל הם ואינן בכלל שיור]: ב) [בילה פ"ח מ"א]: ג) אפילו מחרגגולת שעומדת לאכילה, מדהוכן מאתמול, דגזרו בכל יו"ט אטו יו"ט שאחר שבת דאסור מדאורייתא. ואפילו לטלטלה אסור, רק מדנקטו ב"ש לרבותא דאיתירה תאכל, נקטו ב"ה נמי לא תאכל [ועי' שאר פרטי דדין מ"ש פ"ב דבילה סי' ב']: ד) באכילה כ"ש לא פליג דבבזית חייב. כי פליגי לענין שיהיה חייב לבערו: ה) דיליפינן ביעור מאכילה: ו) ולא מחשב טולד, הוא"ל ובביה"ש היה מוכן מגב אמו בשחיטה ואפילו אמו

אסור. מנוס שרן הטוף: **השוחט** חיה ועוף. הבא לבחוט חיה ועוף ביו"ט ונמלך בב"ד כילד יעשה: ב"ש אומרים. ב"ד מורים לו שיכחוש לכתחלה ויחפור בדקר נטון שים לו מבעוד יום. כלומר שיעקר אותו ממקום נעילתו ויעלה עפר ויכסה בו. ומיירי כשהוא נטון בעפר תיחוה הרחוי לכסות שאינו מחוסר כתיסה: דקר. יחד שנעלין בארץ. לטון וידקור את שניסס[במדבר כ"ה]: שאפר בירה מוכן הוא. לזו אמלתייהו דב"ש וב"ה קלי אלא מלחא באנפה נפשיה היא. וה"ק ואפר בירה מוכן הוא. ולא שנו אלא שהוסק מערב י"ט. אבל הוסק ביו"ט אסור דליכא לאימר מאתמול דעתיה עליה. ואם רחוי לגלות בו בילה שעדיין הוא רמץ אם מותר לכסות בו. איידי דחזי להפוכי בו לגלות בו בילה שקיל ליה נמי ומכסה בו: **ג** הפקר לעניים הפקר. מי שהפקיר לעניים ולא לעשירים. דין הפקר יש לו. ואינו חייב בלקט שכחה ופאה ולא במעשרות. דכתיב בלקט ופאה (ויקרא י"ט) לעני וגר העזוב אותם מה ת"ל תעזוב אותם. למד על עזיבה אחרת דהייט הפקר שהיא כזו. מה זו לעניים ולא עשירים. אף הפקר לעניים[א]: עד שיפקיר אף לעשירים בשמטה. דכתיב (שמות כ"ג) והשביעית תשמטנה ונטשתה מה ת"ל ונטשתה לימד על נטישה אחרת. דהייטו הפקר שהיא כשביעית מה שביעית לעניים ולעשירים. אף הפקר לעניים ולעשירים: כל עומרי השדה של קב קב. אם היו כל עומרי השדה כל א' מהן קב. ואחד של ארבעה קבין ושכחו. הרי זה שכחה יותר על כן אינו שכחה וכן אם היו כל העומרים שני קבין. ואחד משמנה קבין ושכחו. הרי זה שכחה[ב]. יותר על כן אינה שכחה: **ד** לגפה. גדר לגבים סדורות זו על זו בלא טיט: ולכלים. כלי המחרישה: ב"ש אומרים אינו שכחה. דכתיב (שמות כ"ג) והשביעית תשמטנה ונטשתה מה ת"ל ונטשתה לימד על נטישה אחרת. דהייטו הפקר שהיא כשביעית מה שביעית לעניים ולעשירים. אף הפקר לעניים ולעשירים: כל עומרי השדה של קב קב. אם היו כל עומרי השדה כל א' מהן קב. ואחד של ארבעה קבין ושכחו. הרי זה שכחה יותר על כן אינו שכחה וכן אם היו כל העומרים שני קבין. ואחד משמנה קבין ושכחו. הרי זה שכחה[ב]. יותר על כן אינה שכחה: **ד** לגפה. גדר לגבים סדורות זו על זו בלא טיט: ולכלים. כלי המחרישה: ב"ש אומרים אינו שכחה. פלוגתייהו דב"ש וב"ה בעומר שהחזיקו בו להוליכו לעיר. ואחנו בלד הגפה. לו בלד הגדים. ושכחו בסי. בב"ש אומרים אינו שכחה. שהרי זכה בו. וב"ה אומרים שכחה. פירוש אחר ב"ש אומרים [אינו] שכחה אפילו בעומר שלא החזיק בו כלל לא הוי שכחה. דהואיל והניחו אגל דבר המסויים עתיד לזכרו. וב"ה אומרים שכחה כל זמן שלא החזיק בו. ומודים ב"ה שאם החזיק בו ואח"כ שכחו שאינו שכחה: **ה** כרם רבעי. שהוא לריך פדיון אם בא לאכלו חוץ לירושלים וה"ה לכל עץ מאכל: אין לו חומש. דלא כתבה תורה בו שהבעלים מוסיפין את החומש כדרך שכתבה במעשר שני: ואין לו בעור. אינו חייב לבערו מן הבית בערב פסח של רביעית ושל שביעית כשמבער המעשרות כדכתיב (דברים כ"ו) בערתי הקדש מן הבית: יש לו חומש ויש לו בעור. ב"ה יליפי קדש קדש ממעשר. מה מעשר יש לו חומש. ויש לו

א) כר"ב ד"ר לעניים ולא לעשירים. ב) זה מדברי הרמב"ם פ"ה מהלכות מתנות עניים הלכה י"ז. (נמוקי הגרי"ב) נעור

כדאמר רב הסס דלא דמי לבהמה שנולדה שהיא מוכנת לגב אמו. אבל אפרוח אינו מוכן לגב אמו. ומוקלה הוא. וכן העתיק הרמב"ם ברפ"ב מהלכות י"ט: השוחט חיה ועוף כי"ט [משנה] זו שנויה בפ"ק דבילה משנה ב'. וע"ש: **ג** בית שמאי אומרים יחפור בדקר. ויכסה. ובית הלל אומרים לא ישחוט אלא אם כן היה לו עפר מוכן[א]. ומודים שאם שחט שיחפור בדקר. ויכסה. שאפר בירה מוכן הוא[ב]: **ג** בית שמאי אומרים הבקר לעניים הבקר[ג]. ובית הלל אומרים אינו הבקר. עד שיובקר אף לעשירים. בשבטה[ד]. כל עומרי השדה של קב קב ואחד של ארבעה קבין. ושכחו. בית שמאי אומרים אינו שכחה[ה]. ובית הלל אומרים שכחה[ו]: **ד** העומר שהוא סמוך לגפה[ז]. ולגדישה[ח]. ולבקר. ולכלים[ט]. ושכחו. בית שמאי אומרים אינו שכחה. ובית הלל אומרים שכחה[י]: **ה** כרם רבעי[יא]. בית שמאי אומרים אין לו דומש[יב]. ואין לו ביעור[יג]. ובית הלל אומרים יש לו[יד] חומש

מן הביצה[ז]. הכל מודים שהוא אסור[ח]. **השוחט חיה ועוף ביום טוב[ט]. בית שמאי אומרים יחפור בדקר[י] ויכסה. ובית הלל אומרים לא ישחוט אלא אם כן היה לו עפר מוכן[יא]. ומודים שאם שחט שיחפור בדקר[יב] ויכסה. שאפר בירה מוכן הוא[יג]: ג בית שמאי אומרים הבקר לעניים הבקר[יד]. ובית הלל אומרים אינו הבקר. עד שיובקר אף לעשירים. בשבטה[טו]. כל עומרי השדה של קב קב ואחד של ארבעה קבין. ושכחו. בית שמאי אומרים אינו שכחה[טז]. ובית הלל אומרים שכחה[יז]: ד העומר שהוא סמוך לגפה[יח]. ולגדישה[יט]. ולבקר. ולכלים[כ]. ושכחו. בית שמאי אומרים אינו שכחה. ובית הלל אומרים שכחה[כא]: ה כרם רבעי[כב]. בית שמאי אומרים אין לו דומש[כג]. ואין לו ביעור[כד]. ובית הלל אומרים יש לו[כה] חומש**

ובית

ועד"ש ועמ"ש בסס התוס' ברפ"ח דכתובות: הבקר. וה"ג בפאה. ופירוש הבקר כמו הפקר כמ"ש בסס הר"ש והרלב"ד מסויים פה וכן בלשון תורה בקורת תהיה. כלומר מופקרת היא שאינה מ"ח לא יומתו כי לא חופשה ע"כ. וכפי הפשט הוא דקאמר הכי. אבל החכמים ז"ל העתיקו דבקורת מלקות הוא. כלומר בקרייאה תהא כמ"ש הר"ב במשנה י"ד פ"ג דמכות: **ד** העומר שהוא סמוך לגפה וכו'. שנויה במשנה ב' פ"ו דפאה וע"ש: **ה** כרם רבעי וכו'. שנויה משנה ו' פ"ז דפאה. וע"ש ועוד היא שנויה במשנה ג' פ"ה דמע"ש:

שנויי נוסחאות

בדקר. נכי"ק בדקל וכן בסמוך. ובה"א לא ישחוט. נכי"ק ..לא ישחוט חייה ועוף ומיותר הוא. לפר מוכן. נכי"מ ..מוכן מבעו"י. ומודים. נכי"ק מודים. שאפר בירה מוכן (הוא). נד"ל ונכי"ק ..הב רה מוכן ולית: **ג** הבקר. נכי"מ הפקר (נפ"ל) לכל המשנה וכ"ה הפקר במס' דפו"י וכ"ה ברע"כ. עד שיובקר. נד"ל ונדפו"י ונכי"ק ונמסב"ב ד"ו נפ"לשיבוקר ועי' רע"כ. עומרי. נכי"ק עמרי. קב (קב). במסב"ב דפו"י קב וקב. נכי"מ ליתא. ארבעה קבין ושכחו. נד"ל ארבעת..; נכי"ק ארבעים (?).; במסב"ב נדפו"י ..ושובחו: **ד** משנה זו ליתא בכי"מ וכן לא היתה כאן לפני הר"ש (פאה פ"ו מ"ב). לגפה. נכי"ק לגפא. ולבקר. נכי"ק לבקר. ועי' במלא"ם בפאה שם: **ה** יש לו (חומש ויש לו) בעור. נד"ל ונדפו"י ונמסב"ב ליתא; נכי"ק ליתא נס למלת בעור.

השוחט חיה ועוף. בילה ג' ע"א: לא ישחוט כו' ושודים שאם שחט כו'. מו"ק ע"ב מ"ו. יו"ט ה"א במ"ב שם עוכ"ע ת"ח סימן הע"ח ס"ח: **ג** בש"א הבקר לעניים הבקר פאה פ"ו מ"ב ב"מ ג' ע"ב ירושלמי פאה פ"ח ה"ה ופ"ה ה"א פ"ג ה"ב פ"ז ה"ה. שקלים פ"ח ה"ב כתובות פ"ח ה"ח: ובה"א אינו הבקר כו'. מו"ק ע"ב מה' נדרים הפ"ו בוש"ע פ"ה סימן רמ"ג ס"ה: ובה"א שבחה. מו"ק ע"ב מה' מכות עניים הי"ב: **ד** העומר שהוא סמוך לגפה. פאה פ"ו מ"ב ירושלמי כתובות פ"ח ה"ח: ובה"א שבחה. מו"ק ע"ה מה' מכות עניים ה"ג: **ה** כרם רבעי. מעשר שני פ"ה מ"ב פאה פ"ז מ"ו קדושין נ"ל ע"ב:

טריפה מוכן לכלבים הוה מוכן לאדם. ואין לאסרו משום הכנה כבילה, דדוקא בילה מאתמול נגמרה, אבל ולד כבר נגמר מקודם י"ט מכמה ימים. ומיירי בידוע שכלו לו חדשיו, דאז מ"ל להמתין קודם שישחטוהו ז' ימים עם יום לידתו [י"ד ע"ו] והאידנא אין בקיאין בזה [מג"א תל"ח סק"ט]: ז) ביו"ט, דבחול מותר מיד אף שלא נפתחו עיניו ולא נדלו כנפיו [י"ד ע"ו נט"ז שם סק"ח]. וי"ל דאף בחול אסור עד שיגדלו מלות עם קנים על כל גופו, וכבר מיירי שנולד עם מלות [ש"ך ופ"ח שם]: ח) דאפרוח שבקליפת הביצה לא הוה חזי ביה"ש [א"ח תקי"ג]: ט) ר"ל הבילה לשחוט ביו"ט, מה יעשה: י) ר"ל בחניה נעולה מעיו"ט בעפר תחוח, בא"ל כתיסה כשמכסה בה, יעקרה ממקומה ויכסה בעפר היולא. ובשעת הדחק מותר לכסות בעפר דק או בחול יבש אפילו אינו מוכן [רט"ז א"ח תל"ח סקי"ב]: יא) [ופי' מ"ש בילה פימן ו' וז']: יב) ה"ק בבאה נמי מודו שאפר בירה מוכן הוא, אם האפר הוא מהיסק דאתמול. ובאפר מהשקה דהיום, לריך שיהיה חם כדאחוי לגלות בו בילה. דאל"כ רק בשעת הדחק שרי [ופי' מ"ש בילה פ"א סי' ט']: יג) [פאה פ"ו מ"א], ור"ל בהפקיר רק לעניים הו"ל הפקר ופטור ממעשר, דילפינן מלקט שכחה ופאה שמופקר רק לעניים. אינו בהפקיר רק לעשירים, כ"ל דמודו ב"ש דאינו הפקר. [ומלת הבקר כבית הוא כמו הפקר כפא, דאלא שהבקר כבית הוא ליטנא דקרא, כמו בקורת תהיה, דר"ל מופקרת לכל אדם היא זו, ואינה אבת אינש, כי לא תופסה, ולא תפסו בה קדושין]: יד) דבשביעית הכל מופקר אף לעשירים. והאומר לב"ה דמדאינו הפקר חייב בתרומות ומעשרות: טו) דאזלו לטעמייהו [פאה פ"ו מ"ה], דד' עומרים אינו שכחה, ולהכי ס"ל הכא דרואין כאילו נחלק לד': טז) דלית להו רואין: יז) [שם מ"ב] והוא גדר אבנים בלי טיט: יח) עומרים לבורים: יט) כלי מחרישה שבשדה: כ) בעומר שסמוך לגפה וכו', לב"ע הוה שכחה, דמ"ש. אלא דמיירי פלוגתייהו בעומר שהחזיק בו להוליכו לעיר, דלב"ע כשסכחו אח"כ אינו שכחה, דלריך שיסכח מלד עלמו, משא"כ זה ע"י שהחזיק שנטלו בידו להוליכו, עי"ז שכחו, דשבר שכבר פגמו [כשם מ"ג]. מיהו ב"ה ס"ל דהכא אף שנטלו בידו להוליכו עכ"פ כשחזר והניחו אח"כ בלא דבר מסויים כגפה וכו', עי"ז כבר ביטל החזקתו הראשונה, דעשה כן מדחשש שישכחו, והו"ל כאילו הו שכחה מלד עלמה [ופי' מ"ש פאה פ"ו סי' ז']: כא) [פאה פ"ו מ"ו]. ולאו דוקא כרם, דה"ה כל עץ מאכל, בשנת ד' מנטיעתו מעלה פירותיו לו דמיהן לירושלים ואוכלן שם, כמו מעשר שני: כב) דכשסודה הפירות בביתו א"ל לאסיף חומש מלבר כבמעשר שני: כג) דא"ל לבערו מהבית כשמבער המעשרות בערב פסח שנת ד' וז' בשמיטה: כד) דילפי קודש קודש ממעשר

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

אלו דברים פרק ד עדיות

ויש לו ביעור. בית שמאי אומרים יש לו פרט. ויש לו עוללות(כה). והעניים פודים לעצמן(כו). ובית הלל אומרים כולו לגת(כז): ן חבית של זיתים מגולגלים(כח). בית שמאי אומרים אינו צריך לנקב(כט). ובית הלל אומרים צריך לנקב(ל). ומודים שאם נקבה וסתמה שמרים שהיא טהורה(לא). הסך בשמן טהור וטבל. בית שמאי אומרים אף על פי שהוא מנטף. טהור(לב). ובית הלל אומרים כדי סיכת אבר קטן(לג).

וב"ה אומרים כולו לגת. והא מלתא נמי תומרא לב"ה שהוא מחמיר אלל העניים משום גזל בעל הבית. הרא"ד: ן אינו צריך לנקב. כתב הר"ב ואע"פ שהמוהל היולא מהן וכו' דמוהל מכשיר כדתנן במשנה ה' פ"ז דמכשירין. וע"ש. וכ"ל להגיה בל' הר"ב מוהל בחי"ת דהכי הל' התם במכשירין ועוד במשנה ג' פרק ט' דטהרות. ובמקוואות פ"ז משנה ג' וד'. ומייתי לה נמי הכי בפב"ב דשבת דף קמ"ד. אע"פ שב"כ ג"כ הר"ב במשנה ה' פרק ט' דטהרות. ורליתי כמו כן בה"א בפירוש רש"י ובתוס' פ"ק דיבמות דף ט"ו. ועוד בתוס' פ"ג דחגיגה דף כ"ה ופ"ק דשבת דף י"ז. ואמנם דברי הר"ב נמשכים אחר לשון הרמב"ם. שבכאן כתב ג"כ בה"א. אבל בפירושו דטהרות ומכשירים. בחי"ת. וכן בחבורו פי"ח מהלכות ט"א וכן בערוך הערתי בחי"ת: ומודים שאם נקבה וסתמה שמרים שהיא טהורה. ולי קשיא לך הסיא דגרסי' בכלים פרק [י' חבית שנקבה וסתמה שמרים הלולה. אלמא סתימת שמרים הוא סתימה ומלגת בהאל המת בלמ"ד פסיל. התם לאו בגלוי דעתא תליא מלתא אלא בסתימה תליא מלתא הלכך כל מידי דסתים מליל. והוא דקאי באפי נפשיה. אבל לענין הכשר כיון בע"י טורת התכמים נבקעה הסתימה והמשקה חיצו מתקיים בה. הא גלי דעתיה דלא בעי ליה למשקה. הרא"ד: שהיא טהורה. ופעמים אומרים בהחלט בם הטהרה על דבר שאיט מוכשר כמו שבאה במסכת מכשירין. הרמב"ם: אף ע"פ שהוא מנטף טהור. דבטל ע"ג גופו משא"כ במפה דפרק מ' דטהרות [משנה ג']. הרא"ד בשם ירושלמי: אבר קטן. והוא האצבע הקטנה. מאצבעות היד. הרמב"ם. וברפ"ח דשבת דתנן נמי כה"ג ומפרש בה לאצבע קטנה בכרגל. וכמ"ש הר"ב שם. ועוד פירשו בם בקטן בן יומו. והכי איתא בגמרא התם [דף ע"ז] ואולי דמדלא מייתי התם מתני' דהכא ומפרשינן נמי בכה"ג. הוא דסבירא ליה להרמב"ם דדוקא התם מפרשינן הכי אבל לא הכא אלא כמשמעה ומסתמא אבר היד היא שסכין. ובחבורו סי"ב מהלכות טומאת אוכלין הטעתיק ל' המשנה. משא"כ בפי"ח מהלכות שבת ובפ"ב דכלים מכנה ב' תנן כדי סיכת (אבר) קטן. ופי' שם הר"ב והר"ם. כמו בשבת. ואע"פ שלא הובאה בגמ'. אבל הרמב"ם הטעתיק שם בפירושו ובחבורו פי"ח מהלכות כלים הלכה י"ג כדי סיכת אבר קטן: כדי סיכת אבר קטן. פי' הר"ב ויותר מכשיר זה טמא בשביל השמן שנטמא בהטמאו ונשאר על בשרו ושמאהו וכו'. וכן כתב הרמב"ם בפירושו. ומלין דבריהם שאדם מתטמא מהשמן. ולריך לומר דמייתי בטומאת ידים. כלומר שאם נגעו הידים בשמן נטמאו. אבל נוף האדם אי אפשר שיחזור ויתטמא מן השמן

שלא

ויש לו ביעור. מף כרם רבעי יש לו תומם. ויש לו בעור. וב"ש לא ילפי קדש קדש ממעשר: יש לו פרט ויש לו עוללות. דכתולין חשבי ליה: והעניים פודין לעצמן. הפרט והעוללות שלקטו ואוכלין אותן במקומן ומעלין הדמים לירושלים: וב"ה אומרים כולו לגת משום דילפי ממעשר. וסבירא להו מעשר בני ממון גבוה הוא. הלכך אין לעניים חלק בו. ודורכים העוללות עם שאר היין. והכעלים מעלין הכל לירושלים: ן חבית של זיתים מגולגלים. כבושים במלח כדי למתקן: אינו צריך לנקב. החבית. ואע"פ שהמוהל היולא מהן לף על גבן. אינו מכשירן לקבל טומאה. דלא ניחא ליה באותו מוהל היולא. ואלן בעינן משקה דניחא ליה דכתיב (ויקרא י"א) וכי יתן מים על זרע. כתיב יתן. וקריגן יותן. מה יתן דניחא ליה. אף יותן דניחא ליה: צריך לנקב. לעשות מעשה לגלות דעתיה דלא ניחא ליה באותו מוהל שיהיה לף על גבי הזיתים ורולה הוא שילא דרך נקב שעשה בחבית: וסתמה שמרים שהיא טהורה. שכיון שנקבה גלי דעתיה דלא ניחא ליה ושוב אין אותו המוהל מכשירן לקבל טומאה: אף על פי מנטף טהור. אע"פ שהשמן טוף מבשרו לאחר שנטל טהור: כדי סיכת אבר קטן. אם לא נשאר מן השמן על בשרו אלא כדי סיכת אבר קטן טהור. ויותר מכשור זה טמא. בשביל השמן שנטמא בהטמאו

יכין תפארת ישראל בועז

פ"ד (א) [ומ"ש רשו"י דהא מלתא נמי תומרא לב"ה היא בכל פרקן, דהרי מחמיר לעני עניים. והקשה בתוס' הדשים, א"כ ב"ש מחמרי להיפך גבי בעה"ב. ותירץ הוא דהתומרא לב"ה, דדינו כמע"ש שאין מקדש בו אבל [בקידושין ל"ד ב']. ותמהני דנמדד לו כמדתו לרהוו"ש, אבל במדה יותר שפופה, דאי לעניין קדושין, וודאי יש חומר שפי לב"ש דמתקדשת ונאסרה לעלמא, יותר מתומרת ב"ה דאינה מתקדשת בו. וכעין זה הקשו תוס' קידושין [דש"ח ח' ד"ה לתומרא], ותירוצם לא בייך הכא. ונראה"ל כיון דפלוגתייהו דלב"ש חולין גמורים הם, רק גריסים פליון מדכתיב הלוים אחליה והדר אכליה, וב"ה ילפי קודש ממעשר, דהוי כמעשר שני. א"כ בלא קידושין יש כמה וכמה חומרות במעשר, שאין מוכרין ואין ממשכנין אותו וכדומה, וגם בירושלים יש כמה חומרות בדמי מעשר, שאינו קונה שם בהן רק פרי מפרי ונדולו מפארת וכדומה, שכולן

לב"ש

שני: כה) פרט, הם הגרגרים שנפרטין ונופלין בשעת בציר. ועוללות הם גרגרי עבבים יחידים שאין להם כתף ונטף [פאה פ"ז מ"ג וד'], ופרט ועוללות שייכים לעניים. וס"ל לב"ש דהפילו בכרם רבעי נמי שייכים לעניים. וה"ה שאר מתנת עניים דחייב בו, דכתולין נמור חשוב: כו) ומעלין הדמים לירושלים כשירלו לאכול הפירות כאן: כז) דמעון גבוה הוא כמע"ש, וכיון לבעלים שיעלוהו לירושלים אז דמיו (א): כח) כ"ל שהוא מלשון גלגול. דדרך טובני זיתים לשמן, להניחם מקודם בכלי יחד [הנקרא מעטן בלשון המשנה] עד שיזיעו ויתרככו, וע"י שנתרככו מאד מהדבקים הזיתים יחד [בטהרות פ"ע מ"ח] ועי"ז לא אפשר לגלגל כל זית וזית בפ"ע, מחמת רכיכו ודבוקו. אבל כשרוצה לאכלן כך כמות שהן, אז אינו מניחן כל כך בהזיעה זמן מרובה, עד שיתרככו מאד ויתדבקו, רק כדי שיתרככו קצת, שיהיו ראויין לאכילה, ואז עדיין יהיה אפשר לגלגל כל זית וזית בפ"ע, ואעפ"כ יולא מהן מוהל ע"י זיעתן, ובכה"ג לריכי הכא: כט) את החבית, לגלות דעתיה דלא ניחא ליה במוהל היולא, כדי שלא יכשיר המוהל את הזיתים לקבל טומאה. א"ל לזה, דבל"ז ידוע, דמדרולה לאכלן כך, וודאי לא ניחא ליה במוהל היולא, שעל ידו מתרככים הזיתים ביותר ואינן נאחזין לאכילה [רא"ש]. וי"א דמשו"ה א"ל לנקב, משום דבל"ז המוהל אינו כשמן להכשיר הפירות [רש"י יבמות דע"ו ב']: ל) דצריך לעשות מעשה לגלות דעתיה. ולי"א הכ"ל, משום דס"ל מוהל מכשיר כשמן [בכשירין פ"ו מ"ה]: לא) מדכתב גלה דעתו במעשה, הו אין המוהל מכשיר. דכי יותן דומיא דכי יתן בעינן להכשיר, והא לא ניחא ליה: לב) דשמן הנוטף מבשרו לאחר שנטל, כבר נתבטל על הנוף: לג) ר"ל אם לא נשאר מהשמן על בשרו רק כדי סיכת אגבע קטנה שביד, אז נתבטל על הנוף ונטהר עמו, אבל ביותר מזה לא בטל. ואם יש בשמן שעל ידו רביעית, מטמא גם לנוף בטומאת ידים, כגון נוגע במאכל טמא עד שיטבלו [ועי' ביבקש דעת סי' נ"ה]:

שנטמא

יש לו ביעור. מי' פ"ם מה' מעשר שני ונטע רבעי ה"ב: כולו לגת. מי' שם ה"ד פוס"ע י"ל סימן רל"ד ס"ו: ן חבית של זיתים. יבמות ט"ו ע"ב: צריך לנקב. ומודים שאם נקבה וכו'. מי' פי"ח מה' טומאת אוכלין ה"ז: הסך בשמן טהור. ירושלמי נגעים פ"ק ה"ב:

שנויי נוסחאות

ן אינו צריך לנקב. בד"ל ובמכ"ב ובדפו"י ..לינקב וכן בסמוך: בכי"מ אין צריכה לנקב. (ובה"א צריך לנקב). בכי"ק ליתא. בכי"מ ובה"א צריכה וליתא למלי לנקב. בשמן. בכי"ק שמן. יורד וטבל. בכי"מ ..לטבול. (שהוא) מנטף. בד"ל ובכי"ק ובמכ"ב ד"ו רס"ל ליתא; בכי"מ שמנטף.

תוספות הדשים

ה בתו"ם ד"ה ובה"א כו' תומרא לב"ה כו' וקשה ל"כ הוי ג"כ לב"ה תומרא לריכך. ועוד לעיל גבי שבתה כוס סברתה לריכך. ול"נ דלב"ה הוי קודם ואין מקדשין בו אם האמה והכי איתא בגמ' קדושין דף כ"ד ע"ב מדקאמר ב"ה הוי קודם ג"מ דסבר כר"מ דהוי קודם ע"ם. (ממהורים"ת ז"ל): ן ברע"ב ד"ה מגולגלים כמלת לכאורה אין נראה שיהא ניחא ליה במוהל אלא בזיתים הצמודים לשמן דניחא ליה שיתרככו וזה לשון מגולגלים וכ"ל רש"י ובוס' ביבמות דף פ"ו ע"ב וכן מוכח מדברי הרמב"ם בחבורו פי"ח מהט"א דחייבי ביבי שמן. (ממהורים"ת ז"ל):

במשנה ומודים שאם נקבה כו' ואפילו נקבה מאליה כיון שמתחלתה כיון לאותה בחבית נקובה אע"פ שסתומה בשאריה אחר כך אין מכשיר (הרא"ד):

לקוטים

ה תוי"ט ד"ה ובה"א וכו' תומרא וכו' דק' הקדוש בה"ע דהא כי פליגי במכשירין דלעיל אב"ש וקאמרי דהוי שבתה וכוי לעניים לתומרא הבאי ליה וכוו הכי תומרי דסתרי אהדדי ועוד דבילוש' שבעתקדי בפ"ח מ"א דבחבורת מפורש דכל שעדיין העניים לא זכו בו לא מיקרי תומר לעניים מה שאין אלו מניחים אותם ליקח לכן כו' בשיני וכו' ע"כ ול"ל לתרץ בע"ד הרא"ד ז"ל דבשלמא לעיל מיקרי שפיר תומרא לגבי ב"ה כשאלו מניחין אותו ליתן לעניים דאם לא היה מיד היה נשאר לו אותו הדבר בחנם משא"כ הכא דכי נמי נשאר מליהו לעניים מ"מ צריך לפדותו אז לעניות לעניים ומש"ש ליכא גבי ב"ה אלא קולא וחומרא ומש"ש אולי בהא בחר העניים ומה שהקי מן הרמב"ם

בהעמלו. ונשאר על בשרו ועמלתו. והשמן שעל בשרו לא טהר במקום. שאין לך משקה מקבל טהרה במקום אלא המים בלבד ע"י השקה: ב"ש אומרים כדי סיכת אבר קטן. טהור. מפי מהני עמלו: משקה טופח (ה)ומטפיח]. שיש לחלוח בכף עד שכשיגע בכף אחרת ידבק בה לחלוחיה גם היא. ואין הלכה כר"י: ן בדינר ובשוה דינר. ומשקל הדינר ל"ו שעורות כסף: פרוטה. חצי שעורה כסף: איסר. משקלו ד' גרעיני שעורה. ונקרא אטלקי. על שם שהיה מטבע היוצא באיטליה: בגט ישן. כדמפרש ואזיל שכתב לגרש את אשתו. ואחר שנכתב הגט נתייחד עמה. ב"ש סברי לא אמרי' גזרה שמא יאמרו גיטה קודם לנכון. אם יסתה את הגט בגה לו שנתיים בין כתיבה לנתיבה ויהיו לה בנים ממנו בתוך זמן זה. ואח"כ יגרשנה בו. וכשירצו זמן הגט קודם לולדת הבן. יהיו סבורים שנתן לה משעת כתיבה. והוי פגם שיאמרו מן הפגומים נולד. ופסק ההלכה לא יגרש אדם אשתו בגט ישן. ואם גרש ושלך הבעל למדינה אחרת תגשה בו לכתחלה: ולנה עמו בפונדקי. יש שם עדי יחוד. ואין שם עדי ביאה. ב"ה סברי הן הן עדי יחוד. הן הן עדי ביאה. ואין אדם עושה בעילתו בעילת זנות כשיש יכולת בידו לבעול שלא לשם זנות והרי קדשה בביאה. וב"ש סברי לא אמרינן הן הן עדי יחוד הן הן עדי ביאה עד שיראו שנבעלה: ח בית מתירין את יחוד וכו' ואין אדם וכו'. כשיש יכולת בידו לבעול שלא לשם זנות. כ"כ הרמב"ם וסייס בה וסוי יודע ענין זה כי הוא נפלא מאד וגפתחים בו מגעולים. ע"כ. ונראה בעיני שנכון למה שכתב בחבורו פ"י מהלכות גרושין שלא אמרו חכמים חזקה זו שאין אדם וכו'. אלא באשתו שגרשה בלבד או במקדש על תנאי ובעל שתם [א"ג ההוא שכתבתי שפ"ט דכתובות שהרי אשתו היא ובאשתו הוא בחזקתו שאינו עושה בעילת זנות עד שיפרש שהיא בעילת זנות או יפרש שעל תנאי הוא בועל אבל בשאר הנשים הרי כל זונה בחזקת שבעל לשם זנות או יפרש כי הוא לשם קדושין ואל"ל בשפחה או נכרית באינה בת קדושין שאין חוששין להן כלל. עכ"ל. ואם אי אתה אומר שלכך נתכוון מהו הטבח שנשחטה. ואינה מגעולה הוא בשפחה ביחוד לשונו שכתב כשיש יכולת בידו וכו'. דלכא למימר דאתא למימר כשיש כאן עדים. דפשיטא דבלא עדים אין קדושין קדושין כלל. ממ"ש ברים מסכת קדושין. אלא דה"ק כשיש יכולת בידו וכו' שהרי היא אשתו אלא שנתגרשה וכיוצא בזה. ואף ע"פ בהלכון אינו מבואר שורה זה. מ"מ מפני זה שכתב שהוא נפלא וכו' אני סובר שלזה הוא בנתכוון: ח בית שמאי מתירין את הארות לאחין וכו'. שנויה בספ"ק דיבמות וע"ש:

א) בתי"ש ד"ק מפסק בא"ה המת סמלם דהא וא"ל שהוא ט"ס וא"ל ובלא"ה כ"ת ובלאו הכי. ב) כ"ה לי הסוס' אבל בתי"ש ד"ר הלשון ב"ה לקולא.

יבין תפארת ישראל בועז

לד) שנטמא כשהוא בעין קודם שסכהו, וסך אותו: לה) אז טהור. ואם ביותר, טמא: לו) ר"ל כשבשרו רק עדיין לח מהשמן אז השמן עושה ואם בכדי להטפיח טמא, והא דמחמרי הכא שפי מלעיל. ס"ע, כדי שלא יאמרו שמן טמא נטהר בטבילה: לז) כשבשרו לח כל כך מהשמן עד שכשיגע באצבעו, שם ירטב גם אצבעו ג"כ טהור השמן, ובזיותר, טמא [כן פי' הר"ב ורא"ש]. אבל בערוך ורמ"א (בי"ד קכ"ט י"ג) פירשו, שכשירטב אצבעו בם, יוכל לרטב עם האצבע גם מקום אחר: לח) [קדושין דפ"א], והוא כסף במשקל ל"ו שעורות [ופי' מ"ש שבועות פ"ו מ"א]: לט) הוא כסף במשקל חצי שעורה (פ"ש): מ) ר"ל מטבעה איסר היוצא (באיטאליען): מא) (גיטין פ"ח מ"ד): מב) וקודם שנתנו לה. דגזרינן שמא יאריך זמן בין כתיבה לנתינה, ותלד בינו בינו בנים מבעלה, וכשתוציא אח"כ הגט שזמנו קודם לידת הבנים, יוציאו לעז פגם על בניה שאחר קבלת הגט נולדו בדרך זנות. וב"ש ס"ל דלא גזרינן. וקיי"ל דאם כבר גרשה בגט כזה, תנשא לכתחילה. וי"א דכשבלה לה גט, ובינו בינו נתיחדה עמו, דוקא בנשאת בו כבר לא תצא (אה"ע קמ"ח א'): מג) (שם מ"ט) ונתיחדו בעדים: מד) מדלא רצו שבעלה: מה) דמדנתיחדה וודאי בעל, ומשום שאשתו היתה וודאי אינו בועל לשם זנות, דהרי רצו יהוא והיא את עידי היחוד, ויכול לבעול אדעתא דהכי לשם קדושין: מו) אינו מורגל עמה. ובחזיון דניסי אהדדי, חוששין לה. מיהו

*) עדותו אינה נכונה כי גם הר"ב ור"ב מפרשים בהפכון.

נמשיכה

כדי סיכת אבר קטן. משקה טופח כה. מיי' פ"ג מה' טומאת אוכלין הכ"ח: ן האשה מתקדשת בדינר ובשוה דינר. קידושין ב' פ"א ירושלמי שבועות פ"ו ה"ח ופי' קידושין פ"א ה"ח ופגמות פ"א ה"ו הכ"ט: בפרוטה ובשוה פרוטה. מיי' פ"ג מה' אישות ה"א סמ"ג עשין ס"ח טוש"ע אה"ע סימן כ"ז ס"ז: וכמה היא פרוטה. קידושין ב' פ"א כ"מ פ"ד ה"ב: בש"א פוטר אדם את אשתו. גיטין פ"ט ע"ב ירושלמי גיטין פ"ח ה"ט ע"ב וצי' יבמות פ"ח ה"ו קידושין פ"א ה"ו; גם ישן שי' ירושלמי יבמות פ"ל ה"ח; וב"ח אורחין מי' כל שנתייחד עמה. מיי' פ"ב מה' גירושין ה"ה סמ"ג עשין מ' טוש"ע אה"ע סימן קמ"ח ס"ח: המגרש את אשתו. גיטין פ"ח ע"א קידושין פ"ב ע"א: בש"א אינה צריכה מי'. מיי' ירושלמי גיטין פ"ח ה"ד: צריכה ממנו ג"ש מי' אבל אם נתגרשה. מיי' שם פ"ו ה"ח סמ"ג שם טו"ש אה"ע סימן קמ"ט ס"ג: ח בי"ש מתירין מי'. יבמות י"ג פ"ח מ' פ"ח כ"ז ע"ח ירושלמי יבמות פ"ח ה"ו ופ"ב פ"ג ה"ח מי' ירושלמי גיטין פ"ז ה"ב:

שנויי נוסחאות

(ואם) היה. בכי"מ אם..: בכי"ק ליתא. טופח. רי"א משום ב"ה טופח, בכי"מ ליתא. ומטפיח. בכי"מ ממפיח; בד"ע ובנדפו"י ומטפח: ן באיסר האיטלקי. בכי"ק באסר האטלקי. פוטר הוא (את). בכי"מ פוטר אדם את; בכי"ק פוטר הוא אדם את; בד"ע ליתא. איזהו (גם) ישן. בכי"מ ואיזהו וכ"כ בכי"ק (וכס ליתא). אחר שכתבו. בכי"ק ובכי"מ מאחר.. ולנה עמו. בכי"ק ..עמה ולינו נכון ולולי ל"ל ולן. (הנשואין אבל אם נתגרשה מן) האירוסין אינה. בכי"מ .ומודים שאם נתגרשה מן האירוסין שאינה; בכי"ק ליתא בטעות (וכס שאינה, ומזה נראה כי גם שם ל"ל הנוסחא ומודים שאם.). צריכה (ממנו). בכי"מ ליתא: ח ב"ש מתירין. בכי"ק ב"ש אומרים מתירין. מן חלצו עד סוף המסכה ליתא בכי"ק ובכי"מ.

תוספות רעק"א

פ"ד ן [אות ה] בתוי"ט ד"ה ובה"א וי"ל דלא לחכי אתשיל לקוטים

הירוש' בהא נמי י"ל דפהיא איתמר גבי מתני' דלעיל משום

ח) בר"ב ד"ר חסר מלה זו והוסיפה הרוי"ט אבל לפ"ז מיותרת סמלי משקה. ומלאתי ליהרמב"ם במכתו' ד'אפולי בזה"ל ופירוש טופח שילחלח בכף ליחלות שבשיגע בם בכף האחרת שתלחלח אותם גם היא. ובדפוסים שלח"ל הקנו בזה"ל ופי' טופח שילחלח בכף בשמן, טופח ומטפיח שילחלח כו'ועי"ש זה יש ל גיס גם בר"ב משקה טופח שילחלח בכף. כונת ומטפיח שיש לחלוחיה כו',

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

את חצרות לאחין. לרת ערוה מתירין אותה להתיבם לאחיו. דלית להו דרשא דאשה אל אחותה לא תקח לצרור דמשמע מיניה לא תקח לא היא ולא לרתה ולא לרת לרתה: חלצו. הלרות מן האחין: ב"ש פוסלין. הלרות מן הכהונה. שחלילתן חלילה: וב"ה מכשירין. שחלילתן שלא לצורך היתה והרי היא כחולצה מן הנכרי: נתיבמו. לאחין: ב"ש מכשירין. אוסה לכהנים. אם נתאלמנו מיבמיהן: וב"ה פוסלים. שנבעלו לאסור להן והנבעלת לאסור לה עשאה זונה וזונה אסורה לכהן: לא נמנעו. ואע"פ שבני הלרות שנתיבמו כדברי ב"ש. ממזרים הם לדברי ב"ה. שהרי באסור אשת אח הם עליהם. ואשת אח בכרת ובני חייבי כריתות ממזרים הם. אעפ"כ לא נמנעו ב"ה מלישא נשים מב"ש. לפי שהיו מודיעים להם אותם הכהות מן הלרות ופורשים מהם: אלא על גב אלו. משחילים כליהם אלו לאלו: מ מופנה. שרוי בלא אשה: מאמר. קדושין וביבמה אותופסים אלא מדברי סופרים: אשת עמו. דשברי ב"ש בעלת מאמר היא הבועל בכעוסה. ובשנפלה אחותה לאחר כך לא מיתסרה מבוא אחות זקוקה: והלה. זו תלה אף מן החלילה. מבוא אחות אשה: מוציא אשתו בגט. דלא אליס מאמר לבייה בכעוסה. וזו אוסרתה מבוא אחות זקוקה. ולריכה גט מפני המאמר דהוי קדושין במקלת ולא פקעי קדושין בלא גט. ולריכה חלילה. דהואיל ולא הוי מאמר קדושין גמורין עדיין זקוקה היא ולריכה חלילה לזיקתה וברישא יהיב לה גטה והדר חלין לה: אי לו. אוי לו על אשתו שלריך להוליאה בגט: ואי לו על אשת אחיו. שהוא לריך לחלוץ לה: י המדיר את אשתו מתשמיש המטה. כגון שאמר יאסר הנאת תשמישי עלי אבל הנאת תשמישי אסור עליך לא מתסרא. דהא מבועבד לה. דכתיב (שמות כ"א) ועונתה לא יגרע: ב"ש אומרים שתי שבתות. אם הדירה שתי שבתות שמתין שכן מליגו ביולדת נקבה שטמאה שבועיים: וב"ה אומרים שבת אחת. שכן מליגו בנדה שהיא טמאה שבעה. ונמרינן מידי דשכיח דהייגו הכעס שבועה אדם על אשתו ומדירה. דהוא מידי דשכיח. מנדה שהוא מידי דשכיח. לאפוקי יולדת נקבה דלא שכיח כולי האי. וב"ש סברי גמרינן מידי דהוא גרס לה. דהייגו נדר האיש שהוא גורס לה לעהות. מלידה שעל יום באה לה. לאפוקי נדה דממילא קאתי לה. ויותר על שבת אחת לב"ה לא שתי שבתות לב"ש יוציא ויתן כתובה. ואפילו היה גמל שעונתו לשלשים יום. לא ספק. שעונתו לעשה חדשים: הטפלת לאור שמונים ואחד. שילדה נקבה. ולא שמונים ואחד שהיה רחוק למחר לשביה כפרתה

יבין תפארת ישראל בועז

בגתיחד עם מעודכת שלו אפילו ניסי אהדדי, וב"ש עם אשה אחרת, אין חוששין, ואפילו בסראו עדים שנבעלה ממש, אמרינן דלשם זנות הוא. ובכולהו קיי"ל כב"ה [אה"ע קמ"ע ס"כ] : מו) [יבמות פ"ח מ"ד], וכ"ל מי שנשא אשה שהיא ערוה לאחיו, ועוד אשה אחרת, ומת בלי בנים, לא אותה שהיא לרת הערוה מותרת להתיבם לאחיו: מח) הלרות להאחין: מט) ר"ל הלרות שחלצו אסורה לכהן, דחלוצה אסורה לכהן מדרבנן [אה"ע ו]: נ) דשלא לצורך נחלצה, וכנחלצה מנכרי דמי: נא) הלרות לכהן כשנתאלמנו מיבמיהן: נב) דמדנבעלה לאסור לה, נעשת זונה, שאסורה לכהן: נג) ולא חששו שמא זאת האשה לרת ערוה היתה ואסורה לעוק עד שהחלון. אבל בנים משוק גם לב"ש כשרים, דהרי רק בני חייבי לאוין מיהו דמוהרין לקהל: נד) ולא חששו שמא זאת האשה מזרע לרה שתיבמה היא, שלב"ה חייבי כריתות היא שבנים ממזרים. ואפ"ה לא נמנעו, מדהיו מודיעין זה לזה במה שהן מחמירין (ב): נה) להשאיל כליהן זמ"ז, מדהיו מודיעין להן במה שהן מחמירין: נו) [יבמות פ"ג מ"ה]: נז) שרוי בלא אשה, וה"ה בנשוי נכרית: נח) שקדשה בכסף, כי כך תקנו חכמים. והרי קדושי כסף ביבמה אינן תופסין רק מדרבנן, דמדאורייתא בועלה והיא אשתו: נט) הנשוי האחות האחרת: ס) ר"ל בעלת המאמר שלא בעלה עדיין מותר ליבם אותה: סא) דס"ל דהמאמר עושה אותה ככנוסה כבר, ונמצא אחין אחותה זקוקה לו כלל: סב) מבוא המאמר שעשה בה: סג) מבוא זיקתה: סד) דס"ל מאמר עושה אותה רק ככנוסה במקלת: סה) אוי לי: סו) שהפסידה בלא פשיעתן: סז) שלריך לחלוץ גם לה ואסור ליבמה, מבוא מקלת קנין שבאחותה ע"י המאמר: סח) [תוספות פ"ה מ"ו]. ור"ל שאמר לה כשנדר, הנאת תשמישי עלי, דבאמר הנאת תשמישי עליך, לא שבועה שלא אמשך לא מתסר, דמשועבד לה: סט) המתין ב' שבתות, ואח"כ לא יתיר נדרו לא יגרשה, דס"ל דליף מיולדת נקיבה שטמאה שבועיים, דנדר דמי ליולדת, שהוא גרס לה: ע) כטומאת נדה דאוריתא שטמאה ז"י. דס"ל נדר דמי לנדה, דכעס הבעל מלוי כמו נדה שג"כ מלוי: עא) [כריתות פ"א מ"ו]. ור"ל יולדת נקיבה,

(ב) וקי"ל דמוכח משמע דלריך המתיר להודיעו להאוסר, כדי שלא יכשל לפי דעתו, אף שלפי דעת המתיר מותרין לגמרי, ואף לדעתו אין כאן מכוש לפני עור לא תתן מכשול, אפ"ה אסור, דלא כמהר"ל בן חביב בתשובה [סי' קכ"א], וק' הרי בחולין [דקי"ח] פליגי, דלרב דגיס שעלו בקערה אסור לאכלן בכותח, ושמואל מותר. ואמרינן התם דר' אלעזר סוס קאים קמיה דמר שמואל, והביאו לפניו דגים שעלו בכותח ולא אכל. א"ל שמואל, לרבך [ר"ל לרב] יהבי ליה ואכיל ואת לא תיכל. אתא לקמיה דרב, א"ל הדר ביה מר משמעתתא. א"ל תם לי דלספי לי מידי דלא סבירא לי, עכ"ל הגמ'. א"כ הם לן נמי לומר דשמואל אמר שקר לר"א שהאכילו לרב אע"כ שהאכילו לרב ולא הודיעו שעלו בקערה, וק' ספיר וכי רבאי היה שמואל להאכילו. וי"ל דהא דקאמר שמואל לר"א לרבך יהבי ליה ואכל, לא שנתן לו במכוון, אלא שקרה כך שאכלן רב אגב שמואל, מבלי שידע שמואל שעלו בקערה, והביא אח"כ ראיה לר"א דשריין, דאל"כ הסתא בהמתן של גדיקים וכו' גדיקים עלמן לא כ"ם [כחולין ד"ה כ']. ור"ל לא הבין דברי שמואל, והשב שהאכילו במכוון ורב הדר בו. והשיב לו רב דחס ליה לשמואל

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

הפילה: ב"ש פוטרים מן הקרבן. מלידה בניס. אע"נ דלאחר מלאת הוא הואיל ולילה היא. ולא יתה שעה ראויה לקרבן. דלילה מחוסר זמן קרבן הוא. דכתיב (ויקרא ז') ביום צוותו. הלכך לענין קרבן כיום מלאת דמי: וב"ה מחייבין. הואיל ולאחר מלאת הוא דהפילה: דדיקא). **על פסחים:** ב"ש פוטרין. לפי שדרך סדין שלובשין אותו בלילה. ולילית שיש בו פתיל תכלת. שהוא לאר לבוש בדם חלזון הוי כלאים בסדין של פשתים. וביום שהוא מצוה אחי עשה דלילית ודחי לא תעשה דלא תלבש שעטנז. אבל בלילה שאין מצות לילית מוהגת בלילה. דכתיב וראיתם אותו פרט לכסות לילה. אי לבוש לילית בסדין מחייב משום לא תלבש שעטנז. וסברי ב"ש גזרינן סדין בלילית אפי' ביום דלא מחייב. גזרה משום כסות לילה דמחייב משום כלאים. וב"ה סברי לא גזרינן: בלכלת השבת. כלכלה מלאה פירות שייחדה לשבת: ב"ה מחייבין. במעשר מיד. אפי' קודם שבת דכיון שיחדה לשבת הוקבעה מיד. וב"ש סברי דאין השבת קובעת אלא לאחר שתבשם: **יא** ואח"כ בא לארץ. שאין גזירות מוהגת אלא בארץ משום טומאת ארץ העמים [ומי] שנדר גזירות בח"ל מחייבין אותו לעלות לא"י ולהיות נוהג שם גזירותו: נזיר ל' יום. קנסינן ליה שיקיים שתים גזירות בא"י שהוא ל' יום: נזיר בתחלה. צריך לנהוג בא"י כמנין הימים שנדר בגזירות והימים שנהג גזירות בח"ל כאילו לא נהג בהם גזירות כלל: אלו מעידין שנדר שתים. ב' גזירות: ואלו מעידין שנדר חמש. באותה שעה שאתה אומרים שנדר שתים. אלו מעידים שנדר חמש גזירות והוא אומר שלא נדר כלל: נחלקה העדות. הואיל ומכחישות זו את זו. נתבטלו דבריהם

בית שמאי פוטרין מן הקרבן[עב]. **ובית הלל מחייבין**[עג]. **סדין**[עד] **בציצית. בית שמאי פוטרין**[עה]. **ובית הלל מחייבים**[עו]. **בלכלת השבת**[עז]. **בית שמאי פוטרין**[עח]. **ובית הלל מחייבין**[עט]: **יא מי שנדר נזירות מרובה**[פ]. **והשלים נזירותו. ואחר כך בא לארץ**[פא]. **בית שמאי אומרים נזיר שלשים יום**[פב]. **ובית הלל אומרים נזיר בתחלה**[פג]. **מי שהיו שתי כתי עדים מעידות אותו**[פד]. **אלו מעידים שנדר שתים. ואלו מעידים שנדר חמש**[פה]. **בית שמאי אומרים נחלקה העדות. ואין כאן נזירות**[פו] **ובית הלל אומרים יש בכלל חמש. שתים.**

פ"ק דכריתות וע"ש: סדין בלילית. כתב הר"ב ולילית שיש בו פתיל תכלת שהוא למר וכו' הוי כלאים בסדין של פשתן. וביום דהוא מצוה. אחי עשה לילית ודחי לא תעשה דלא תלבש שעטנז. ואח"ת דהיכא דאפשר לקיים שתיהם לא אמרינן דדחי [וכמ"ש במסכת ד' פ"ב דיבמות] והכא אפשר לקיים שתיהם בשלא ילבש אלא טלית של למר. כבר הזכרנו התוספת. בפרק אלו נערות [דף מ' ד"ה בגון]. שאין זה חשוב אפשר. ולי נראה דקושיא מעיקרא ליתא דכיון דדרשינן סמוכין. [דכתיב(דברים כ"ב) לא תלבש שעטנז למר ופשתים יחדיו. וסמיך ליה גדילים תעשה לך] למסרי כלאים בלילית אי אמרת דאין מצוין חוטי תכלת בטלית של פשתן. א"כ כלאים דסרי רחמנא היכי משכחת לה. כ"מ פ"ג מהלכות לילית [הלכה ו']: **בית שמאי פוטרין.** פי' הר"ב דגזרינן סדין בלילית אפילו ביום דלא מחייב. גזרה וכו'. ואפילו ממינו עמי פטרי ליה דלמא אתי למיעבד תכלת. והלכך שייך שפיר לשון פטור חוס' פ"ד דמנחות דף מ' [ד"ה סדין]. וכתב רש"י ולא קשיא כיון דמדאורייתא חייב היכי מצו רבנן לעקור דבר מן התורה ולמפטריה מלילית משום גזירה ההיא. הא אוחיבנא ביבמות פרק האשה רבה [דף י'. ומבינן דכל דבר שאמרו לך ב"ד שב ואל תעשה מצות עשה זו שבתורה ורצו עשה לדבריהם אין זה עוקר דבר מן התורה. דממילא מיעקר ולא איתו עקר לה בידים. ע"כ. ועמ"ש ברים פ"י דיבמות בדבור אלא מזה ומזה: [ג]בלכלת השבת כו'. נשנה במשנה ב' פ"ד דמעשרות]: **יא מי** שנדר גזירות מרובה וכו'. נשנה במשנה ו' פ"ג דנזיר וע"ש: מי שהיו שתי כתי עדים וכו'. שם משנה ז'. וע"ש:

פוטרין מן הקרבן. מיי' פ"ל מה' מחוסרי כפרה פ"ח: סדין בציצית. ממחות מי' פ"ז שנת כ"ה פ"ה: וב"ה מחייבין. מיי' פ"ג מה' ציצית פ"ז בפ"ח עמ"ש כ"ז טוע"מ א"ה סימן ס' פ"ה: בלכלת השבת. מעשרות פ"ד פ"ב: וב"ה מחייבין. מיי' פ"ט מ' מעשר הכ"ב: **יא** מי שנדר נזירות. מיי' ר"ש פ"ב מיי' פ"ט מה' מיכות הכ"ח: מי שהיו שתי כ"ע. מיי' כ' פ"ח ירושלמי יבמות פט"ז ה"ה מנהלין פ"ה ה"ב: יש בכלל חמש שתים. מיי' פ"ג מה' מיכות ה"ד:

שנויי נוסחאות

(בלכלת השבת כו' מחייבין). נכי"ק ליתא ועי' ב לקוטים בסוף הלכה ד'. נכי"מ ומנמב"ב ..שבת..: **יא** מי שנדר. נכי"ק ונכי"מ ..שנזר. והשלים נזירותו. נכי"ק ..את נזירותו; נכי"מ השלים. שלשים (יום). נכי"ק ליתא. בתחלה. נכי"ק בתחלת. שנדר שתים.. שנדר חמש בש"א. נכי"ק שנזר.. שנזר וב"ה נכי"מ (ונס ..שלש בש"א ומוכח מגיר שנסח הדפיס חמש הוא הנכון ד"ס). העדות. נכי"מ עדותן. בכלל חמש. נכי"מ ..שלש ועי' לעיל.

לקוטים

כתב הראב"ד בסוף פרקין הבא הבלמו כל הדברים המבוארים כאן מקולי בית שמאי ומחומרי בית הלל. ובירושלמי בגמרא דמיר ובתוספתא דעדיות פ"ב גרס שהם כ"ד דברי[ם] וסמדיל לא בנו ממניעה דפלוגתא היא ובית שמאי לקולא דקא סברי אינו מדיר ומסתברא דהכי הוא מגיעה. בלא בעלמה. שאור בכית. הנשתנו מים ושוף. הנקר לעניים. כל עומרי הסדר. שעומר שהוא סמוך. כרם רבעי אין לו תומש. יש לו פרט. תנית של זיתים. הסך שמן טהור, אם היה שמן[שמא].שלשה מקדשת. פטור לדם אשתו. המגרש את אשתו ונגע עמו. בית שמאי מחזירין את הלכות היום וכל הבריתא מדא היא. שלשה לחיים. המדיר את אשתו. המפלת לאור שמניח ואחד. סדין בלילית. בלכלת שבת. מי שנדר מיכות הרבה. מי שהיו כתות עדים. אדם שהוא נדון תחת הסדק. הרי כאן כ"ג הלאים המדיר את בנו כ"ד. ובתוספות פרק האשה שנתאלמנה וכו' מקשו לה בגמרא דבני מערבא ולמה לא תניא מקולי בית שמאי ומחומרי בית הלל והתם לא אתיתת מתיא[לא(דבר)]שהוא קל מבני לדדין והומר מבני לדדין אבל הכא חומר מבני לחד וקל מבני אחד בלומר קולא הוא אבל האשה ותומר הוא אבל הבעל וכולה מילתא בדאיתא התם:

פ"ק דכריתות וע"ש: סדין בלילית. כתב הר"ב ולילית שיש בו פתיל תכלת שהוא למר וכו' הוי כלאים בסדין של פשתן. וביום דהוא מצוה. אחי עשה לילית ודחי לא תעשה דלא תלבש שעטנז. ואח"ת דהיכא דאפשר לקיים שתיהם לא אמרינן דדחי [וכמ"ש במסכת ד' פ"ב דיבמות] והכא אפשר לקיים שתיהם בשלא ילבש אלא טלית של למר. כבר הזכרנו התוספת. בפרק אלו נערות [דף מ' ד"ה בגון]. שאין זה חשוב אפשר. ולי נראה דקושיא מעיקרא ליתא דכיון דדרשינן סמוכין. [דכתיב(דברים כ"ב) לא תלבש שעטנז למר ופשתים יחדיו. וסמיך ליה גדילים תעשה לך] למסרי כלאים בלילית אי אמרת דאין מצוין חוטי תכלת בטלית של פשתן. א"כ כלאים דסרי רחמנא היכי משכחת לה. כ"מ פ"ג מהלכות לילית [הלכה ו']: **בית שמאי פוטרין.** פי' הר"ב דגזרינן סדין בלילית אפילו ביום דלא מחייב. גזרה וכו'. ואפילו ממינו עמי פטרי ליה דלמא אתי למיעבד תכלת. והלכך שייך שפיר לשון פטור חוס' פ"ד דמנחות דף מ' [ד"ה סדין]. וכתב רש"י ולא קשיא כיון דמדאורייתא חייב היכי מצו רבנן לעקור דבר מן התורה ולמפטריה מלילית משום גזירה ההיא. הא אוחיבנא ביבמות פרק האשה רבה [דף י'. ומבינן דכל דבר שאמרו לך ב"ד שב ואל תעשה מצות עשה זו שבתורה ורצו עשה לדבריהם אין זה עוקר דבר מן התורה. דממילא מיעקר ולא איתו עקר לה בידים. ע"כ. ועמ"ש ברים פ"י דיבמות בדבור אלא מזה ומזה: [ג]בלכלת השבת כו'. נשנה במשנה ב' פ"ד דמעשרות]: **יא מי** שנדר גזירות מרובה וכו'. נשנה במשנה ו' פ"ג דנזיר וע"ש: מי שהיו שתי כתי עדים וכו'. שם משנה ז'. וע"ש:

ג) כ"ה ב"ע"ב ד"ל אך מד' ריוח והלאה נשמטו הדברים מן סדין עד סדין. ב) כתוי"ט ד' פרלג יש פלן דבור ו"ל בלכלת השבת כו' נשנה במשנה ב' פ"ד דמעשרות גרס הדברים שאמרתי שם דלא תני לה הכא בעדיות עשות הוא בידי עכ"ל. כן אמר התוי"ט שם בד' הנ"ל. לך אתי"ב בד' קרלקא מחק שם במעשרות את הדברים הנ"ל וכתב מי היא שנויה בעדיות ולפי"ז היה לריך למחוק כאן רק את הדברים מן גרס כו' עד הסוף ושבת ומחק גם את ראשית דבורו בלכלת השבת כו' נשנה במ"ב פ"ד דמעשרות. ועי' עוד במלאכת שלמה במעשרות שם ובהשגותיה.

יבין תפארת ישראל בועז

שאסורה לבעלה י"ד ימים, ואח"כ טובלת ומותרת לבעלה. אבל אסורה מקודם ומלכנס למקדש עד שתביא קרבנותיה ביום פ"ח מלידתה. ואלת נתעברה אחר הי"ד יום והפילה בליל שלפני יום הבאת קרבנותיה, דהיינו בליל שלפני יום פ"ח. [אבל ביולדת זכר אי אפשר, שהרי עמאה רק ז' ימים, ואח"כ טובלת ומותרת לבעלה, ומביאה קרבנותיה ביום מ' מלידה, וא"כ איך אפשר שתפיל וולד בל"ג ימים, והרי ילדת ולד הוא מ' יום [כנדה ד"ל ע"א]: עב) ר"ל מהקרבן שחייבת מלידה ב'. דאף דלידה ב' אחר מלאות היתה. עכ"פ לילה אינה ראויה לקרבן, וכילדה תוך מלאת דמי, דאז הוה סגי בקרבן א' לכמה לידות: עג) קרבן לבד גם לידה ב', דאחר מלאת הוא: עד) של פשתן שמתכסה בו האדם על מטתו: עה) מלעשות בו ציצית. דשתים סדין תמשיכו בלילה, אלא פטור מלילית. והרי התכלת שבלילית שהוא למר לבוש [בלויה], הוא כלאים בסדין פשתן, והו"ל בלילה כלאים אלא במקום מצוה, וגזרינן ביום אטו בלילה. ואפילו מלילית פשתן נמי פטור, דגזרינן שיעשה מלמר, ויש כח ביד חכמים לעקור מצוה בשב ואל תעשה [יבמות דפ"ע מ"ב]: עו) בלילית אם לבשו ביום, דהתורה התירה בפירוש כלאים בלילית, אף דאפשר אלא בכלאים, ולא גזרינן ביום אטו לילה: עז) ממעשר, דאין שבת קובע רק בחוכל בשבת: עח) דביאתה לשבת שני גם להתוכל קודם שבת שיתחייב במעשר: פ) [מיר פ"ג מ"ו] דהיינו יותר מסתם גזירות, שהוא ל' יום: פא) והרי גזירות שבמר בח"ל אינו עולה לו: פב) דדי בכך, אף שנדר גזירות מרובה: פג) שצריך לשמור בא"י כל הגזירות שנדר: פד) [שם מ"ז]: פה) וב' כתי העדים מעידין על רגע א', והוא לומר שלא נדר כלל: פו) דמדמכחישות זא"ז בטל עדותן. אבל בהלוחה הה"ג גם ב"ש מודו לב"ה [בסנהדרין דל"ח ח'] דבטלומת

בגזירות

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

אין כאן עדות כלל: וב"ה אומרים יש בכלל חמש שתים. ויהיה נזיר שתים: **יב** אדם שהוא נתון תחת הסדק. לאכסדרה שנסדקה תקרתה ונחלקה לשנים. וכלים מלד זה ומומאה מלד זה. הכלים טהורים. שאויר [הסדק] מפסיק וגורם באין הטומאה עוברת לצד הכני ואם אדם נתון בין בארן בראפת האכסדרה כנגד הסדק: ב"ש אומרים אינו מביא את הטומאה: באין מביא את הטומאה אלא דבר שיש בו חלל טפח: וב"ה אומרים אדם חלול הוא. ואע"פ שבני מעיו בתוכו חלל שבתוך הגוף חשיב חלל טפח:

תוספת יום טוב

יב אדם שהוא נתון תחת הסדק וכו'. נשנה במסכת נ' פי"ח דאהלות [ועיין במכנס ד']: שיהיה נזיר שתים: **יב** אדם שהוא נתון תחת הסדק[פי]. בית שמאי אומרים אינו מביא את הטומאה[פח]. ובית הלל אומרים אדם חלול הוא. והצד העליון מביא את הטומאה[פט]:

שנויי נוסחאות

שיהיה נזיר. בכי"ק שיחא..

יכין תפארת ישראל יכין

בגזירות בדיבורו תליא אם אמר מלת שתים או חמש, א"כ סתרי לגמרי זא"ז משא"כ בהלוחה הרי גם הכא שאמרה שהלוחה חמש מודה שהלוחה שתים [כך כ"ל, ודאיה לדברי מדאמרינן סוף פ"ג דנזיר, דבמומה כ"ע ס"ל דגם בנזיר אין הכחשה, ולכ"ע חייב עכ"פ ב' ע"פ ודו"ק]: פז) [אהלות פי"א מ"ג]. וה"ל אכסדרה שסתימה מג' רוחות, ורוח ד' כולו פרוץ, ונסדקה התקרה, באיכן שנחלקה רוח הפרוץ, וכשרולה לצאת מהלק א' שבאכסדרה יולא דרך חלי רוח הפרוץ שבאותו חלק, וא"ל לצאת דרך הלי האכסדרה האחרת. ולפיכך אם היה טומאה בחלי אכסדרה זו, וכלים בחלי אחרת, הכלים טהורים, דאויר הסדק מפסיק. [ומה"ע נקט נמי לאכסדרה, דאלו בית שאין פתחו רחב, ואינו רק כלד א', אינו היה נסדק תקרה שלו והטומאה בשאלק בלעים, לא היה סדק שבתקרה מפסיק, מדאיכן לכנס מחלי חלק א' לחבירו כשרולה לצאת דרך הפתח שהוא בחלי החלק השני שבלדו, לפיכך אף שנסדקה התקרה היה הכל בכית א']. מיהו הכא היה אדם מונח למעה בראפה נגד הסדק: פח) דאף דכל דבר הלול אחר, אינו היה מונח תחת הסדק היה מביא הטומאה, והרי אדם נמי הלול הוא. כ"ל דס"ל לב"ש דהלל בידי שמים לא היה הלל [כפוכה דכ"א]: פט) ואף בשאנו מלא מעיים. אפ"ה הו"ל כעליות מקופלות [אהלות שם], דאף שהלול מלא מביא הטומאה. ורק כל הלול שביטל שם מלואו אז לא מחשב אהל [כפוכה ד"ד א']. והכא לא ביטל אדם חלל שבו במלואו ע"י מעשהו, רק מעלמן נתבטלו. ואפשר דה"ט דב"ש כיון דהמעיים לא יטלו משם לעולם, הו"ל כעפר ובטלו. כך נ"ל:

פרק ה **א רבי** יהודה אומר ששה דברים מקולי ב"ש וכו'. לאו דאיכא הני ותו לא. אלא כשנכנסו לכרם ביבנה. והעידו כל אחד על אותו שביזו. העיד ר' יהודה על אלו. רש"י פ"ח דשבת דף ע"ז. והראב"ד כתב וז"ל נ"ל כי התנאים שמזכרו בזה הפרק לקולי ב"ש ולחומרי ב"ה כולם מוסיפים הם על הפרק הראשון ששנו פ"ד. כי התנא ששנה הפרק הזה ס"ל בהנך דהאי פרקא דב"ש לחומרא וב"ה לקולא. ומיהו אע"ג דהנך דיחידאי מינהו הנהו דמשכחא בהו סתמא דמתני' אלבתא מינהו. ע"כ: ובית הלל מטמאין. כדפי' הר"ב בר"פ בתרא. וע"ש: מפני שגדילה באיסור. מבוש דבילה כגופה דמי ולפיכך כשנטרפה התרנגולת אף הבילה אסורה. ואפילו בבילה שנגמרה לגמרי קודם שנטרפה. דהא אכולא בה נמכרת בשוק קלי. והא דתנן מפני שגדילה באיסור הא מפרקינן לה בגמ' [דחולין דף נ"ח]. אימא שנגמרה דטרפה אינה יולדת [כמ"ש הר"ב בספ"ו דתמורה] הר"ן פ"ג דחולין אפיסקא דנשתברו רגלים

פרק ה **א רבי** יהודה אומר ששה דברים מקולי בית שמאי ומחומרי בית הלל[א]. דם נבלות. בית שמאי מטהרין[ב]. ובית הלל מטמאין[ג]. ביצת הנבלה[ד] אם יש כיוצא בה נמכרת בשוקה[ה]. מותרת[ו]. ואם לאו. אסורה[ז]. כדברי בית שמאי. בית הלל אוסרין[ח]. ומודים בביצת טרפה שהיא אסורה. מפני שגדילה באיסורה[ט].

יכין תפארת ישראל יכין

פ"ה א) מלבד הנך דפרקן דלעיל: ב) לגמרי, דאינו כנבילה: ג) ברביעית, ולא בכזית כבשר [בריש פ"ח] ה): ד) שמלא בה בילה, לו בילדתו אחר שנתנבלה: ה) שקליפתה קשה: ו) אפילו לאכלה: ז) דהו"ל כנופה: ח) אפילו קליפתה קשה, ואפילו מהה מיד כשנתנבלה לו אפילו נתנבלה בשחיטה, דלא נגמרה באיסור אפ"ה אסיר מדרבנן: ט) דבילת טריפה אסור מדאורייתא [ש"ך י"ד פ"ו סי' ק"מ]. ואפילו ילדה לו שחטה מיד שנטרפה, נזרינן לטו שתהיה לו מעורה בגיזין שאסירה מדאורייתא [שם] וכילים בילדה תרנגולת וחא"כ נשחטה ונמלאת טריפה. אז בטונלד פה המכה, אסורים הבילים שילדה הוך נ"ו. ובלא הונלד, אמרינן השתא אנקב, ומיהרות. אבל ביותרת אבר, כל הבילים שילדה מעולם אסורות [י"ד פ"א]. ואף דבכשירה ששחטה ומלא בה בילה, כשהקליפה קשה, מותר לכתחילה לאכלה בחלב. ובקליפה רכה ונגמר החלבון והחלמון, רק בדיעבד מותר בחלב כשאינן מעורות בגידין. אבל במעורות, לו כשהחלמון

לבד נגמר אפילו אינן מעורות אסור אפילו בדיעבד [כש"ך י"ד פ"ו סי' ק"ע]. אלמא כשנגמר החלמון והחלבון לא אמרינן דסי"ל כנופה. י"ל דהם דבשר עוף נופה בחלב רק מדרבנן, להכי לא גזרו רבנן בבילה [שם]. מיהו אפרוח שנולד מבילה כבילה וטריפה, מותר [י"ד פ"ו ס"ק כ']. [אבל ולד של בהמה טריפה אסור, ואע"ג דהוב טריפות אינן יולדות [כש"ך נ"ז סי קמ"ה], עכ"פ לרפ"ת שם כוונת הש"ס טריפה רק אינה מתעברת א"כ משכחי"ל כשנתעברה קודם שנטרפה וילדה אח"כ. ואף דרחיית רפ"ת מש"ס דקתמר אי הדרה טעמא ב), לפי ד' אינה מכרעת, דש"ס רלה למעוטי רק דטריפה כשהיתה מעוברת מקודם אפשר שחלד אח"כ, אבל לשולם לבדר שהיא כשירה לריך תרתי, כגי שתתעבר ותלד, וכדמשמע שפי פשוטתא דלישנא טריפה אינה יולדת, ואתה קאמר הש"ס אי הדרה טעמא, ר"ל אם תזרה ונתעברה אותה שילדה אחר שנטרפה. עכ"פ כיון כך וכך אפשר שטריפה וודאית שנתעברה מקודם תלד אח"כ לא דמי לאפרוח מבילה טריפה ואסור, דדוקא אפרוח מבילה, שנולד בתר שנתהווה הבילה כעפרא בעלמא, אבל

ה) זהו לשיטת הר"ב שם אבל המחבר כתב שם דמתני' דהתם דלא כנ"ל. ו) עי' פ"ת יו"ד סימן נ"ז ס"ק כ"ח.

פ"ה **א רבי** יהודה אומר. דם נבילות ב"ש מטהרין. לגמרי. דלא חשיב כנבלה: ביצת נבלה. כגון שנתנבלה בשחיטה. ונמלאו בה בילים לאחר שחיטה: אם כיוצא בה נמכרת בשוק. שקליפתה קשה. ונגמרת ככולה בילים הנמכרות בשוק: ואם לאו. שאינה נגמרת: אסורה. דלכני מעיה היא

שנויי נוסחאות

פ"ה **א** הנבלה. בכי"מ נבלה וכ"ה בדע"ב. (יש) כיוצא בה. בדע"ב ליתא. מותרת. במש' ד' ריוזא ומלא. ין גם בד"ם וד"ק מותר ואינו נכון. (ואם לאו אסורה). בראב"ד ליתא. בביצת טריפה. בד"ל בביצה. ובי"ם בכי"ק (ובם פרופה(?)). שגדילה. בכי"מ שגידלה;

תוספות חדשים

פ"ה **א** במשנה ביצת הנבלה כו' כ"ם אוסרין ואי קשי"לקמהשוטה לת התנגולת ומלא בה ביישסמוזות כותבות לאכלן בחלב אלמא לאו כגופה דמי לא קשיא דהתם כשר עוף בחלב דרבנן כו' אבל נבלה איסורא דאורייתא הוא (הרלב"ד);

אור גדול

פ"ה **א** במשנה ביצת הנבלה כו'. ואם אילו לב"ה אינה אסורה רק מדרבנן דמן התורה מותרת דא"א שתגמר לאחר

היא הטיבה: דם נכרית ב"ש מטהרים. דכתיב בפרשת זב (ויקרא ט"ו) דבר אל בני ישראל בני ישראל מטמאים בזובה ואין הנכרים ממאים בזובה. ורבנן גזור עליהו שיהיו כזבים לכל דבריהן. כ"ש כבני כי גזור רבנן א) ברוקה ומימי רגליה שהן מצוין תדיר. אבל דם הזיבה שאין מצוי כל כך לא גזרו בה רבנן. עבדו רבנן היכרא. ולא ממאו דם זיבה של נכרית. כדי שידעו דטומאת הנכרי דרבנן היא ב) כי היכי דלא] נשרפו עלה תרומה וקדשים: ברוקה וכמימי רגליה. דם הנכרית מטמא ברוקה וכמימי רגליה דהייט לח ולא יבש. וזו היכרא בלבד עבו לה שלא היתה טומאה דאורייתא היה הדם מטמא לח ויבש. עכשיו שאין מטמא אלא לח מכירים דטומאה דרבנן היא: ודם טהרה של מצורעת. דם טוהר שראתה המצורעת שילדה לאחר שבעה לזכר ושבועיים לנקבה: בטובה. שהאוכל מחזיק טובה לבעל הפירות שהאכילהו מפירותיו: ושלא בטובה. שאינו מחזיק לו טובה: אין אוכלים בטובה. שאסור להחזיק טובה לבעלים דרחמנא אפקרינהו: החמת. כמין נחד של עור שנקב וגרנו: צרורה עומדת. אינה מקבלת טומאה אלא מ"כ היא צרורה שאיתה קבורה ונקמט העור. ונתקשה על המקום הצרור. עד שהוא עומד מאליו ומחזיק מה שמשימין בתוכו: אע"פ שאינה צרורה. בלא נקמט העור מאליו. ולא נתקשה על מקום הקשר. הואיל וקשרו ומחזיק הרי זה מקבל טומאה: **ב** העוף עולה עם הגבינה. שאין איסורו אלא מדברי סופרים: לא עולה. גזירה שמא יעלה גבינה עם בשר בהמה בחלפס רותח. דהוא אסור מן התורה דהייטו מבשל: ובה"א אין תורמין. מי שיש לו שמן שחייב להפרים ממנו תרומה וזיתים שחייב ליטלה דמתני' דתרומות ממש. ומיסבא הר"ם דהא דתני אין תרומתו תרומה בתורם בלא מדעת כהן דאיכא גזל השבט. כלומר שצריך לטרוח לדרוש זיתים וענבים והייטו דפי' ג"כ הר"ב שם במשנה ח' משום פסולא דכהן. ע"ש. והא דקתני דלכתחלה לא הא דיעבד תרומתו תרומה. בטבל רשות מן הכהן. דזימנין דניחא ליה לכהן בזיתים וענבים יותר מבשר ויין. ואפי' דלכתחלה אסור. דיעבד תרומתו תרומה. עכ"ד. וגם לדברי הר"ב יש לישב כן. וניחא טפי כדאמרינן בפ"ג דקדושין דף ס"ג דדחקינן ומוקמינן מהני' בתרי טעמי. ולא מוקמינן בתרי תנאי. כ"ש הכא דאפשר דתני בשם רבי יוסי כלישנא דמתני' דהכא דהתם והוי

א) כר"ב ד"ל ברוקה ומימי רגליו. ב) בד' ריטב"א ליתא לגי' מלות לו והוסיפם הרי"ש אבל בר"ב ד"ל איתא דרבנן יש ולא נכרש. מיכן

יכין — תפארת ישראל — יכין

נהכי שרי [כס"ף י"ד פ"ו סנ"ל], משא"כ כולד בהמה גדל באיסור] : י) [נדה פ"ד מ"ג] : יא) מצורעת שילדה, וכל יולדת שטבלה אחר ז' לזכר ו"ד לנקיבה, דמה דם טוהר הוא: יב) בנכרית משום דאף דרוקה ומימי רגליה טמאים מדרבנן, עכ"פ פזיבתה שאינו מעין מדאינו מהענל ומתאסף כרוק ומימי רגליה קודם שילה, רק טוף ויולת דאסון דאסון להכי לא גזרו. דעבדו בה היכירא, שעי"ז ידעו שאסר מעייטותיה טמאין רק מדרבנן, ולא לשרפו על מנת תרומה וקדשים ובמלורעת שמעייטותיה טמאין מדאורייתא, דם לא מעין הוא כלעיל: יג) שמטמאין לה ולא יבש. ובכך היכירא שני שידעו שטומאת נכרית רק מדרבנן, דהרי בשאר זבה הדם מטמא לח ויבש. ובמצורעת ס"ל דרחמנא רבייה דלטמא רק לח ולא יבש, כשאר מעייטות מצורע: יד) [שביעית פ"ד מ"ב]. ור"ל אפילו מחזיק לו טובה לבעל הפרה על שהרשהו לאכול ולקוט הפירות, אפ"ה שרי, ולא מחזי כאוכל משמור. וגם שלא בטובה שרי ול"ג שיטנם בשאר שנים לאוך שדה חבירו שלא ברשות: טו) [לגי' אין אוכלים בטובה] דמחזי כאוכל משמור.

דם נכרית. נדה ל"ג ע"א מ"ר ע"ב מ"ל. שבתאי פשכא ומוסגר ס"ו: דם טהרה שיש בו כי ברוקה וכמימי רגליה. מ"ר ס"ם ס"ה: אוכלין פירות שביעית. מ"ר ל"ו מ"ל. שביעית פ"ג מ"ב: ב שיטה מקובצת מקולי בית שמאי. ויוסף אומר מרומות פ"ל מ"ל: העוף עולה עם הגבינה כו'. נדה ל"ג ע"ב: אינו עולה ואינו נאכל. מ"ר פ"ם מ"ו: מלכות אמוראים ה"ב פמ"ג נתין קכ"ל מ"ם ע"ל ל"ל מ"מ פ"ח מ"ם: אין תורמין. מ"ר יומא מ"מ מלכות פ"ב ה"ג ביצה פ"ד ה"ב מ"ר מ"ר פ"ה מ"ר מרומות פ"ל ה"ב עמ"ר קנ"ד עמ"ל פ"ב מ"ב:

שנויי נוסחאות

נכי"ק שגדלה. ודם טהרה בד"ל ודפו"י ונמבב"ב. טהורה וגי"ל טהור והגריעב"ן מחק הו' בגמ' שנ. ובבה"א כרוקה. בכי"מ וב"ה מממאין כרוקה. ושלא בטובה בדברי ב"ש. בכי"מ ..דברי ב"ש. (אלא) בטובה. בכי"מ ליתא וכן ליתא בגרע"ב ועי' הוי"פ: **ב** אינו עולה ואינו. בכי"ק ובכי"מ לא עולה ולא. על שמן. על יין. בכי"ק ובכי"מ ..השמן ..היין.

תוספות חדשים

שם בשנה החמת טו' כתב הרלב"ד ע"פ התוספת' יש לי לפרש דב"ם סברי בעינן לזור עומד כי"מ דאמר לזור עולם עמא וכ"ה סברי תע"ג שאינה צרורה אלא לזור שאם ממלות ע"ם דמשמע דבעינן לזור כולי לף כ"ה מודם:

אור גדול

לאחר מיתה. ולא אסרו ביצת נבלה שנגמרה רק משום גזירה אטו ביצת טריפה דאסורה מן התורה דגדילה באיסור. תוס' ביצה ו' ב', ר"ה ביצים. ועיין ביו"ד (סי' פ"ו). ולענין חלב מתה עיין בב"י יו"ד (סי' פ"ז) דכתב דאסור משום נבילה. והרדישה פליג עליה דהוי כמו ביצה שנגמרה. והובא בהגהות רע"א (שם סע"ף ו') ובהגהות רש"א (שם). ולבאורה צ"ע מתוס' בכורות (כ"ה א'ב' ד"ה שער. דהוכיחו דחלב של פסולי המוקדשין לאחר שחיטת דמותר מדבעי בנמ' (שם ו' ב') למילף היתר חלב מדאסר רחמנא חלב של פסולי המוקדשין ולא קאמר דאיצטריך משום הדוא דלאחר שחיטת יעו"ש. ואי בהדר ישה והאחרונים הנ"ל דחלב הוי כמו ביצה שנגמרה. א"כ אי חלב אסור משום אבר מן החי אף בשחיטת אסור החלב דהשחיטת

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

לריכין למוקמי בתרי תנאי תליבא דחד תנא דהוה מלתא דחיקא טפי. אבל מיהת להרמב"ם ליכא לפרושי הכי מדלא כתב בחבורו דמדעת כהן בדיעבד תרומתו תרומה כמתני' דהכא להר"ם. ויש עוד תירוץ אחר בדברי הר"ם על פי הירושלמי. וכתבו ג"כ הראב"ד בפירושו דהכא. דמתני' דהכא ליתא בזיתים על המן אלא בשמן על הזיתים. והוא ודאי דאף הר"ב לא ס"ל דא"כ ה"ל לפרש. ועוד דנדחק הר"ם לפי תירוץ זה במתני' דסוף אותו פרק ולכך אין להתריך בזה: הזורע ד' אמות שבכרם וכו'. פי' הר"ב דס"ל לב"ש דטורה אחת קרויה כרם וכו' כדתנן במשנה ה' פ"ד דכלאים. ומסיים בה בסיפא לפיכך הזורע ד"א שבכרם וכו' להכא. והייט דאיכא בין רבי יוסי דהכא לתנא דהתם. דלר"י דהכא כי אתמל בבי מדרשא לענין הזורע אתמל והוי ב"ה להומרא. ולתנא דהתם כי אתמל לענין הטוטע אתמל. אלא דלפיכך הזורע וכו' ומפוס דבבי מדרשא לענין הטוטע הוא דאתמל והוי ב"ה לקולא הלכך לא חסבינן לה בפ"ד בהדי הגך דלכ"ע הוי מקולי ב"ש וחומרי ב"ה. ועמ"ש בריש פרקין בשם הראב"ד: המעיסה. שנויה בפ"ק דחלה משנה ו': מטבילין בחרדלית וכו'. שנויה במשנה ו' פ"ה דמקוואות: גר שנתגייר וכו'. שנויה בסוף פ"ח דפסחים ועמ"ש שם בס"ד: ג רבי ישמעאל אומר. הגירסא בסוף פ"ג דידים וע"ש: מי חטאת וכו' וב"ה מטמאין. דלא כסתמא דמתני' ד' פרק בתרא דמסכת פרה וע"ש ובמשנה ה': הקצאה ב"ש מטהרין וכו'. שנויה בפ"ק דטוקלים: הקצאה. פי' הר"ב זרע בחור. שקורין לו גייל"ו בלע"ז [*וכ"כ בפ"ג דטוקלים משנה ו'. ועוד בסוף פ"ק דטבול יום] וזה לשון הערוך והפיך קלח וכמון יזרוק. פירוש קלח דומה לכמון. אלא שהקלח שחור ובלע"ז גייל"ו ע"כ. וכתב עליו הראב"ד ז"ל ולפי דעתי מושבת עליו לפי שלא ראיתי מימי אדם שזרעם בבוהה וכתיב (ישעיה כ"ח) והפיך קלח וכמון יזרוק. ואני שמעתי כי הוא אלקרוביי"ח והיא 2) אלכמו"ן. אלא שהכמון אחוך ממנו מעט. והייטו דכתיב והפיך קלח וכמון יזרוק וכתיב (שם) לא בחרוז יודש קלח וגו' כי במטה יחבט קלח וכמון בשבט. ופליגי בה ב"ש וב"ה כיצד [דף מ'] היטן למזרח גרנו דמו ברחשו. ואכילתו קשה. שמייב להפרים מהן תרומה. אינו יכול לתרום מן הזיתים כפי השיעור שיש לו לתרום מן הזיתים ומן השמן. ולפטור השמן בתרומת הזיתים. דכתיב (במדבר י"ח) כדגן מן הגורן. מן הגמור על הגמור. ולא ממה שאינו גמור על הגמור: הזורע ארבע אמות בכרם. שהוא השיעור שצריך אדם להרחיק הזרע מן הכרם. והזורע בתוך שיעור זה קידש שורה אחת של כרם כדכתיב (דברים כ"ב) פן תקדש המלאה וגו' ותבואת הכרם וסביבה להו לב"ש דטורה אחת קרויה כרם. וב"ה סברי דאין נקרא כרם פחות מב' שורות. וכי קאמר רחמנא דתבואת הכרם קדשה. שהי שורות של כרם קאמר: המעיסה. קמח שנתנוהו על גבי מים רותחים ומתבשל ומתעבה שם. ב"ש פוטרים מחלה. וב"ה מחייבים. ופסק הלכה בזה כתבנו ברים חלה: הרדלית. כמו הרדלית. זרם מים הבא מדליו של הר. כלומר מגובה ההר. ואפילו אין מתחלתן ועד סופן אלא ארבעים סאה מטבילין בהן לב"ש. וב"ה אומרים אין מטבילין בד שיהו ארבעים סאה במקום אחד: שאין הרדלית מטהרת אלא בהשבורן: כפירש מן הקבר. ולריך הזאה שלישי ושביעי. ולא נחלקו ב"ש וב"ה אלא בערל נכרי שמל ביום י"ד. דב"ה סברי גזירה שמא יטמא לשנה הבאה ויאמר אשתקד לא טהרתי מכל טומאה עד [י"ד] ועבלתי ואכלתי השתא נמי אטבול ואוכל. ולא ידע דאשתקד נכרי היה ולא מקבל טומאה עכשיו ישראל הוא ומקבל טומאה. וב"ש סברי לא גזרינן. אבל ערל ישראל דברי הכל טובל ואוכל פסחו לערב: ג קהלת אינו מטמא את הידים. מפני חכמתו של שלמה היא. ולא ברוח הקדש נאמרה: מטמא את הידים. דסברי אף קהלת ברוח הקדש נאמרה הלכך מטמא את הידים כשאר כתבי הקדש: שעשו מצותן. לאחר שהוו אותם על הטמא וטהר בהם אם נטפו מגופו על גבי אדם או ע"ג כלים: הקצאה. זרע שחור. שקורין לו גייל"ו 1) בלע"ז. ורגילים לתת אותו בלחם שהרגיל בו אינו בא לידי כאב לב: ב"ש מטהרין. דלא חביב אוכל: ובית

1) בווארן קיומעל:

הזורע ד"א בכרם. בגלאים פ"ד מ"ה ובמלבי כלאים פ"ד ה"ח: וברא"ש קידש. מיי' פ"ו מה' כלאים ה"ג פמ"ג נתנין ר"פ עוקצ"ב ד"ה מימן בלי"ן בפיוט כ"ח: המעיסה. תוס' פ"ח מ"ו פפחים ל"ז ע"ב: ובה"מ מחייבין. מיי' פ"ו מה' טבילה ה"ב ומל"מ: מטבילין בחרדלית. מקוואות פ"ח מ"ו: ובה"א אין מטבילין. מיי' פ"ט מה' מקוואות הל"ז סמ"ב עיין במ"ח טוס"ב ר"ל פ"ומן ה"ח פ"ב: גר שנתגייר ע"ם. פפחים ל"ב ע"ח: הפורש מן הערלה. מיי' פ"ו מה' מ"ות הכומלה ה"ו: ב"ש מטהרין. מיי' פע"ו מה' פרה אדומה ה"ח וע"ש בכ"מ: הקצאה שוקלין פ"ג מ"ו:

שנויי נוסחאות

המעיסה בכי"מ המעפה. בחרדלית. בהכ"ד בהר דלית. ערבי פסחים בכי"ק ערב פסחים; בכי"מ בערבי. ואוכל (את פסחו). בכי"מ ליהא. ג ר' ישמעאל. בכי"ק ובכי"מ ר' שמעון ועי' חו"ע. קהלת אינו מטמא כו' ובח"א מטמא. בכי"מ אינו מטמא.. מטמ' וכ"ה מפורש אינה מטמאה בכ"י זה מגילה ז' ע"ח; בכי"ק קוהלת אינה מטמא.. מטמא (ולפי דרך הכ"י הזה בכמה מקומות להשמיט את הה' לסימן הנקבה). הקצה. בכי"ק הקצאת.

אור גדול

לא מהניא ליה בטו דהמיתה לא מהניא לי'. א"כ מאי מקשו תוס' שם דמאי מייתי הגמ' מהלב פסולי המוקדשין דלמא קאי על לאחר שחיטה דמאי מהניא השחיטה להחלב. אם לא דניכא דהחלב הוי כאבר המדולדל דשחיטה אינה עושה ניפול. אבל מיהה עושה ניפול. ולכך השחיטה מהניא להחלב אבל לא המיתה. וצ"ע דמג"ל. ולכך נראה דס"ל בחב"י דכל זמן שלא נחלב לא דמיא לביצת שנגמרה. ויש לעיין בזה:

ראשון לציון

ג תוי"ט ד"ה הקצאה פי' הר"ב וכו' ובתב עליו הראב"ד וכו' עיין יסל"מ:

• עי' פסחים ל"ט ע"ב בתוספת (מהבת לוחן)

יכין תפארת ישראל יכין

דאמרינן [שם בתרומות] דגם לב"ש לא מהני רק לתרומות עלמן. התם דלא כרבי יוסי]: כג) [בגלאים פ"ד מ"ה] ר"ל תוך ד' אמות בשמוך לכרם, שכך שיעור עבודת הכרם: כד) דס"ל מה שאסרה התורה בכלאי כרם הזרע והכרם, גם שורה אי' מקרי כרם ובהכי פני: כה) [תוס פ"ח מ"ו]. ור"ל אם לם באופן כך, שנתן קמח ע"ג רותחין. וה"ה בעשה אוסכא: כו) מחלה, כ"ל דטעמייהו דס"ל כעין ביטול הוא זה ולא ניסה, ולא מחייבי בחלה רק בלם במים לוגנין [וכ"מ מירושלמי שם]: כז) בחלה. וסכי קיי"ל [י"ד שפ"ע מ'] ר"ל בקלוח גבמים שיולד מאחר, וא"ל אשבורן: כח) דכל מי גשמים צריך אשבורן לטבילה: ל) [פסחים ספ"ח. ונ"ל"] דנקט ערבי לי רבים דלא תקשי הרי אמתיגין מלהטבילו עד ביתרפא. להני קאמר ערבי, ר"ל שמל תוך לילה ימים, וסיינו שמל ונתרפא תוך ז' קודם פסח]: לא) ככל גר בצריך טבילה אחר שנתרפא ממילתו [י"ד רס"ח]: לב) ר"ל גר הפירש מהערלה: לג) וצריך הזאה ג' וז'. דחייסינן שמא יטמא בשנה הבאה, ויאמר אשתקד נמי נטמאתי קודם שנמלתי, ואם"ה טבלתי ואכלתי פסח, השתא נמי אטבול ואוכל. ולא ידע דאשתקד עכו"ם הוה דאינו מקבל טומאה. אבל ישראל שמל בערב פסח, ד"ה שאוכל פסח לערב [ועי' מ"ש בנועם שם סי' מ"ב ספ"ח דפסחים]: לד) [ידים ספ"ג]. דחכמים גזרו על כתבי קודש שיטמאו הידים [ועי' יבקש דעת סי' נ"ה], אבל קהלת ס"ל דאינו בכלל כתבי קודש: לה) שהוא על אדם וכלים הטמאים, וחזרו ונטפו ממנו: לו) דלא כשתמא דמתניתין [פרה פי"ב מ"ד] ולי"א ב"ש במקום ב"ה אינה משנה. ר"ל דלריך לגרוס להיפך יתיישב שפיר [ועי' הר"ב רפ"ג דיבמות וכיונו תוי"ט חולין פ"ח מ"א ד"ה וכ"ה]: לו) [שוקלין פ"ג מ"ו]. ור"ל [קיממעל] שחור: לח) ר"ל אינו מקבל טומאה, מדאינו רגיל לאכילה לעלמו:

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

וב"ה מטמאין. כיון דרגילין להתו אותו באוכלים. חשיב אוכל: וכן למעשרות. כמו שנחלקו לטומאה כן נחלקו למעשרות שהטמאו טומאת אוכלים. מחייבו במעשרות: **ד** דם יולדת. שהתה שבוע לזכר. ובכוועיים לנקבה ולא טבלה: בית שמאי אומרים ברוקה וכמימי רגליה. שמטמאים להיס ואין מטמאים יבשים אף דמה מטמא לח. ואינו מטמא יבש. ואינו חשיב כדם גדה שמטמא לח ויבש: וב"ה אומרים מטמא לח ויבש. כל זמן שלא טבלה כדם גדה הוא חשיב. ואע"פ שהוא בתוך ימי טוהר: ומודים ביולדת בזוב. שצריכה לספור ז' ימים נקיים. כדין כל בעלי זבות. שאם לא ספרה ולא טבלה. ורואה דם בתוך ימי טוהר. שהוא מטמא לח ויבש. דדם זיבה הוא חשיב כל זמן שלא ספרה ולא טבלה: **ה** חולצות ולא מתיבמות. דכיון דתרוייהו זקיקן להלי ולהאי קמא דמיבם פגע באחות זקוקתו דהויא כאחותו: משום ב"ש יקיימו וב"ה [אומרים] יוציאו. בגמרא ביבמות פרק ד' אחין מפקינן לה ב"ש אומרים יוציאו וב"ה אומרים יקיימו. וכן הלכה שאם קדמו וכנסו יקיימו: **ו** שער בקודה. לשון פקדון שהפקידה הבהרת את השער בעור הבשר והלכה לה כגון שהיתה בו בהרת ובה שער לבן. הלכה הבהרת והניחה לשער לבן במקומו ואח"כ חזרה הבהרת. עקביא בן מהללאל מטמא. כיון שנהפך שער לבן בבהרת אע"פ שזו הבהרת שהיא עכשיו אינה אותה שהפכה אותו לשער לבן: טמא: וחכמים מטהרין. דכתיב (ויקרא י"ג) והיא הפכה שער לבן. שהפכתו היא ולא שהפכתו חברתה: והדם הירוק. עקביא בן מהללאל מטמא. דסבר כקרן כרכוס היה שהוא מן הדמים הטמאים אלא שלקה: היה מתיר שער בכור בעל מום שנשר. אלמר שנשר מן לאחר שחיטה. אחרי נמי וכו'. וסתמא כרבי יהודה ורבי יוסי פליג עלה בסוף פ"ג דבכורות. ע"כ. והקרוב אומר שהר"ב העתיק

ובית הלל מטמאין[לט]). ובן למעשרות[מ]): **ד** רבי אליעזר אומר שני דברים מקולי בית שמאי ומחומרי בית הלל. דם יולדת שלא טבלה[מא]). בית שמאי אומרים ברוקה וכמימי רגליה[מב]). ובית הלל אומרים מטמא לח ויבש[מג]). ומודים ביולדת בזוב[מד]) שהוא מטמא לח ויבש[מה]): **ה** ארבעה אחים[מו]) שנים מהם נשואין שתי אחיות[מז]). מתו הנשואים לאחיות. הרי אלו חולצות ולא מתיבמות[מח]). ואם קדמו וכנסו יוציאו רבי אליעזר אומר משום בית שמאי יקיימו. ובית הלל אומרים יוציאו[מט]): **ו** עקביא בן מהללאל העיד ארבעה דברים. אמרו לו עקביא חזור בך בארבעה דברים שהיית אומר. ונעשך אב בית דין לישראל[נ]). אמר להן מוטב לי להקרא שוטה כל ימיו[נא]). ולא ליעשות שעה אחת רשע לפני המקום[נב]). שלא יהיו אומרים בשביל שררה חזר בו[נג]). הוא היה מטמא שער הפקודה[נד]). ודם הירוק[נה]). וחכמים מטהרין. הוא היה מתיר[נו]) שער בכור בעל מום שהטעם יפה לגב. דאמר רבי חנינא הרגיל בקלח אינו בא לחולי הלב. ומוקמינן לה התם בטעמא בלחוד. ב"ש סברי כיון דהוא גופיה לאו בר אכילה הוא אינו אוכל וכו'. וב"ה סברי כיון שהטעם שלו יפה לגב הוי אוכל וכו': **ד** דם יולדת שלא טבלה וכו'. שנויה במתני' ג' פ"ד דנדה. וע"ש: **ה** ארבעה אחים וכו'. שנויה ברים פ"ג דיבמות. ופסק הארכתי בס"ד: **ו** העיד ארבעה דברים. כדקא חזיל ומפרש. הרא"ש ד: שלא יהיו אומרים וכו'. [חדא] ועוד קאמר כלומר אפילו [כשאתה ור] שלא אחזר בי מכוס הסדרה. ולא אתא נעשה רשע בפני המקום כי הוא בוחן לבות. אפילו הכי לא אחמנה לאב"ד אע"פ שהייתי חוזר. שלא יהיו אומרים וכו'. כך ל"ל: הוא היה מטמא שער הפקודה וכו'. עיקרה במסכת נגעים פ"ה משנה ג' וע"ש. והא דכתב הר"ב כגון שהיתה בו וכו' איכא למימר מכוס דאיתא נמי ההוא דר"ע דהתם ולכך אמר כגון: ודם הירוק. עיקרה במשנה ו' פ"ב דנדה. וע"ש: הוא היה מתיר שער בכור וכו'. עיקרה בסוף פרק שלשי דבכורות וע"ש. [ומה שכתב הר"ב להסיר בגיזה ועבודה עיין בפ"י דחולין משנה ב']. ומ"ש הר"ב וז"ל ועקביא שרי דמגו דמהניא וכו' לא שמר הסדר הנכון. דכיון דכבר פי' דחכמים אוסרים מכוס גזירה דלמא אתי לאסווי וכו' תו לא סני בטעמא דבריותא דמגו דמהניא וכו' אלא דאריכים ג"כ לומר דלא גזר. ועוד דאף רבנן מודו דמהניא וכו' אלא דאפ"ה גזרו וכו' אבל הרמב"ם כתב מתחלה טעמא דבריותא בדברי עקביא ואח"כ כתב דחכמים אוסרים מכוס שמא יבהה. וטוב מאתי בפירוש הראב"ד שאחר שפירש דברי חכמים. כתב עקביא סבר לא גזרינן הלכך הכל מותר. אבל [היכא] דמת דברי הכל אסור דבשחטו הוא דברי עקביא דסבר מגו דאהני היתר חכם לעורו ובשרו ולמרו

יבין תפארת ישראל יבין

לט) מדטעמו בלחם, וגם מועיל לרפואה, חשיב אוכל: מ) לב"ש פטור ממעשר ולב"ה חייב: מא) [נדה פ"ד מ"ג]. ור"ל דם שיולא מרחמה אחר ז' לזכר וי"ד לנקיבה ולא טבלה עדיין: מב) דמטמא לח ולא יבש, דטמאותו רק משום גזירה אטו קודם ז'. ולהכי כדי שיכירו שאין עומאתו מדאורייתא, שמאותו רק לח ולא יבש: מג) מדאורייתא, ככל דם יולדת, דביומי וטבילה תלי רחמנא שתעבר: מד) שהיתה זבה גדולה כשילדה, דאז צריכה אחר הז' ימים מלידה ז' נקיים: מה) בלא ספרה ז' נקיים אחר ימי טומאת לידה הו"ל דמה כדם שאר זבה דטמא מג"ע מדאורייתא. ובספרה ולא טבלה, פליגי, וכלעיל: מו) [יבמות פ"ג מ"ח]: מז) ב"ש אשה ובתה וכדומה: מח) דתרוייהו זקוקות להאי ולהאי, וקמא דמיבם פגע באחות זקוקתו, אבל בנפלו שניהן לפני אח אחד גם ב"ש ס"ל דחולץ לשניהן, ורק בעשה מאמר ברלתוכה פליגי [כלעיל פ"ד מ"ו]: מט) בש"ס מהפך לה דלב"ה יקיימו, ובסי קיי"ל: נ) [הא דמייתי תנא הך מעשה דל"ל חזור בך, קודם שהודיענו הד' דברים. כ"ל דה"ק, משום דלכסוף מייתי דאמר דוגמא הפקוהו וכו', אל תלעגו כן תוך כו' וסקלו אתונו. וא"כ, אחר שסיפר עניין מיתתו לא היה שייך למתני שא"ל חזור בך. ומכ"ש לא"ק שאמר שברכוהו, ודאי לא מסתבר שאחר שברכוהו יעשוהו אב"ד. רק קודם שנלוג א"ל כן]: נא) שיתבטל בוטה על שבזיתי הסדרות: נב) שאגמר הדין בספר ממה שקבלתי מרבותי, שאני ידעתי שהם היו הרוב, ואתה אומרים שהמולקים עליהן היו הרוב [וע' בפירוש הראב"ד במ"ז]: נג) ר"ל ואפילו הייתי באמת מזכר שהאמת כדבריכם, והייתי חוזר בי, אם"ה הייתי ממאן בהסדרות, שלא יאמרו מפני וכו': נד) [נגעים פ"ה מ"ג]. ר"ל לשון פקון, שהפקידה הבהרת השער לבן בבה על העור, והלכה לה. כגון, בהרת סגריס בולד בה שער לבן, דטמא, וחזרת הבהרת ונרפאה, ונשאר השער במקומו, דטהור, וחזרה הבהרת במקום השער. דלחכמים טהור, מדקדם הבער להבהרת. ולעקביא טמא, מדבתחלה קדמה בהרת להשער. מיהו בלא היה בתחלה בהרת רק שער לבן ואח"כ נולד הבהרת במקומה, לכ"ע טהור: נה) [נדה פ"ב מ"ז] אשה שראתה דם בשיה במראה ירוק כאחרון, טמא, דס"ל אדום הוא אלא שנקה מראיתו [כתוס' נדה די"ע]: נו) בהלכה:

ובי"ה מטמאין. עיי' פ"ח מה' פוחלת אוכלין הי"ג: וכן למעשרות. עיי' פ"ב מה' מע' ה"ב: **ד** דם יולדת שלא טבלה. נדה ל"ד ע"א: מטמאין לח ויבש. עיי' פ"ה מה' מטמאי משכב ומושב ה"ב: **ה** ארבעה אחים. יבמות כ"ג ע"א ל"ח ע"א: חולצות ולא מתיבמות כו'. עיי' פ"ז מה' יבום ואחיצה ה"א וה"ב ספ"ב מכין ל"א פוע"ב פ"ע פ"ו מה' קנין: פ"ב ופ"ג ועי' בפ"ב דיבמות נאחוך: משום ב"ש יקיימו. עיי' יבוצמי יבמות פ"ח ה"ו ופ"ז: ובה"א יוציאו. עיי' ופפ"ב שם פוע"פ שם: **ו** חזור בך בארבעה דברים. יבוצמי יבמות פ"ח ה"ח מגילה פ"ח ה"ה: חולצות פ"ג ה"ב: דרם הירוק. נדה י"ט פ"ח בכ"ילין פ"ז פ"ב: והחכמים מטהרין. עיי' פ"ב מה' טומאת צרעת ה"ז ופ"ח מה' מטמאי משכב ומושב ה"ח ופ"ח מה' איסורי ביאה ה"ז מה"ב נתנין ק"ח ונתנין כמ"ח פוע"ב ל"ד מיתין קפ"ח פ"ח: שער בכור בעל מום. בכורות כ"ה ע"ח:

שנויי נוסחאות

ד ר' אליעזר בכי"ק ר' לעזר וכ"ה בתוספתא ועי' במשנה המלוכה. וב"ה (אומרין) מטמא לח. במשב"ג וכמ"ד ד' ניוון ווינלילה ומנעוכה. מטמאין.. ; במשב"ג ד"ו רפ"ח וב"ה מטמאין. ולוחה. ומודים. בכי"ק ומורין (?). שהוא מטמא. בכי"מ שהיא מטמא (?): **ה** (מהם) נשואין. וכ"ה בד"נ; בכי"ק ..נושאין; במש' ליוון ווינלילה ומנעוכה ובמשב"ג ליתה. הנשואים לאחיות. בכי"ק. את האחיות וכ"ג ה"הנשואין. ר' אליעזר אומר משום ב"ש יקיימו וב"ה (אומרים) יוציאו; בכי"ק ר' לעזר אומר משום. וכ"ה ר' אלעזר גם בד"נ (ופס ליתה) וכ"ה גם בכי"מ (ופס ב"ש אומרים וליתה למלי משום) וכ"ה גם בהוספתא ועי' במשנה הקודמת: **ו** עקביא. בכי"ק עקביה וכן לקמן. (עקביא) חזור בך בארבעה. בכי"מ ..מארבעה ולי"ק. לישראל. בכי"מ בישראל להקרא. בכי"ק ליקרות. ליעשות שעה אחת רשע לפני (המקום). בד"נ ובכי"ק לעשות..; בכי"מ לעשות רשע שעה אחת לפני וליתה (?). שלא יהיו כו' חזר. בכי"ק שלא יחו.. ; בד"נ חוזר. שער הפקודה. בד"נ ובכי"ק ובכי"מ ..מקודה. הוא היה מתיר. בד"נ ודפו"י ובמשב"ג והוא.. בעל מום. בד"נ ובכי"ק ובעל מום.

ראשון לציון

ו במשנה אמר (לקו) ע"ל לקמ:

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

רבי יהודה פרקה עדיות

ר"ע מברטנורה

דברי הרא"ש הללו ושם הסדון וט"ס בדבריו. ועין בלשון דסוף פרק ג' דבכורות: [*בחלון. אין זה כמאר לשון חלוטת. כמו לא יפתח אדם חלוטתו. וחלון כנגד חלון דפ"ג דב"ב מבנה ז' שהם המוקדשים הסירי בגיזה ועבודה. דכתיב (דברים י"ב) הזבח ואכלת בשר. תזבח ולא גיזה [וכו']. ופקבית שרי דמנו דמהניא שחיטה לגמר המעבר בו להתירו לאחר שחיטה מהני נמי לגמר התלוש ומונח בחלון: אין משקין. מי סוטה: לא את גיורת ולא את המשוחררת. דכתיב (במדבר ה') לאלה ולשבועה בתוך עמך. פרט לאלו שאינן בתוך עמם*): דונמא השקוה. מפני שהיו דונמתה כ ומר גרים כמותה לפיכך השקוה. ולא מן הדין. פירוש אחר דונמא השקוה. עשו דונמא ודמיון והרא"ש לא כאילו משקים אותה מי המרים אבל לא השקוה: ונדוהו. לפי שזלזל בכבודן של שמעיה ואבטליון: מגילת סוטה ומחקוה אלא מגילה בעלמא כתבו ומחקו והשקוה וכ"כ הרא"ש. וכן דברי הרמב"ם גם התוס' דברכות ועמ"ם לקמן בשם הערוך: ונדוהו. פירש הר"ב לפי שזלזל בכבודן של שמעיה ואבטליון. דגם לפירוש הבני שאמר בעבור דונמא ודמיון וכו' היה ג"כ טעמו לומר שלכך עשו דונמא וסימן לפי שהיתה גיורת. והם גרים. וכאילו הם לא סברו להרחיקה להסתפחה בדת ישראל. כמ"ש הרמב"ם. והראב"ד מפרש כי חבר אותם לעבות בלא כדין. לפי שאין עושין כן שמא יוציאו לעז על מי המרים לומר שאין בודקין. ע"כ. ועיין במשנה ה' פ"ג דסוטה. ועמ"ש לקמן: הם ואלוס בעקביא נתגדה שאין וכו'. בחכמה ובירא"ה חטא בעקביא בן מהללאל. וא"ת וכי מטוא פגים יש בדבר. שאע"פ שאין גדול ממנו בדורו. אם יחטא ואחם ופלגו אלהים זה השופט אשר יהיה בימים ההם שאין לך שופט אלא בדורו. יפתח בדורו וכו'. ויש לומר דס"ל דהא דאמר דונמא השקוה לא נתכוין לזלזל בכבודן כלל. ובפירוש שכתב הערוך בשם רב האי גאון דה"ק עקביא בן מהללאל לא השקוה מי סוטה אלא היו כמיירא"ן אותה שמא תודה שנטמאת והרא"ו כאילו מי סוטה הן. כדרך שאמר בלמה (מלכים א' ג') גזרו את הילד החי. ואלא לעבות כן. אלא שם דרך חקירה כדי שיתגלה לו הסוד. ע"כ. וכוכר ר' יהודה כיון שאף לדברי עקביא להתירא"ת כדי שתודה היו עושים כן ה"כ אין כאן זלזול כלל. אבל ה"ק שוכר שהיה זה זלזול. שאע"פ שלהתירא"ת היו עושים לא היה להם לעבות כן שמא יוציאו לעז על מי המרים וכמ"ש לעיל בשם הראב"ד. ור' יהודה ה"ק כיון שאין העזרה נגעלת וכו' בחכמה ובירא"ה חטא כמוהו א"א לנו לומר שהיה ככל בזה ח"ו ושהיה בא ע"י כך לכלל גדול. וכ"ש לגרסת הר"ב דגרס בעונו. והיינו טעמא דכיון שהוא היה עניו מכל אדם אבר על פי העזרם. לו אפשר שלא דבר קלף מלפניו להבזות אף שמעיה והבטליון גדולי ישראל ח"ו. ועוד כ"ל לומר דאפשר דלא פליגי ת"ק ור' יהודה בלשון דונמא ואף לר' יהודה היה זלזול בדבר. ואפ"ה אמר בח"ו שנתגדה כיון שאין בחכמה ובירא"ה חטא כמוהו. א"א שב"ד הקטן ממנו יבחנהו. ומתני' דייקא הכי. דלפירוש קמא לא הל"ל א"ו שנתגדה אלא ה"ל למימר ח"ו שזלזל. ויש לי כדמות ראיה לזה. דבמשנה מ' פ"ג דסוטה. דשלח לו שמעון בן שטח אלמלא חוני אתה גוזרני עליך גדוי. ושם משום כבוד המקום ב"ה היה. ופירש"י בגמרא דף כ"ג אלמלא חוני אתה ואדם גדול. ע"כ. ואי ס"ד דדעתו דרש"י דר"ל כדמסיים במתני', אבל מה אעשה לך שאתה מתחטא וכו' כבן המתחטא וכו' ושאם רצונו. כלומר וכיון שנעשה רצונך רואין אנו שאתה כבן המתחטא וכו' לא ה"ל לרש"י לפרש ואדם גדול. אלא ואתה כבן המתחטא. אלא ש"מ דס"ל לרש"י דתרתי קאמר אלמלא חוני אתה שאתה אדם גדול גוזרני וכו'. ומפני שאדם גדול אתה א"א לגזור. והדר קאמר אבל מה אעשה לך שאע"פ שאינך אדם גדול. ולאו חוני אתה לא הייתי יכול לגזור עליך שאתה מתחטא וכו' ולכן אבל מה אעשה לך דייק ליה לרש"י לפרושי הכי דהוה מלי למימר אלמלא חוני אתה שאתה מתחטא וכו' גוזרני וכו'. ואי משום אל תעמוד בדבר רע לא דלא לסיים בגדוי הא הוה מלי למימר גוזרני וכו' קודם ועליך נאמר שמא אביך וגו'. ולדקדוק זה דמלכון רש"י [מוכח] אע"פ שיש גדול ממנו כל שהוא אדם גדול אין מנדין:

יכין תפארת ישראל יכין

נז) חוץ שבטותל. ואורחא דמלתא נקט: נח) לא יהיה מוחר למרו אחר שחיטה, יאמרו לבכור בעל מום, כדי שיגדל למר ויכרו, וכשיראה עיי"ש להבכור, יכשל בו בגיזה ועבודה: נט) מי סוטה: ס) מדאיתן מזרע ישראל, וכתיב לאלה בתוך עמך: סא) אחילה"ק הרי קיי"ל דקהל גרים לא מקרי קהל [בקדושין דפ"ג ב'] ומה"ע מותר גרים וממזרים זב"ז. יל"ל דקהל לא מקרי, אבל עם מקרי, דהרי רות אמרה עמך עמי: סב) כך שם הסמה: סג) אלא מחקו מגילת סוטה, רק הטעות ומחקו כתב אחר להשקותה, כדי שתודה: סד) בחשדוהו מדאמר כך בבעם, משמע שפי בהתכון לומר, דמדהיו הם גרים השקוה לגיורה. ומדהתכון לבעותן, מנדין לכבוד הרב [י"ד סל"ד סמ"ג] ס"ה ר"ל כשהיו כל ישראל יח' בכל ערב פסח כשמחנו הפסח וגעלו העזרה [בפסחים פ"ה מ"ם], לא נמלא בטלם לדיק וחכם כמוהו. והרי שפתי לדיק ידעון רצון [משלי י' ל"ב], וכעם בחיק כסיל ישח [משלי ז' פ']. ולא"כ איך יחשדו לדיק וחכם כמוהו שיבזה בבעמו לרבותיהם של ישראל: סו) בלומו

בעטה ובירחת חטא. כעקביא בן מהללאל: שפקפק. שזלזל: סוקלים את ארונו. לאו דוקא סיקליס אלא מניחים אבן בלבד להיכר שחבריו הו בדילים ממנו: ן בד' דברים. שער פקודה ודם סירוק. ושער בכור התלוש. והשקאת נזירת ומטוהרת: מוטב להניח דברי היחיד. משום דהוא נמי מרבים קבל. והוו דבריו כדברי רבים. מש"ה קאמר מוטב להניח וכו'. דאי לאו הכי מאי מוטב דקאמר. והלא דאורייתא היא דכתיב (שמות כ"ג) אחרי רבים להטות וחייב להניח דברי היחיד בעל כרחו. אלא טעמא דאמר מוטב ולא אמר חייב משום דאף הוא מרבים קבל כדפרישית ואין הלכה כעקביא בן מהללאל בכל ארבעה דברים הללו:

אליעזר בן חנוך שפקפקפז) בטהרת ידיסח) וכשמת שלחו בית דין והניחו אבן על ארונו. מלמד שכל המתנדה. ומת בנדוויו סוקלין את ארונוסט): ן בשעת מיתתוע) אמר לבנו. בני חזור בך בארבעה דברים שהייתי אומרפא. אמר לו ולמה לא חזרת בך. אמר לו אני שמעתי מפי המרובים. והם שמעו מפי המרובים. אני עמדתי בשמועתיפב). והם עמדו בשמועתן. אבל אתה שמעת מפי היחיד ומפי המרובין. מוטב להניח דברי היחיד. ולאחוז בדברי המרובינפג). אמר לו. אבא פקוד עלי לחבירך[פד]. אמר לו איני מפקיד. אמר לו שמא עילהפה) מצאת בי. אמר ליה לאו. מעשיך יקרבוך[פו] ומעשיך ירחקוך[פז]:

וכן נמלא בברייתא בפ"ד דפסחים דף כ"ג. אלמלא הודוס אתה גוזרני עליך נידוי. ופירש"י אלמלא הודוס אתה אדם הטוב. ע"כ. וכיומקי עמו שכן בירושלמי פרק אלו מגלחין. אמרו על זה שהיה שולח פרנסת חכמים והאי עובדא ר' יוסי אמר כן. וכן בגמ' דברכות פ"ג דמייתי למהני' דהכא גרסי' ר' יוסי [אבל בפסחים דף ס"ד ע"ב גרסינן ר' יהודה] ואני תמיה דבפ"ג דמ"ק די"ז דפליגי אמוראי רב *) אויא וי"ל בח"מ אסרה אי מנדין אותו בפרהסיא. אמאי לא מייתי מההוא דהודוס וכן מהאיא דחוני כמו שדקדקתי לרש"י. ולדידי מהכא נמי ס"ל לאתויי. ורליתי בירושלמי דהתם דמייתי מת"ק דהכא דמנדין. ומייתב הכ"מ ברפ"ז מהל' ת"ת. וב"י י"ד סי' של"ד דר"ל דגנעה היה. ע"כ: שפקפק. לשון הר"ב שזלזל וז"ל הרמב"ם ופירוש מלת פקפק על בוריו הוא הדבר שאין לו קיום. והוא רופף והביא אותו בכאן על דרך הדמיון באותו שהיקל בטהרת הידים שהיא מדרבנן. ונתקיימה בישראל ונתחזקה. ע"כ: בטהרת ידיס. ר"ל שהידים מיטמאות מבלי שאר הגוף בדבר פלוני ובדבר פלוני כמו שהתבאר במסכת ידים. הרמב"ם: ן אני שמעתי מפי המרובים. והם שמעו מפי המרובים. פירש הראב"ד וז"ל נראה כי הראבונים [נמנו] על אלו ד' דברים והיו מחלה למחלה. הוא שמע מן המחלה האחד. והם שמעו מן המחלה האחר. והוא עומד בשמועתו. והם עמדו בשמועתן. לו נמי עקביא היה אומר כי הותן שמעו מפיהם היה הרוב. וחביריו אמרו כי האחרים שבנגדם הם היו הרוב. עכ"ל: מוטב להניח דברי היחיד וכו'. לשון הר"ב משום דהוא נמי מרבים קבל. והוו דבריו כדברי רבים. אין מתנאי המקבל [אלא שיהיו דבריו מרבים. [הרמב"ם]:

*) לפנינו בס רב הונא וכן תקנו פה בד"ת אבל ע"ס בגליון הס"ס שהביא בשם הכ"מ דג' רב אויא.

יכין תפארת ישראל יכין

מעמד: סו) שזלזל: סח) שהידים יתטמאו ולא כל הגוף. כשמונעו בדבר פלוני לו פ"ומי, כמבואר במסכת ידים: סט) לאו דוקא, רק מניחין אבן גדול על ארונו לסימן שהמת ע) בל עקביא: עא) המזכרים במשנה ו': עב) כ"ל דהייט בלימוד אבל במעשה היה ליך לעשות כמו שאומרים הרוב, דהתורה אמרה אחרי רבים להטות. והם היו בזמן הבית והסנהדרין גדולה, והמורה כנגדן דינו כזקן ממרה. [ועי' סנהדרין פי"א מ"ב]: עג) ר"ל ובזה נתלקו, שהי' אומר שהרוב הסכימו כדעתי, והם אמרו שכדעתם הסכימו הרוב, ולהכי אף דבכה"ג לא שייך שתשמע להם מכוח אחרי רבים להטות, עכ"פ מוטב וכו' [ימה"ש נמי קאמר מוטב, ולא אמ"ל חייב דמוטב, ולא אמ"ל מוטב דמוטב, ולא אמ"ל מוטב דמוטב, ולא אמ"ל מוט

רבי יהודה בן בבא פרקו עדיות

ושמשיאין את האשה ע"פ עיא. לקמן פ"ח ס"ב יבמות קכ"ו ע"א קכ"ב ע"א ירושלמי יבמות פפ"ו ה"ח מיי' פי"ב מה' גירושין חפ"ו פכ"ב עטין כ' כוצ"ב תה"ב סימן י"ז סעיף ג': ושנסקל הרגנול בירושלים. ירושלמי פירוגין פ"י ה"ח מיי' פי' מה' נזקי ממון ה"ג כפ"ב עטין פ"ז: ועל היין בן ארבעים יום כו'. מיי' פ"ו מה' מיכוי מזכה ה"ט פפ"ג נתנין ס"ס: ועל תמיד של שחר מו'. ירושלמי ברכות פ"ד ה"ח תענית פ"ד ה"ט: ב על אבר מן המת. מיי' פ"ב מה' פ מלת מת ה"ד: אבר הפורש מבנו. מיי' פפ ה"ב: עושה משכב ומושב. מיי' פ"ח מה' אבלות פ"ג: ומשנ ה"ח: ג כזית בשר הפורש כו'. חולין קכ"ב ע"ב:

שנויי נוסחאות

על גב המזבח. בד"נ ובכי"ק ובמסב"נ על גבי..: ב (ור') נחוניא בן אליעזן כו' הבבלי. בכי"ק ..נחוניה בן אלעזן.: בכי"מ בן (?) נחוניא בן אלנחן.. בבלי. על אבר מן המת. כתוב: כתוב על אבר שלם.. שר' אליעזר אומר. בד"נ ..אמר, בכי"ק ובכי"מ שר' אלעזר.. אל"א (על). בכי"ק ובכי"מ ליתא וכן ליתא בפי' הרא"ש וכתוב שלם. (והלא) ק"ו. בכי"מ ליתא; בכי"ק ..ק"ו הוא. ומה מן החי. בכי"ק ובכי"מ מה אם החי. המת שהוא טמא אינו דין שיהיה אבר הפורש ממני טמא. בכי"מ הסגנון אינו דין שיהא אבר הפורש מן המת טמא. (על) אבר מן החי. בכי"ק ליתא וכן ליתא בכי"מ (ונס ..החי בלבד). טומאת. מטומאת. בד"נ טמאה. מטמאת. לטמא אוכלין. בכי"ק ולטמא אכלים וכ'. ולטמא גם בד"נ ודפו"י. מה שאין המת מטמא. בכי"מ מה שהמת אינו מטמא.

ראשון לציון

פ"ו א תוי"ט סד"ה ועל תמיד של שחר כ' ועל לותה העיד ר"י בן בבא הרמב"ם. עיין יש סדר למשנה.

מאחיך כמ"ש שם בס"ד. והעיד ר' יהודה בן בבא דבשתי הקטנות מלמדים שתמלן. וליכא למימר דלא העיד אלא בחדא. ומאי קטנות. קטנות דעלמא. דה"ל גבי ומשיאין את האשה לתני נמי נשים ונימא מאי נשים. נשים דעלמא. גמ' פ"ק דגדה דף ח'. וכ"ל שזהו שכתב הר"ב וכן יש לחברת כיולא בזו במסכת יבמות פרק ב"ש דר"ל הסיא מתני' י"ל דהתם ולומר דתרתי ניתני. ולא שלא נתכוין לומנה ז' דהתם ולומר שהיא כגון הך דהכא: ושמשיאים את האשה ע"פ עד אחד. כדתנן בסוף יבמות: ושנסקל הרגנול וכו'. כתב הר"ב ואע"ג דכי יגח שור כתיב וכו' שכל מקום שנאמר שור וכו'. וב"כ רש"י בפ"ד דברכות דף כ"ז. ופמ"ש במשנה ד' פ"ק דסנהדרין. ונספ"ם דב"ק: שהרג את הנפש. לשון הר"ב שנקר מוחו של תנוק. וז"ל רש"י [בברכות שם] שניקר קדקדו של תינוק במקום שהמוח רופף) ונקב את מוחו: ועל היין בן ארבעים יום וכו'. לשון הר"ב ומקמי הכי פסול. דהוה ליה יין מגתו. וכן לשון רש"י בפ"ק דגדה [דף ח']. ר"ל דתניא בפ"ו דב"ב דף ל"ז ויין מגתו לא יביא ואם הביא כשר [ועיין בפירוש הר"ב מסכת ו' פ"ח דמגתות. ומ"ש שם] והעיד על [היין]בן ארבעים יום דלכתחלה נמי יביא אפילו יש הרבה ממון אחר. תוס'. וכפ"ד דברכות [דף כ"ז] כתב רש"י. ועל יין בן ארבעים יום שיצא מכלו יין מגתו. ובא לכלל יין גמור וקריצא ביה נסך שכר: ועל תמיד של שחר וכו'. כתב הר"ב שפעם אחת וכו' והקריבו תמיד של שחר בארבע שעות ביום. ועל לותה העיד ר' יהודה בן בבא. הרמב"ם: ב על אבר מן המת. עיין במסכת דלקמן אבר בית עליו בשר כרלוי וכו' וכן במ"ז פ"ק דאהלות: אבר מן החי. עיין בפי' [הר"ב] ריש מתני' דלקמן ומ"ש שם: שהחי עושה משכב ומושב. פירש הר"ב דהיינו הזב כשהוא חי וכו' כל זה מבואר במ"ו פ"ד דזבים. וע"ש: ג כזית בשר הפורש מאבר מן החי. כתב הר"ב אבר שפירש מן האדם החי וכו' כל זמן שהוא אבר שלם וכו' כלומר דאילו אבר הנעשה טהור כדלקמן. ומה שכתב דכתיב בחלל חרב או במת הבר שהבדילתו החרב מן החי. לפי שאין הפרש בין חלל חרב. או החנוק. או הנסקל וזולתם. מת נקראים הכל. אלא לכך נאמר בחלל חרב. לומר אבר שהבדילתו וכו'. הרמב"ם. ועיין לקמן בדבור אבר בית וכו' וכן בריש פ"ק דאהלות. ומ"ש והבשר הפורש מן החי וכו' כדתנן לקמן ושם אפרש בס"ד: רבי אליעזר מטמא. באהל. ורבי יהושע ורבי נחוניא מטהרים מלטמא באהל. כ"פ הראב"ד. אבל אין דעת הרמב"ם

ומותר ליבם הגדולה וכן יש אחרת כיולא בזו במסכת יבמות פ' ב"ש: ושמשיאין את האשה. שהלך בעלה למדינת הים ובא עד א' בלבד. ואמר במת. משיאין לאשה על פיו: ושנסקל הרגנול שהרג את הנפש. שנקר מוחו של תינוק. ואע"ג דכי יגח שור כתיב. אחד שור ואחד כל בהמה חיה ועוף. שכל מקום שנאמר שור. אינו למדין שור שור מסבה. מה להלן ה"ם לכל בהמה חיה ועוף. אף כאן ה"ם לכל בהמה חיה ועוף: ה) ועל יין בן ארבעים יום. ומקמי הכי פסול. דהוה ליה יין מגתו: שקרב בארבע שעות. שפעם א' בימי מלכות יון. לא היו לחם כבשים לתמידין. ונשתהו להקריב התמיד עד שהאיר הקב"ה את עיניהם ומלאו שני טלאים מבוקריים בלשכת הטלאים. והקריבו תמיד של שחר בארבע שעות ביום: ב על אבר מן המת. שאין בו כזית. דכזית מן המת לעולם מטמא לדברי הכל כמת עצמו. ולא נחלקו אלא על אבר קטן שאין בו כזית: לא אמרו. איבריה אין להם שיעור אלא על אבר מן החי. אבל אבר מן המת שעורא בעי לטמויי: מרובה טומאת החיים. השתא פריך על ק"ו והכי קאמר דין הוא שיהא אבר מן החי מטמא בכל שהו אע"פ שאין אבר מן המת מטמא בכל שהוא. שכן מצינו במרובה טומאה החיים מטומאת המתים: שהחי. דהיינו הזב כשהוא חי: עושה משכב ומושב. כל כלים שתחתיו ואפילו הן מאה לטמא אדם לטמא בגדים (ויקרא ט"ו) ואינם אשר יגע במשכבו יכבס בגדיו: ועל גביו מדף. כל הכלים בעל גבי הזב אפילו הן מאה זה על גב זה טמאים טומאת מדף דהיינו טומאה קלה שאינן מטמאין אדם וכלים. כמו משכב ומושב שהן תחתיו. אבל מטמאים אוכלים ומשקים. ומדף הוא לשון קול עלה כדף (ויקרא כ"ו) כלומר טומאה קלה. פירוש אחר לשון ריחו עודף. שריח טומאת הזב הולכת למרחוק לטמא כל הכלים בעל גביו. אע"פ שלא נגע בהם: מה שאין המת מטמא. דכלים שתחתיו של מת אין טמאים אלא ראשון. ושני. ושלישי בלבד. מדין מגע. שהכלי שנגע במת. הרי הוא כמת. ועושה הכלי שנגע בו אב. והג' שנגע בו נעשה ראשון ואינו מטמאין כלים. דאין כלים מקבלים טומאה. אלא מאב הטומאה. וכן כלים בעל גביו של מת אינן טמאים אלא ראשון. שני. ושלישי בלבד. מדין מגע. ולא מדין משכב ומושב: ג כזית בשר הפורש מאבר מן החי.

יבין תפארת ישראל יבין

לחוותה הקטנה על בעלה מדאין נשואיה מדאורייתא כלום. להכי מלמדין הקטנה שתמלן. ויהעקרו נשואיה מעיקרא, ועי"ז יהיה מותר לעשות מלוה דאורייתא שתביאם הגדולה [יבמות פ"ז מ"ו]. והא דקאמר קטנה לכון רבים. היינו מדיש עוד אחרת [שם מי"א], דהיינו בנפלו ליבם ב' יבמות אחיות, א' גדולה וא' קטנה, ובעל הקטנה ואח"כ הגדולה, מלמדין הקטנה שתמלן ויקיים הגדולה: ב) שאמר לה מת בעלה [בשלמי יבמות]. אף דמדינא צריך ב' עדים, משום עגונא סמכו אחזקה דאשה דייקה ומנשבה: ג) שניקר מוח התינוק. דשור דכתב רחמנא לאו דוקא: ד) וקודם מ' יום לכתחילה פסול [בכ"ב ל"ז]: ה) כשנאנסו מלהקריב מקודם. וקמ"ל דאז עדיין נקרא בוקר: ו) אף שאין בו כזית בשר טמטא גם באהל: ז) ל"ל דר"ל דאף דק"ו דאורייתא, עכ"פ באבר עצמו ליכא ק"ו אלא בהמת שנפרש ממנו, והרי באבר ליכא ק"ו: ח) כבהוא זב: ט) דכל הכלים שתחת הזב אפילו הן ק', אף שלא נגעו בזב, טולן אבות הטומאה: י) ר"ל וכל הכלים שעל גביו אפילו לא נגעו בזב, טולן טמאין טומאה קלה לטמא וס': יא) ולא אדם וכלים: יב) דרק כלי שנגע

ב) בדע"ב ד"ה בא הדבור הזה אחר הדבור שקבב בד' כו' ושתוי"ט שקדימו כמו שהוא לפניו ואולי היה הדבור הזה לפני הרע"ב, ולתמרון גם במשנה.

ג) כן מפ' נירוש' עירובין פ"י ה"א:

אבר בפירש מן האדם החי דינו שהוא מטמא כל זמן שהוא אבר שלם במגע ובמשא ובאהל כמת עצמו דכתיב (במדבר י"ט) בחלל חרב או במת האבר שבדילתו החרב מן החי הרי הוא כמת. והבשר הפורש מן החי אינו מטמא עד שיהיה אבר שלם וכשפירש כזית בשר מאבר מן החי ר"א מטמא כדמפרש טעמא ואזיל: עצם בשעורה. מן המת מטמא במגע ובמשא ואינו מטמא באהל דכתיב (שם) *) [ועל] הנוגע בעצם והלכה למשה מסיני שהוא מטמא בעצם בשעורה וכשפירש מאבר מן החי ר' נחוניא מטמא וכו': מצינו אבר מן החי כמת שלם. כדילפינן מקרא בחלל חרב או במת: אם טמאת כזית בשר הפורש מן המת. כלומר דין הוא שכזית בשר הפורש מן המת יהא טמא שכן יש בו חומרא אחרת שעצם בשעורה הפורש ממנו נמי טמא: אבל נטמא כזית בשר הפורש מאבר מן החי. בתמיה. שהרי אין בו זאת החומרא: שכן טהרת עצם בשעורה הפורש ממנו. דהא הכא לעיל עצם בשעורה הפורש מאבר מן החי ר"א ור' יהושע מטהרין ומדברי עצמו עכו פרכא למה מינו שהביא וכן לרבי נחוניא: שהבשר נוהג בנבילות ובשרצים וכו'. דכתיב (ויקרא י"א) והנוגע בנבלתם. בנבלתם ולא בעצמות. ולא בקרנים. ולא בעלפים. אלמא אין העצמות מטמאים. מבוס נבלה: אבר שיש עליו בשר בראוי. אבר אינו מטמא אלא"כ יש בו בשר וגידים ועצמות דכתיב (במדבר י"ט) או בעצם אדם מה אדם שיש בו בשר וגידים ועצמות. אף כל שיש בו בשר וגידים ועצמות. ואם חסר מן הבשר שהיה עליו ונכתר בו בשר כראוי שיעלה ארוכה ויבריא אם היה מחובר באדם הי. מטמא מבוס אבר. ושיעור דקאמר חסר הבשר טמא. אבל אם נחסר כל שהוא מן העצם שבאבר. שוב אינו מטמא מבוס אבר והיינו דקאמר חסר העצם

*) גרס"ב ד"ל וכל והתו"ש הגיה כלפינו.

ועוד דהא לר' אליעזר אין טומאת אבר מן המת אלא כשיש עליו בשר כזית דתנן במתני' דלעיל. הלכך על כרחנו בבשר שיש בו כזית

אליעזר מטמא[ה]. ורבי יהושע ורבי נחוניא מטהרים[יד]. עצם בשעורה הפורש מאבר מן החי. רבי נחוניא מטמא[טו]. ורבי אליעזר ורבי יהושע מטהרין. אמרו לו לרבי אליעזר מה ראית לטמא כזית בשר הפורש מאבר מן החי. אמר להם מצינו אבר מן החי כמת שלם. מה המת כזית בשר הפורש ממנו טמא[יג]. אף אבר מן החי. כזית בשר הפורש ממנו יהיה טמא. אמרו לו לא אם טמאת כזית בשר הפורש מן המת. שכן טמאת עצם בשעורה הפורש ממנו[טז]. תטמא כזית בשר הפורש מאבר מן החי שכן טהרת עצם בשעורה הפורש הימנו. אמרו לו לרבי נחוניא. מה ראית לטמא עצם בשעורה הפורש מאבר מן החי[יז]. אמר להם מצינו אבר מן החי. כמת שלם. מה המת עצם בשעורה הפורש ממנו טמא[יח]. אף אבר מן החי. עצם בשעורה הפורש ממנו. יהיה טמא[יט]. אמרו לו. לא. אם טמאת עצם בשעורה הפורש מן המת. שכן טמאת כזית בשר הפורש ממנו[כ]. תטמא עצם בשעורה הפורש מאבר מן החי. שכן טהרת כזית בשר הפורש ממנו. אמרו לו לרבי אליעזר מה ראית לחלוק מדתיך. או טמא בשניהם או טהר בשניהם. אמר להם מרובה טומאת הבשר מטומאת העצמות שהבשר נוהג בנבילות ובשרצים[כא]. מה שאין כן בעצמות[כב]. דבר אחר. אבריח[כג] שיש עליו בשר כראוי[כד] מטמא במגע. ובמשא. ובאהל. חסר הבשר. טמא[כה]. חסר העצם. טהור[כו].

הרמב"ם כן. אלא דמטהרים לגמרי שהרי פוסק כר"י בפירושו גם בחבורו פרק ב' [מהלכות פ"מ]. ואילו סבירא ליה דלא טהרו אלא מאהל הוה ליה לחבוב בשר הפורש מאבר מן החי בסדי הני דמטמאו במגע ובמשא ולא באהל. דמני להו שם ברים פ"ג [הלכה ג']. וכן בשר הפורש מן החי. מטהר לגמרי כמבואר מלבוא בס פ"ב [הלכה ג']. וכמו שיתבאר בסמוך בס"ד: עצם כשעורה מן המת. כתב הר"ב דכתיב ועל הנוגע. כך הגרסה. ועמ"ש בזה במבנה ה' פ"ק דכלים: אבר שיש עליו בשר כראוי. פירש הר"ב שיעלה ארוכה. ומפרש ברים פ"ז דנוגר שהוא פחות מכזית. ומ"ש הר"ב דכתיב לו בעצם אדם וכו'. וכ"כ הרמב"ם. ועמ"ש בזה במבנה ה' פ"ק דכלים: חסר הבשר טמא. פי' הר"ב חסר מן הבשר שהיה עליו. ונשאר בו בשר כראוי. בסמוך אפרש מאי דותקיה דלא פירש חבר מטיעור בשר כראוי. דהא עלה קיימינן. וטמא היינו במגע ומשא וכדתנן בסוף מתני' ה' פ"ק דכלים. וכן כי' הר"ב למשנתינו זו בסוף פ"ק דאהלות ואף הראב"ד מפרשו כך אלא דהוא מפרש באבר מהאי. מבא"כ לרר"ב כמ"ש לקמן: חסר העצם טהור. פירש הר"ב כלומר טהור מבוס אבר. אבל טומאת מבוס אבר. וכתב הכסף מבנה הנילו התי"ע דנגו דוקא באבר מן המת. דאלו אבר מן החי אז חסר מ"עצם טהור אע"פ שכל הבשר קיים שבשר הפורש מן החי טהור לגמרי. עיין בתי"ע ומפרש וכיון דאיירי באבר מן המת ל"ל דאיירי שיש בבשר כזית ועי"ב שמתחק בזה. ולדעתי דברי הכסף מבנה המוכיח ממה שהוכיח דאיירי באבר מן המת דאי באבר מן החי אם חסר העצם טהור לגמרי מהבשר הפורש מן החי טהור. אלא דברי המבנה חסר העצם טהור הן דברי כי אליעזר. והוא פוכר ממשנתינו דבשר הפורש מן החי טמא. ועוד ע"כ מוכח דמשנתינו איירי באבר מן המת מאי דקאמר דאם נאמר מהבשר טמא מבוס אבר אם שיש עליו בשר כדי להעלות ארוכה. הא אליבא דר' אליעזר

אף באהל. דאי לא תימא הכי אלא דחסר שיעור כזית. א"כ אין כאן טומאה כלל בבשר כדתנן [*לקמן] ובמ"ם פ"ב דאהלות. בשר כזית כדתנן במתני' דלעיל. הלכך על כרחנו בבשר שיש בו כזית

יכין — תפארת ישראל — יכין

בו נעשה אבי אבות הטומאה, בין שהוא תחת המת או עליו או בצדו, ובכלי הב' בנגע בארבעתן, נעשה אב, והכלי הג' נעשה ראשון, והכלים האחרים שנגעו בג' טהורים, דאדם וכלים אינן מקבלין טומאה רק מאב הטומאה [ועי' ביבקש דעת ח' ע']. והא דלא קאמר מטיעות שרק בזב חי מטמאים, משא"כ במת כל משקה הוצאה מהמת טהור חוץ מדמו. כ"ל דרצה להביא ראיה מאבי המת בעצמו: יג) בנגע, משא, ואוהל, כאמה"ח עצמו שהוא שלש: יד) לרמב"ם לגמרי, ולראב"ד רק באהל מטהרים: טו) במגע ומשא: טז) בנבילה בכזית, ובשרץ בכעדשה: יז) ועצמות שרץ אינו נבילה, טהורים. לכן גם באמה"ח, שהזכרתי בבשר ולא בעצמות: יח) ממת לרבנן לעיל מ"ב, אבל מחי לכ"ע. ואל אבר אינו מטמא עד שיהיה בו בשר גידין ועצמות: יט) דהיינו בכדי שאם היה האבר מחובר בחי, היה חוזר ומתרפא ע"י הבשר הזה. והוא פחות מכזית: כ) דאף שלא נשאר בשר כשיעור הנ"ל טומאת במגע ובמשא, באמה"ח, משום הבשר [כלים פ"ח מ"ה]. מיהו באמה"ח שאין עליו בשר כלל טהור וכמ"ש בס"ד [כלים פ"ח מ"ה], ובמת, משום העצם [דאינו משום בשר המת, טהור לגמרי כבאין בו כזית [באהלות פ"כ מ"ה]: כא) באמה"ח, טהור לגמרי אף בכל בשרו קיים. ובמת,

רבי יהושע ורבי נחוניא מטהרים נו' ר"א ור"י מטהרין. מיי' פ"ג מה' טומאת מת ה"ג והי"ז

שנויי נוסחאות

ב ור"י ורבי נחוניא. בד"נ וכי"מ ר"י.. ור"א ור"י. בכי"מ ר"א. מצינו אבר מן החי. בכי"ק וכי"מ "שאבר". וכן בסמוך. אף אבר. בכי"ק ואף. וכן בס בסמוך גם בד"נ. א"ל לא (אם). בד"נ ודפו"י ובמכ"ב ל תלן בכי"מ ליתא למלי לא וכן ליתא בכע"ב. המת שכן טמאת עצם בד"נ "מהרת ובה"ס בסמוך שכן מהרת בזית (?). תטמא בד"נ ונטמא; במב' דפו"י נטמא ובה"ס במכ"ב; בכי"ק טמא. מה המת עצם (בשעורה). בד"נ ודפו"י ובמכ"ב ליתא. לא אם טמאת. בכי"ק ליתא לאלא לא בד"נ וב. פו"י ובכי"מ ובמכ"ב ליתא לאלי אם ומי' לעיל. להלוק מדותיך. בכי"ק "את מידתך וכן בס וכן בד"נ בסמוך לחלק". אן טמא כו' או טהר. (וזהו לעיל) וכן בסמוך ובה"ס בכי"ק ובמכ"ב; במס' ד' ריוזא ויוליגא וו נטוכה "או טהור וכן בסמוך. ועי' בפי' הרא"ד. טומאת הבשר כו' העצמות. בכי"מ "בשר "עצמות. חסר הבשר כו' העצם בכי"מ "בשר". עצם.

לקוטים

פ"ז ג במשנה דבר אחר אבר שיש עליו כזית בשר מטמא כו' חסר בבשר טמא חסר העצם טהור. ופי' הרע"ב חסר העצם טהור כלומר טהור מבוס אבר אבל טמא מבוס בשר. וכתב הכסף מבנה הנילו התי"ע דנגו דוקא באבר מן המת. דאלו אבר מן החי אז חסר מ"עצם טהור אע"פ שכל הבשר קיים שבשר הפורש מן החי טהור לגמרי. עיין בתי"ע ומפרש וכיון דאיירי באבר מן המת ל"ל דאיירי שיש בבשר כזית ועי"ב שמתחק בזה. ולדעתי דברי הכסף מבנה המוכיח ממה שהוכיח דאיירי באבר מן המת דאי באבר מן החי אם חסר העצם טהור לגמרי מהבשר הפורש מן החי טהור. אלא דברי המבנה חסר העצם טהור הן דברי כי אליעזר. והוא פוכר ממשנתינו דבשר הפורש מן החי טמא. ועוד ע"כ מוכח דמשנתינו איירי באבר מן המת מאי דקאמר דאם נאמר מהבשר טמא מבוס אבר אם שיש עליו בשר כדי להעלות ארוכה. הא אליבא דר' אליעזר

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

כזית מיירי וקאמר דמכוס בשר מטמא באהל אע"ג שמכוס אחר לא היה מטמא באהל. ומ"מ מטומאת מגע ומשא לא ילא. כל שיש בעצם כשעורה. דאין סברא לומר דעצם כשעורה הפורש מאחר מן המת. לא יהא דינו כעצם כשעורה הפורש מן המת עצמו.

אמרו לו לרבי נחוניא. מה ראית לחלוק מדותיך. או טמא בשניהם. או טהר בשניהם. אמר להם מרובה טומאת העצמות. מטומאת הבשר. שהבשר הפורש מן החי טהור[כב]. ואבר הפורש ממנו והוא כברייתו[כג] טמא. דבר אחר בזית בשר[כד] מטמא במגע. ובמשא. ובאהל. ורוב עצמות[כה] מטמאים במגע. ובמשא. ובאהל. חסר הבשר. טהור. חסר רוב עצמות. אף על פי שטהור מלטמא באהל. מטמא במגע ובמשא[כו]. דבר אחר כל בשר המת שהוא פחות מכזית[כז]. טהור. רוב בנינו[כח] ורוב מינו[כט] של מת. אף על פי שאין בהם רובע[ל]. טמאין[לא]. אמרו לו לרבי יהושע מה ראית לטהר בשניהם. אמר להם לא אם אמרתם במת שיש בו רוב. ורובע[לב]. ורקב[לג]. תאמרו בחי שאין בו רוב. ורובע. ורקב[לד]:

אם אמרתם במת. נזיר נ"ח ע"ב:

שנויי נוסחאות

ואבר הפורש. כנ"ק אבר.. בברייתו. כנ"ק בבריתו. ורוב עצמות. כנ"ק בעצות ובעצמות. חסר חבשר.. רוב העצמות. כנ"מ ..בשר ..עצמות. אע"פ שטהור כו' מטמא. נד"נ וכנ"ק ..שטהור.. ; כ כ י' מ .ישטהורין.. מטמ' . (ורוב מנינו). כנ"מ ליתא. שאין בהם רובע וכ"ה נד"נ וכנ"ק ; במ"ד דפו"י וכמשב"ב ..רוב. במת שיש בו ר ב. כנ"מ .מבני שיש שם רוב :

לקוטים

אבר מן המת עיקר כדליתא במ"ב. ועוד לפי פירושו דמיירי שיש באבר מן המת כזית בשר א"כ למה הוצרכת לתוקמי שיש בו כדי להעלות ארוכה הא אם יש בו כזית בשר ממילא מטמא באהל משום כזית בשר. וכן כתב הרע"ב בפרק ו' דמיר דבשור כדי להעלות ארוכה הוא פחות מכזית וכתב שם הרי"ט שזה מוכרח ע"כ שהוא פחות מכזית דאי יש בו כזית היפוך לי' משום כזית ל"ד דכזית בשר הפורש מן החי טמא ע"פ. ואי כדברי הכ"מ והתי"ט דאיירי באבר מן המת ויש בו כזית בשר קשה למה לי כדי להעלות ארוכה היפוך ליה משום כזית מן המת. אלא ע"כ דאיירי באבר מן החי והא דכתב אבל עמא משום בשר. משום דהוא דברי רבי אליעזר והוא סובר דבשר הפורש מן החי טמא. ואי"כ אף אם תסר העצם כיון שיש בבשר כדי להעלות ארוכה טמא אף שאין בו כזית בשר כמו שפוסק הרמב"ם בפרק ג' דין ג' מה' טומאת מת ומתניתן ע"כ שיש בו כדי להעלות ארוכה דאל"כ אפילו נתחסר הבשר עדיין. וזה אחי שטיר פירוש הרע"ב לפירוש משנתינו שהוא דברי רבי אליעזר. ואחר זה ראיתי שכתב התי"ט על דברי הכ"מ הנ"ל דברין נכונים אבל ליתו דראה שהיתה כך כוונת הרע"ב שהרי דבריו מוצתקים מפי' הרמב"ם ושם בפירוש הרמב"ם מבואר דאיירי באבר מן החי והו שסברי הרע"ב מסיים וז"ל טהור משום אבר אבל טמא משום בשר ואי באבר מן המת בלאו הכי משמע משום עצם כשעורה אלא ע"כ כוונת הרע"ב והרמב"ם בפירוש המשנה באבר מן החי והרמב"ם בפירושו במסכת אהלות וכן בתכורו חזר בו דמבואר שם דטהור לגמרי ואין לו במשמעו אלא כפי' הרא"ש והראב"ד ע"ש עכ"ל. ולפי מה שכתבתי דברי הרע"ב והרמב"ם מבוארים היטב אין נדפיסים שום קושיא

כזית מיירי וקאמר דמכוס בשר מטמא באהל אע"ג שמכוס אחר לא היה מטמא באהל. ומ"מ מטומאת מגע ומשא לא ילא. כל שיש בעצם כשעורה. דאין סברא לומר דעצם כשעורה הפורש מאחר מן המת. לא יהא דינו כעצם כשעורה הפורש מן המת עצמו.

והרי זה דומה ממש לתמיהת הכ"מ בפ"ב מהלכות טומאת מת על הכנת הראב"ד ברוצה לחלק כן בכזית בשר הפורש מאחר מן המת וכתב עליו הכ"מ שזה תימה שאין סברא לחלק. ע"כ. וכן פירש הר"ב בהדיא בפ"ב דאהלות מ"ה. אבר מן המת עצם [כשעורה] הפורש ממנו טמא.ו"ל הר"ש בסוף פ"ק דאהלות. חסר עצם טהור לגמרי ובלבד שלא יהיה בו כזית בשר. וכגון דהסר עצם לגמרי דליכא עצם כלל דאי חסר עצם מבריתו לריך שלא ישאר ממנו עצם כשעורה דבעינן אחר לא הוי טהור לגמרי. ע"כ. והשתא דאמרן דטהור לא הוי ממגע ומשא. ניחא דה לרך הר"ב לפרש הסר בשר טמא דהסר מבשר שעליו ומבאר כראוי להעלות ארוכה. דהשתא טמא אף באהל. ועלה קאי חסר העצם. טהור. היינו מאהל. ואי הוה מפרש חסר בשר הפירוש הר"ש שכתבתי א"כ טמא היינו במגע ובמשא. ויהיה חסר עצם טהור אף ממגע ומשא וזה אינו כדכתבינן והא לא קשיא פירש חסר עצם לגמרי. כדפי' הר"ש. ויהיה טהור גמי לגמרי אף ממגע ומשא. וזה ברחה להר"ב שהוא דוחק גדול לפרש חסר דהייטו דוקא לגמרי. דהא סתמא חבר תנן. ואדרבה מכמה טפי שאינו חסר אלא כל שהוא. ומשום שזו היא סברת הר"ב. לכך ג"כ מסיים אבל טמא משום בשר ולא מסיים וכשאין עליו כזית בשר וכדמסיים הר"ש. לפי שאינו רוצה לחדש תנאי במשנתינו דבר שלא נשנה בפירוש ולהכי קאמר דמכוס בשר טמא. כלומר דהא מתני' לא אמרה שחסר הבשר. בבבא זו דחסר העצם. ומכוס כך גמי לא פירש חסר העצם לגמרי. אלא הניח המשנה במכמעה דחסר כל שהוא: שהבשר הפורש מן החי טהור. דהא לא מרבינן מקרא אלא עצם אדם.מה אדם וכו'.כדפירש הר"ב וטהור לגמרי קאמר כמ"ש לעיל. וכן מליטו בבהמה טאבר הפורש ממנה בחייה. יש לו טומאת נבלה ובשר הפורש ממנה בחייה טהור לגמרי. כדפירש הר"ב במשנה ז' פ"ע דחולין: רוב בנינו. לשון הר"ב כגון ב' בוקיס וירך אחד. הכי תניא בסוף פ"ז דבכורות [דף מ"ס] ומסיים הוחיל ורוב נוכחו בגדול ופירש"י דזהו רוב הגובה באדם גדול. באינו גם באבריים. דבני בוקיס וירך א' הוי רוב גובה הגוף בלא הראש לגבי (מנין) [נ"נ גמין] המת לא חשיב ראשו דבבריאה דאהלות קתני איזהו בנינו. הבוקיס.והירכים הגוף והשדרה. ל"א הוחיל ורוב בנינו בגודל גרסינן. והכי ליכא דאוספתא בגודל בגובה. ע"כ. והר"ב שכתב והללעות. במקום הגוף כ"כ הראב"ד לעיל פ"ק משנה ז'. והר"ש ריש פ"ב דאהלות וכן העתיק הרמב"ם פ"ב מהלכות טומאת מת [הלכה ח']. וכך מלאתי בתוספתא דאהלות בפ"ג): אף על

*) וכן הגיה בשנה מקובלת ברש"י שם .

יבין תפארת ישראל יבין

עכ"פ טהור מלטמא באהל, מדלא נשאר כזית בבשר. [וי"ש דק באבר ממת מייני מתניתין, וה"ק, חסר הבשר ר"ל שניטל ממנו כל הבשר, טמא במגע ובמשא משום העצם. חסר העצם, ר"ל שניטל כל העצם, טהור לגמרי, דהרי הבשר אינו כזית]. ממלא שמרובה טומאת בשר מטומאת עצם: (כב) טהור לגמרי לכ"ע: (כג) עם בשר נידון ועצמות: (כד) ממת: (כה) רמ"ח עצמות יש באדם, ורובן קכ"ה: (כו) הומ"ל דמרובה טומאת עצמות מטומאת בשר בשיעורין, דהרי כשעורה מטמא במגע ובמשא, ובשר פחות מכזית טהור לגמרי. אלא עדיף מה נקט דאפילו כל אד וחד בשיעוריה, ושפוין גם בטומאת אהל, אפ"ה מליטו בעצם חמיר מבשר: (כז) ר"ל לס כל בשרו פחות מכזית. ומשכח"ל בנפל [כתלין דפ"ע ב']: (כח) כל בנין הגוף הוא ב' שוקים וב' ירכיים והללעות ושדרה. ורוב בנינו הוא ב' בוקיים וירך א' [בבכורות דמ"ס א']: (כט) ר"ל לו רוב מנין רמ"ח עצמות: (ל) דליבא קב עצמות מת, אפילו אין בהן רוב בנין לו רוב מנין, מטמא באהל [ועי' לעיל פ"א סי' ל"ע]: (לא) באהל, והוא מלי נמי לאימר דבשר כל שאינו כזית טהור ובעצם כשהוא כשעורה טמא. אלא דבשיעוריה לא קמיירי: (לב) דרוב עצמות ממת אף באינו רובע, לו רובע אף שאינו רוב מטמאין באהל: (לג) מת שלם פנקבר ערום באדמה בשם, ונכוסה בשם, ונרקב שם, אז מלוה חפניים מהרקב, מטמא במשא ואהל ולא במגע [עי' ביבקש דעת סי' ח']: (לד) להכי כזית בשר לו עצם כשעורה הפורשין מהחי, אין למדין אותן ממת להחמיר:

כשכלה לתותו. ונעשה כמין עפר זהו רקב שמטמא כמלוה המוד. ושיעורו מלא חפנים של אדם ביטני. ואין מלא חרול רקב מטמא אלא מן המת שנקבר ערום באדרון של שיש ומטוסה בכסוי של שיש עד שנודע בודאי שאין בו תערובת רקבון של בגד או של עץ או עפר אחר. אבל מת שנקבר בכסותו או באדרון של עץ או בעפר. אין לו רקב. וכן מת שנקבר חסר אבר. אין לו רקב:

פי שאין בהן רובע כתב הר"ב דרובע קב עלומות של מת מטמאים וכו' [וכן רוב מנין וכו'] אע"פ שאין בהן רובע. ועיין בפירושו משנה ז' דפרק קמא ומ"ש שם בס"ד:

לקוטים

ולא שום חזלה רק דנמשכתינו ס ולא דברי רבי אליעזר והוא סובר דאבר מן המת הנשר הפורש ממנו עמא הוכמא לפרש לכל שמא מטום בשר אבל כתבורו וכן במס' אהלות דבאמת קי"ל דלא כדברי ר' אליעזר ע"כ פי' דטהור לגמרי (מש"ה):

פרק ז **א העיד** רבי יהושע. פדיון פטר חמור שמת. שה שהפריש לפדיון פטר חמור. ומת: בחמש סלעים. של פדיון הבן שחייב באחריותן: בפדיון מעשר שני. דאם אבד אינו חייב באחריותו דהתורה כסף חייביה רחמנא לאכול בירושלים. והא אזל ליה. ונעמא דרבי אליעזר בכן מצינו שהקיש הכתוב פטר חמור לבכור אדם. שנאמר (שמות י"ג) ופטר חמור תפדה בשה וגו'. וכל בכור בניך תפדה: וחכמים אומרים. אמר קרא (במדבר י"ח) אך פדה תפדה את בכור האדם ואת בכור הבהמה הטמאה תפדה. לפדייה שקשתיו ולא נד"מ: **ב** לא פסלו את צירן. דהקלו בציר של הגבים טמאים שאינו אוסר [הערובה]. מפני שאין להם דם ואינו אלא להלוחים בעלמא. וזו היתה מבנה דאבונה. ועדותו של ר' לדוק הוסיף על דברי מבנה דאמינה לומר שהוא טהור. דלא מבעיא דאינו אוסר את תערובתו אלא אפילו הוא עצמו טהור: **ג** על זוחלין שרבו על הנוטפים. זוחלין הן כגון נחרות שהם גרים ע"ג קרקע לשון זוחלי עפר (דברים ל"ב) ודינן כמעיין. שהן מטהרים בזוחלין ובכל שהן. והן כשרים לקדש בהן מי חטאת ולטבילת זבים: נוטפים. הן כגון מי גשמים. ודינן כמקוה לטהר בארבעים סאה. ובאשכורן. ופסולים למי חטאת. שאינן מים חיים. וכן לטבילת זבין. ובבנתערבו זוחלין בנוטפין. ורבו הזוחלין. דינן כזוחלין. וכשרים לקדש בהן מי חטאת. ולטבילת זבים. ומטהרים בזוחלים ובכל שהן: בבירת הפליא. שם מקום: **ד** עלי אגוז. הקליפה החיצונה של אגוז. דהיינו הקליפה הירוקה כשהיא לחה אם עשאה כמין מרזב להיות המים הזוחלים נכנסים בה ומקלחים ממנה לתוך. דין זוחלים יש למים המקלחים ממנה והם כשרים למי חטאת ולטבילת זבים וכו'. ולא אמרינן הואיל ונכנסו בתוך קליפה זו שיש לה בית קבול. ומכם מקלחין לתוך שוב לא יהיה להם דין זוחלים. לפי שאותה קליפה איננה מחוברת כלי: לפני לשכת הגזית. סנהדרי גדולה שיושבים בלשכת הגזית: **ה** קלל של חטאת. כלי חרס שאפר פרה מונח בו. תרגום וכדה על שכמה (בראשית כ"ד) וקולחה על כתפה: שנתנו ע"ג השרץ. ולא בעמא הכלי שאפר הפרה בתוכו דהא אין כלי חרס מטמא מגבו אע"פ כן האפר טמא מבוס דמונח במקום טמא והתורה אמרה (במדבר י"ט) והניח מחוץ למחנה במקום טהור: שר"א מטהר. דסבר הואיל והכלי

פרק ז **א העיד** ר' יהושע וכו'. כולה מתני' במשנה ו' פ"ק דבכורות וכם ראיתי לפרש בס"ד:

ב העיד ר' לזוק וכו'. משנה זו נשנית נ"כ במתני' ט' פ"י דתרומות. ומ"ש הר"ב טהור שאינו חוסר וכו'. וכ"פ שם. ועמ"ש שם בס"ד: **ג** העיד ר' לזוק וכו'. נשנית משנה ה' פ"ה דמקואות וע"ש: **ד** בעלה אגוז. פירש הר"ב הקליפה החיצונה הירוקה. וכן פירש הרמב"ם וז"ל כפ"ט מהלכות מקואות שאין עלה האגוז הלח שהוא לובש חבוש ככלים. ע"כ. ועיין בפירוש הר"ב משנה ה' פ"ה דמקואות: **ה** העיד רבי יהושע וכו'. שנויה במתני' ג' פ"י

פרק ז **א העיד** רבי יהושע ורבי צדוקי) על פדיון פטר חמור) שמת שאין בו לכהן כלום). שרבי אליעזר אומר חייבין באחריותן כחמש סלעים של בן). וחכמים אומרים אין חייבין באחריותן. אלא כפדיון של מעשר שני): **ב** העיד רבי צדוקי) על ציר הגבים טמאים שהוא טהורי). שמשנה ראשונה הגבים טמאים שנכבשו עם הגבים טהורים. לא פסלו צירן): **ג** העיד רבי צדוקי) על זוחלין) שרבו על הנוטפים) שהם כשרים). מעשה היה בבירת הפליא). ובא מעשה לפני חכמים והכשירוהו): **ד** העיד רבי צדוק על זוחלין שקלחן בעלה אגוזי). שהן כשרים). מעשה היה באהליא). ובא מעשה לפני לשכת הגזית). והכשירוהו: **ה** העיד רבי יהושע. ורבי יקים איש הדרים). על קלל של חטאת) שנתנו על גבי השרץ. שהוא טמא). שרבי אליעזר מטהר).

ציונים

פ"ז **א** על פדיון פטר חמור. בכורות י"ב ע"ב מ"ו פ"ב מ"ה בכור ס ה"ב: שר"א אומר חייב באחריותן. ובזמני מקומות פ"ו ה"ח: **ב** העיד רבי צדוק על ציר חגבים. ת. מות פ"י מ"ע מ"י פ"ג מ"ו מתנות בכורות פכ"ג לתיין קל"ב בו"פ י"ד פ' פ"ב מ"ב: **ג** על זוחלין שרבו על הנוטפין. מקואות פ"ה מ"ו מ"ו פ"ט מ"ט מקואות פ"ב פפ"ב פשוקמ"ח בוש"ע י"ד סימן ר"מ פ"ב: **ד** העיד ר' צדוק. שבת כ"ה ע"ב: על זוחלין שקלחן בעלה ט' מ"י שם הפ"ו כמ"ב שם פש"ע שם מ"י"ד: **ה** העיד רבי יהושע כו'. פרה פ"ו מ"ב: על קלל של חטאת כו'. מ"י פ"ו מ"ו פרה לתוספ פ"ח:

שנויי נוסחאות

פ"ז **א** שאין בו לכהן נכ"ק ונכ"מ שאין באו.. באחריותן. נכ"ק באחריותו; נכ"מ באחריות ונ"י בסמוך. באחריותן (אלא) בפדיון. נכ"ק ונכ"מ באחריותו בפדיון ולית. (של) מע"ש. נכ"ק ליה: **ב** ציר. נכ"ק צר. שנכבשו. נכ"מ שכבשן. לא פסלו צירן. נכ"ק ..אה צירן; נכ"מ אלא צירן. **ג** על זוחלין. נכ"ק ונכ"מ(וקנ"ל סמוך הסמוכה) ובמשנ"ב ד"ו רפ"ל. הזוחלין. הפליא. נכ"ק הפליא; נכ"מ הפליו'. והכשירוהו. נכ"ק והכשירו; נכ"מ והתירו: **ד** שקלחן בעלה. נכ"ק ונכ"מ שקילחן בעלי וכ"ה בעלי גם בד"נ. שהן כשרים. נכ"מ כל (?) שהן.. באהליא. נכ"ק באהליה. לפני לשכת הגזית והכשירוהו. נכ"ק ללשכת הגזית והכשירו, וכ"ה והכשירו גם נכ"מ (וכם בלשכת.): **ה** (איש הדר). כד"נ ונכ"ק ..חדיר; נכ"מ ליתא.

ראשון לציון

פ"ז **א** הרע"ב ד"ה כפדיון מעשר מני מו' שאמר ופטר חמור תפדה בשה וגו' וכן כתב הרמב"ם בפירוכו למשנ גם בגיון בכורות יג ע"ב קאמר שמעא דר"ל דכתיב אך פדה תפדה וגו' וכתיב אך דכתיב נפדים קדת י"ח סכוק ע"ז וכן כתב הרלב"ד בפירוכו אולם קדל שבתנו הרמב"ם והכ"ב כתיב סוף לפני תכמים בלשכת

פ"ז א) [בכורות פ"ח מ"ו]: ב) ר"ל שה שהפרישו שיהיה לפדיון פטר חמור שלו: ג) ול"ל ליתן לו שה אחר: ד) כשהפרישן לפדיון הבן ולאבדו קודם שנתן לכהן חייב באחריות: ה) בכשנאבד פטור: ו) [תרומות פ"י מ"ע]: ז) ומותר באכילה, דאינו רק לחלוחית בעלמא [י"ד סי' פ"ה]: ח) והוסיף הוא, דאפילו אינו בעין מותר: ט) [מקואות פ"ה מ"ה]: י) כך נקראין מי גשמים ומהרות, שטובלין בהן אף שאין בהן מ' סאה. וגם מטהרין אכילו בשעה שטובלין והולכין. וגם כשרים למי חטאת, ולטבילת זב, שקריבין מים חיים: יא) כי נקראים מי גשמים, שחוקין משזחלין בכל ג' דברים הנ"ל, שהם קריבין שיהיו מ' סאה לטבילה. ומטהרין רק כשהן מכונסין ועומדין. ופסולים למי חטאת ולטבילת זב: יב) דבנתערב, נוטפין בזוחלין, והזוחלין רוב, דינן כזוחלין. מיהו לענין אלא יהא צריך מ' סאה, כל שמעורב שם זוחלין, אפילו הנוטפין רוב, מטהרין בכ"ש [במקואות פ"ח מ"ז]: יג) כור קטן שבמקום שמנו פלים, ונתערבו בהבור טיפין בזוחלין שהיו מחובר לנהר הזוחל והולך: יד) ומאלגמים, שעלו רחבים ביותר, כפף עלי אגוז ועשה מהן כעין מרזב, שיזובו בהן הזוחלין למקום שילה, ולא יבלבו וגם לא יתפשטו על הקרקע: טו) כשאר זוחלין. וקמ"ל דלא חשיבי העלים כלים, וא"כ יהיה כאיבין. ואף שיש שם בית קיבול בהעלים. א"ל קמ"ל דלא מחשב כאילו העבירן על דבר המקבל", דעלי אגוז אינן ראויין לאכילה, ואינן מקבלין טומאה: טז) שם מקום: יז) לפני סנהדרין גדולה: יח) [פרה פ"י מ"ג]: יט) ר"ל כד חרס שמניחין בו אפר פרה: כ) דאף דכלי חרס אינו מקבל טומאה מגבו, עכ"פ באפר פרה הקפידה תורה ואמרה והניחו במקום טהור [במדבר י"ט ט'] [בא] דש"ל

פרשת בא י"ג פי"ג. ועל הפ"ם דלא מייתי מן המוקדש כתבתי יסוד בקונטרס שערי המאוחרין: **ד** בפשנה **ובא** מעשה לפני לשכת הגזית נראים כה ע"ב פיהא ולא מעשה לפני תכמים בלשכת

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

פ"י דפרה וע"ש: **העיד** רבי פפיים וכו'. עיין במסנה ב' פ"ג דגזיר. וע"ש בריטא ומ"ש שם: **ן העיד** רבי יהושע וכו'. עיקרה ברים פ"ג דתמורה. ועיי"ש: **ן ארוכות** של נחתומים. עיין במסנה ב' פרק ט"ו דכלים. ומ"ש שם: **תנור** שהתכו חוליות. עיין במסנה ו' פ"ה דכלים: שהיו אומרים עד הפורים. כיון דאמר מר בואלין בהלכות הפסח קודם לפסח שלשים יום. אתי לזלזולי בחמץ. פירש"י שכבר מן הפריים ואילך התחילו הדרשנים לדרוש ברבים בהלכות הפסח. הוזקקו הנומעים לעשות פסח לכוף שלשים יום. ואם יעברו ב"ד את השנה. לא יתקבלו דברי שלוחי ב"ד לגומעין לדחות את הפסח. שכבר שמעו מן הדרשנים. ע"כ. ואידך מידע ידיע דשאת מעברתא בומבנא תליא מלתא. וסברי תוספנא הוא דלא שליח להו לרבנן עד האידנא. גמ' פ"ק דר"ה דף ז': **על** חנאי. פירש הר"ב אם ירלה הנשיא. דת"ר אין מעברין את השנה אלא א"כ ירלה הנשיא. סנהדרין פ"ק דף י"א. ולא מלאתי טעם בדבר: ל **טול** רבות. לדבר על עסקי לבור. רש"י. שם: מהגמון. בברייתא דסנהדרין תני מסלמון. ועיין סוף מכנה א' פרק א' דגיטין

העיד רבי פפיים[כב] **על מי שנזר שתי נזירות**[כג]. **שאם גלח את הראשונה יום שלשים. שמגלח השניה יום ששים. ואם גילח יום ששים חסר אחד יצא. שיום שלשים עולה לו מן המנין**[כד]: **ן העיד רבי יהושע ורבי פפיים**[כה] **על ולד של שלמים. שיקרב שלמים. שרבי אליעזר אומר שולד שלמים לא יקרב שלמים**[כו]. **וחכמים אומרים יקרב**[כז]. **אמר רבי פפיים אני מעיד שהיתה לנו פרה זבחו שלמים ואכלנה בפסח. ואכלנו ולדה שלמים בחגה**[כח]: **ן הם העידו**[כט] **על ארוכות של נחתומים**[ל] **שהן טמאות**[לא]. **שרבי אליעזר מטהר**[לב]. **הם העידו על תנור שהתכו חוליות**[לג]. **ונתן חול בין חוליא לחוליא**[לד] **שהוא טמא**[לה]. **שרבי אליעזר מטהר**[לו]. **הם העידו שמעברין את השנה בכל אדר**[לז]. **שיהיו אומרים עד הפורים**[לח]. **הם העידו שמעברים את השנה על תנאי. ומעשה ברבן גמליאל שהלך ליטול רשות מהגמון בסוריא**[לט]. **ושהה לבא. ועברו את השנה על תנאי לבשירצה רבן גמליאל. וכשבא אמר רוצה אני. ונמצאת השנה**

שהאפר בתוכו טהור הוא. ספיר קרינא ביה מקום טהור. ואין הלכה כר"ת: על מי שנזר שתי נזירות. סתם. ולא סתם נזירות שלשים יום: שאם גלח את הראשונה יום שלשים. דלכתחלה לא מבטיח ליה לגלח אלא יום שלשים ואחד כדי שתהא נזירות שלשים יום גמורים. ואם גלח יום שלשים עלתה לו נזירות. דאמרינן מקצת היום ככולו: ואם גלח יום ששים חסר אחד יצא. ביום שלשים של נזירות ראשונה עולה לכאן ולכאן. וגיון ביום שלשים של ראשונה נמנה גם מן הנזירות הבאות. נמצאו שלשים יום של נזירות שניה כולם בששים חסר אחד: ן ולד שלמים לא יקרב שלמים. אלא כונסו לגיפה ומת. משום נזירה דאי אמרת ולד שלמים יש לו תקנה אתי לאתהויי לאם עד שיגדל. ויגדל עדרים מן הולדות. ואתי בהו לידי גיזה ועבודה: ואכלנו ולדה שלמים בחג. בחג הבכורות קאמר. שאם היה ממתין ומלפה לחג הכוכות. נמצא עובר בעשה שנאמר (דברים י"ב) ובאת שמה והבאתם שמה דמשמע ברגל ראשון כתבא שמה. הבא כל נדריך שעליך. מיהו בלאו דלא תאחר אינו עובר עד שיעברו עליו שלש רגלים: ן ארוכות של נחתומים. פשוטי כלי עץ שהנחתומים עורכים שם ככרות של לחם בשעה שעושין הפת. ארוכות. כמו ערוכות: שהן טמאות. מדרבנן.

דנהי דמן התורה פשוטי כלי עץ אין מקבלין טומאה. רבנן גזור עליהו ה) כדמוכח במסכת כלים פרק ב': שרבי אליעזר מטהר. דסבר לא תשיבי כלים כלל ואפילו בפשוטי כלי עץ לא הוו ואין הלכה כרבי אלעזר: שהתכו חוליות. שהתכו להעור ברחבו לחוליות. והניח חוליא על גבי חוליא. ונתן חול בין חוליא לחוליא. וטח אותו בטיט. ועשה לו טפלה של טיט סביב לעבותו לשמור חומו כדרך שעושים לתנורים: שרבי אליעזר מטהר. דכיון דיש חול בין הסדקין. כשבור דמי. ג) וחכמים ממאים שהטפלה עושה את כלו אחד. ומחברת את הסדקים והא"פ יש חול בין חוליא לחוליא. ואין הלכה כרבי אליעזר: שמעברין את השנה בכל אדר. עד כ"ט באדר יש זמן לב"ד לומר מעוברת השנה. והחדש הבא הוא אדר שני. אבל ביום שלשים לאדר אין יכולים לעבר את השנה. הואיל וראוי לקבעו ניסן כמפורש בפסח פרק מקום שנהגו [דף נ"ו]: על תנאי. אם ירלה הנשיא תשיה מעוברת

ה) נ"ל כמ"ש כי שם כתב הר"ב כן במשנה לי ע"ש (נמוקי הגרי"ב): ג) בר"ב ד"ה מתחיל כאן דבור בפ"ע ונראה שהי' לפניו הגי' במשנתנו שר"ת מטהר ותכמים מטמאין.

יכין תפארת ישראל יכין

דמבוש דעכ"פ תוך הכלי חרס טהור, ספיר קרינא ביה מקום טהור: כב) [מיר פ"ג מ"ב]: כג) סמוכין ביחד, והרי שתם נזרות ל' יום. ו כתחילה צריך לגלח יום ל"ת: כד) דיום ל' של לאבוכה עולה לכאן ולכאן: כה) [תמורה פ"ג מ"ח]: כו) רק כונסו לגיפה וכונר לפניו בחומות ברעב. דתל"ב אתא להשמות להאם שתרבה לו ולדות, ובינו ובינו יכשל בהאם בגיזה ועבודה: כז) משמע דפליגי בהא אתא דס"ל ברשאי להקריבו לכל קרבן בולה: כח) בחג הבכורות, דליכא למימר דמיירי בחג אחר, דת"ל כיה עובר בעשה בעלת, דליכא למימר ברגל הראשון [כר"ה ל"ו כ]. ואפשר דלעולם בחג בגלגל הקריבו ברגל הראשון [כר"ה ל"ו כ]. ואפשר דלעולם בחג הבוסות קאמר, ומיירי בהיה חולה בעלת ולא היה יכול להקריבו לא שם: כט) [כלים פפ"ו מ"ב]: ל) דפין שעורכין עליהן הבלק לעשות לחמין: לא) מקבלות טומאה. אף דפשוטי כלי עץ אמקט"ו מדאורייתא, עכ"פ מדרבנן מקבלות טומאה כשמשמשין לחדש וכלים כחחת [כפ"ש דכלים פי' ג'] ודוקא בשל נחתומין שים בהן צורת כלי אבל בעלי בתים אין בהן צורת כלי ואמקט"ו [כלים פט"ו מ"כ]: לב) דס"ל דרק עלים פשוטין הן ולא כלים: לג) [כלים פ"ה מ"ח]. כל תנורים בלבן, היו כקדירה בלי שולים, וזה חתך כל גבהו לעגולים עגולים, כדי שיחבב כשבור ולא יקבל טומאה: לד) כדי שלא יתחבר דוב יחד, אבל טח בלד החוטן של התנור טיט על הסדקין: לה) מקבל טומאה, דהטיט שטחהו בו עושהו כולו כלי אלם יחד: לו) דהחול שבין חוליא לחוליא מעכבו מלהדבק יחד, וכשבור דמי: לז) אפילו בכ"ש לאחר יסלין ב"ד לומר שהחודש הבא יהיה אחר ב': לח) דאז יש ל' יום קודם פסח, והתחילו לדרוש כבר בהלכות פסח. ומ"ש כשיעברוהו יזלזלו בחמץ. לאלם הנעשידים הנ"ל ס"ל בלא יזלזלו, שיאמרו אלא עודע לב"ד חבבון אחדש עד הבאתא: לט) דלא היה רגות לנשיא לדון ולנכוא כשיאותו רק ע"י הרמנא של [הבטחטנו

ראשון לציון

כנגית תוספות (ועיין פירש הר"ב): ן חר"ב ד"ה ואכלנו ולדה שלמים בחג. בתב הבכורות קאמר כו' עיין יש סדר למשנה: ברע"ב סר"ה שמעברים את השנה בכל אחר כו' כמפורש בפסחים פרק מקום שנהגו דף ו ע"א. אבל אינו מפורש בכל רק הכי איתא עיבר ניסן ביום ולא הוהו לו. אבל ארכות יוד ע"ב וסנהדרין

יג ע"ב מפרש הב"ש המחבר הזה לבה בהיב ודרשיב זה ניסן ואין לאמר ניסן ותקו' עיבר ביום שלשים של אחד ושעה בדפמוחל דאמר שמוחל אין מעברין ביום שלשים של אחד כר. ואולי כוונת הר"ב במ"ש כמפורש בפסחים כלומר מה שפי' הוא בעצמו סוף פרק מקום שנהגו וע"ב. ועיין יש סדר למשנה:

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

ואם לאו לא תהיה מעוברת: **ח** מוסף היורה של שולקי זיתים. דרך שולקי זיתים ולבעים שם להם יורות גדולות וטושים להם חוספת טיט של שפחם שיעלו בה המים בעת רתיחתם. ושל שולקי זיתים עמא. לפי שאותה חוספת צריכה לכלי ומשתמשין בה והתורה אמרה נבי חטור וכיריים (ויקרא י"א) וטמאים יהיו לכם. ודרשינן לכם כל שבצרכיכם כלומר הדבר מן הכלי שאתם צריכים לו ומשתמשין בו הוא שמקבל טומאה: ושל צבעים טהור. שאין הלבעים משתמשים באותה חוספת לפי שירחים עמא יפסד לבעם: **ט** על החרשת שהשיאה אביה. אע"ג דהוית אסת איש גמורה שהרי קבל אביה קדושיה כשהיא קטנה אפילו הכי יוצאה בגט. ומקבלת את גיטה כשהיא חרשת ואע"פ שאין לה דעת לפי שהאשה מחגרשת בעל כרחה. הלכך לא בעינן דעתה: ועל קטנה בת ישראל שנשאת לכהן. וסיא יתומה דלא *)היו נשואיה אלא מדרבנן. שאוכלת בתרומה דרבנן ולא גזרינן תרומה דרבנן אטו תרומה דאוריתא: מרישׁ. קורה: בירה. בית גדול: מפני תקנת השבים. שאם היה מעריבו לקעקע בירתו ולהחזיר מרישׁ עלמו ימנע מלעשות הבורה: שלא נודעה לרבים. שהיא גזולה: שהיא מכפרת. וא"ל להביא אחרת: מפני תיקון מזבח. שלא יהיו הכהנים עלבים שאכלו חולין בטהרתו בעזרה. ומגלא מזבח בטל שמנעים מלעבוד עבודה:

*) כר"ב ד"ר דלא הוו נשואים.

מעוברת: **ח** העיד מגדם בן סגנאי[מ] על מוסף היורה של שולקי זיתים[מא] שהוא טמא[מב]. ושל צבעים שהוא טהור[מג]. שהיו אומרים חלוף הדברים[מד]: **ט** העיד רבי נחוניא בן גודגדא[מה] על החרשת שהשיאה אביה[מו] שהיא יוצאה בגט[מז]. ועל קטנה בת ישראל שנשאת לכהן[מח]. שהיא אוכלת בתרומה[מט]. ואם מתה. בעלה יורשה[נ]. ועל המרישׁ[נא] הגזול שבנאו בבירה[נב] שיתן את דמיו[נג]. ועל החטאת הגזולה[נד] שלא נודעה לרבים[נה]. שהיא מכפרת[נו]. מפני תיקון המזבח[נז]:

דגטין: **ח** מוסף היורה וכו'. שטיה במתני' ה' פ"ה דכלים: שהיו אומרים חלוף הדברים. פי' הרא"ש ז"ל מפני כי הלבעים חסים על מי הלבע אלא יתפזרו יותר ממה שאין שולקי הזיתים מקפידים על שליקתן. שאין למים צורך אלא מעט. וכשבא מגחם בן סגנאי *)שהיה לבע. והיה בקי בעניין. ורלה שהגמר והפשתן עולים למעלה ואין מניחין למים להתפזר. קבלו ממנו עדותו. ע"ל. והר"ב הלריך שישמש בו משום דאי אלו הכי גם בשביהם לא היה בו שום טומאה דלעליקה עצמה אינה לריכה כ"כ. והראשונים היו סוברים דבשל לבעים. הוא צורך גדול: **ט** העיד ר' נחוניא בן גודגדא וכו'. שטיה במשנה ה' פ"ה דגיטין. ושם הארכתי בס"ד: רבי נחוניא בן גודגדא. ובגיטין וכן ביבמות פי"ד משנה ב' גרס ר' יוחנן בן גודגדא: [*מרישׁ. פי' הר"ב קורה. ועיין בפירושו למסכת זבים פ"ד משנה ב': שיתן את דמיו. ובגיטין גרס מפני תקנת השבים. וכן היא גירסת הר"ב גם בכאן]:

*) כ"ה בהוספתא כאן פ"ג.

יכין **תפארת ישראל** **יכין**

האלטער] של הרומיים שהיה מושבו [בזירעון] היא סוריא. והיה צריך ליטל הארמנא מזמן לזמן. והלך ר"ג לשם להרשאתו. וקמ"ל דדוקא סוריא שהיא רחוקה, וליטל רשות מהגמון שהוא עניו שמעבבו מאד ואינו יודע מתי ישוב. אבל בשביות בין היום למחר ממתינין: מ) [גליס פ"ס מ"ה]: מא) כשאין היורה מחזיק הזיתים שרוצין לבשל, מוסיפין בשפת היורה כפה מטיט בנובה סביב: מב) ר"ל שמקבל טומאה מדמשתמש שם. ואע"ג דלא עדיף שם מכלי אדמה שאמקט"ו, י"ל כיון דמחובר למתכות לא גרע מעין המשמש מתכות שמקט"ו [כגליס פי"ג מ"ו]: מג) דאין ממלאין הלבע נגד הכפה מטיט, שלא תתקלקל הלבע. רק עושה הכפה שלא תעבור הרתיחה: מד) שהיו סוברים לשומות הלבעים, הכפה מטיט הוא אלרך יותר, דחם עפי על הלבע שלא תעבור ברתיחתה. אבל מגחם שהיה לובע היה בקי בעניין, דאדרבה מי הלבע לא לאפשר שיעבור רתיחתן כל כך בנקלות כבשמן, ולהכי רק בשמן טמאו להכפה מדמשתמש שם: מה) [יבמות פי"ד מ"כ]: מו) כשהיא קטנה: מז) אף שקדושיה מדאוריתא, ואין בה דעת בגרושין. ע"פ משום דאשה מתגרשת בעל כרחה, א"ל דעתה: מח) כשהיא יתומה, דאז נשואיה רק מדרבנן מדהיא קטנה:

פרק ח **א העיד** רבי יהושע על דם נבילות שהוא טהור. מלטמא כנבלה בכזית. אבל מטמא ברביעית. שאין לך דבר שיטמא דמו כבשרו אלא הבשר בלבד. ולעיל[ריש פ"ה] דתנן דם נבלות ב"ש מטהרין לגמרי היו ב"ש מטהרים ובית הלל מטמאין. אבל לא כנבלה במטמא בכזית אלא ברביעית

פרק ח **א העיד** רבי יהושע בן בתירא על דם נבלות שהוא

פרק ח **א העיד** רבי יהושע בן בתירא. והר"ב העתיק רבי יהושע ובגמ' פרק י"ב דמכות דף ק"ג בברייתא תני בה העיד רבי יהושע. ורבי יהושע בן בתירא: על דם נבלות שהוא טהור. פירש הר"ב מלטמא כנבלה בכזית אבל מטמא ברביעית שאין לך דבר שיטמא דמו כבשרו אלא הבשר בלבד. דמרבינן ליה מקרא וזה וגו' כדפירש הר"ב במשנה ג' פרק ד' דטהרות. ומדאילטריך הכא לקרא ס"מ דבשאר דברים אין דמו כבשרו. וקשה א"כ ברביעית אמאי ליטמא. ובהדיא בהוא

פ"ח **א** העיד ר' יהושע בן בתירא. בנחות ק"ג ע"ב יומאמי שנת ע"ח ס"א שקלים פ"ג ה"ב ע"ח ס"א: על דם נבלות. מיי' פ"א מה' תנות הטומאה ה"ד:

ח על מוסף היורה של שולקי זיתים. מיי' פי"ז מה' כלים ה"ג: **ט** העיד ר"נ ב"ב. יבמות קי"ב ע"ב קי"ג ע"א גיטין כ"ה ע"א: על החרשת. מיי' פ"א מה' גירושין הכ"ב ה"ב עטין כ' פוס"ב מה"ב כיטין ק"פ ס"ו: ועל קטנה ב"ר. מיי' פ"ו מה' תרומות ה"ג: ואם מתה בעלה יורשה. מיי' פ"ב מה' אישות ה"ד פמ"ב עטין מ"ח פוס"ב מה"ב כי"ז ס"ג: ועל המרישׁ הגזול. גיטין כ"ה ע"א ב"ק ס"ו ע"ב ל"ה ע"ב: ועל המגזולה. ב"ק ע"פ ס"ב מיי' פ"ח מה' גזילה ואבידה ה"ה כמ"ב נאון קל"ו פוס"ע מ"מ כיטין ע"מ ס"ב: ועל המטאת הגזולה. יומא מ"ה פוס"ם ע"מ ס"א הוריות ע"ב ה"ב מיי' פ"א מה' מעילות מזבח ה"ד:

שנוי נוסחאות

ח מגדם בן סגנאי. בכי"מ ר' מגדם בן סיגנוי; בכי"ק ..בן סינגי. **על** (מוסף היורה של) שולקי זיתים. בכי"ק ..היורא.. ; בכי"מ **על שקלי זיתים** (?). **ושל צבעונין**. בכי"מ **ושל צבעונין** (?): **ט** ר' נחוניא בן גודגדא. בכי"מ ר' יוחנן.. וכ"כ בכי"ק (ושם .גדגדא) ושי' תוי"ט. **שהיא יוצאה**. בכי"ק (כדרכו בכל הכ"י) ..יוצא. **בבירה**. בכי"ק בבירה. **נודעה לרבים שהיא מכפרת**. בכי"מ נודע לבעלים שמכפרת, ומשמע מגיטין כ"ה ע"ב דע"ם הוא ושם הוא גם בהכי"ר כבדפוס (ד"ם):

העיד רבי שמעון בן בתירא על אפר חטאת שנגע טמא במקצתו. שטימא את כולו. הוסיף רבי עקיבא על הסולת טהור א). **הוסיף רבי עקיבא** בהטה ברייתא דמנחות [דף ק"נ ע"ב] דלעיל מסיים בהו אמר ר' יהושע בן בתירא מעשה והיו נוחרין ערודיאות לתרומת בתרומה של מלך והיו עולי רגלים שוקעין עד רכובותיהן בדם. ולא אמרו להם דבר. ס"מ דכתהעיד רבי יהושע בן בתירא שיהא טהור לגמרי העיד. תיברא דהא מ"ל שכתב הר"ב אבית הלל דמטמאין. אלא טמאו אלא ברבעית. איתא התם [דף ק"ל] שכך אמר רבי יוסי בר יהודה הואיל ויכול לקרום ולעמוד על כזית ומסקין התום' שם שם ריבוי למדרש מיעה דדם גבלה מטמא ומסברא מוקים הרבוי ברבעית הואיל וכו'. ע"כ. וכ"ל דשאני רבוי דלדם גבלה מרבוי לדם הטרן דביה מרבינן כטרן עצמו. כדתנן במעילה. אבל הראב"ד פירש ברים פרק ה' הואיל וקרום וכו' כלומר וכיון שהוא קרום דומה לבשר. וגזרו עליו מכוס כזית גבלה. ע"כ. מ"מ לא אמר רבי יוסי בר"י אלא אבית הלל דרים פ"ה דהסיא מתני' ר"י בנאה וכדתנן ברים פ"ה דמכילתין ופליגא של עדות זו דרבי יהושע בן בתירא. דרבי יהושע בן בתירא מטהר לגמרי. והכי איתא בהדיא התם בגמ' [דמנחות] שם דרבי [יוסי בר'] יהודה ור' יהושע בן בתירא פליגי. ובפ"ח דשבת דף ע"ז איתא ההיא מתני' דב"ה מטמאין. והני עלה ההיא דר' יוסי בר יהודה דב"ה לא טמאו אלא ברבעית וכו'. וכשם לא הוצאה הברייתא דר' יהושע בן בתירא דלא גריכא לה התם. ולפיכך הקרוב אלי שהר"ב כשכתב כך לפרש לעדותו של רבי יהושע בן בתירא. כההיא דב"ה דמטמאין. וברבעית. שלא זכר אלא ההיא דשבת. ואתמטיטתיה. דבמנחות איתא בהדיא דהסיא דבית הלל מטמאין. ועדות זו דרבי יהושע בן בתירא. לא אמרו דבר אחד. אלא כשטיהר רבי יהושע בן בתירא. לגמרי טיהר. ואין כ"ל לפרש דברי הר"ב שנתבטון למ"ש הרמב"ם בפירושו וז"ל שאינו מטמא כמו הגבלה. לפי שאין לך דבר וכו'. אבל דם גבלות הוא כמו משקין טמאין וכן יתבאר בירושלמי באומרם דם גבלות מטמא ברבעית ובגמ' שקלים [פ"ג ה"ג] מאי מטהר. טהור מלהכשיר. אבל לטמא. מטמא. ואמנם ברבעית כמו שבארנו. עכ"ל. דאי כך היא כונתו שמטמאים טומאת משקין לא הוה ליה לכתוב אלא לפרש. אבל דעתו ודאי דברבעית מטמאין כגבלה עצמה. ועוד מידי הוא טמא אלא מטמא הוא דב"ה והיא דב"ה ודאי בטומאת גבלה ממש היא מהך טעמא נופיה דהוה ליה לגמרא לפרש דטומאת משקה קאמרינן. וכן הוא בהדיא בפירש"י דשבת [דף ע"ז ד"ה ב"ש] שכתב שכ"ל דאף ב"ש לא טהרו מכוס טומאת משקין ש"מ דב"ה שטמאו מכוס טומאת גבלה ממאותו. ויותר מזה מבואר בתוס' דשבת [שם] ומנחות [שם] . דבטומאת גבלה אמרו ב"ה. הלכך ודאי דז"ם הר"ב בדברי יהושע בן בתירא שמטמא ברבעית היינו מכוס גבלה. וקביא עליו מהיא ברייתא דמנחות. ודע דלהרמב"ם דמפרש לה טומאת משקין ברבעית. לאו לכל טומאה מלריך רבעית. אלא לפסול הנויה הוא דבעינן שיהא במשקין רבעית כדתנן במסכת ה' פ"ד דמעילה. אבל לטומאת מגע לא אמרו בו בשור כלל. והיינו דבתבורו פרק ח' מהלכות שאר אבות הטומאות כתב וכתב. דם הגבלה אינו מטמא כגבלה. אלא הרי הוא כמשקין טמאין. שאינו מטמא לא אדם ולא כלים מן התורה. ע"כ. ועיין בפ"ד מהלכות טומאת אוכלין: על אפר חטאת וכו'. פי' הר"ב מעלה עשו בקדש ובאפר חטאת וכו' ואסמכוה אקרא דכתיב כף ח' וגו' מלאה קטרת. וכן פי' הרמב"ם. ובמשנה ב' פ"ג דתגיגה תנן לקדש. ולא תנן התם הך דאפר חטאת. ופי' הר"ב שם דכתיב כף אחת ולא כתב שהוא אסמכתא אלא משמע דלימוד גמור הוא. ועוד קשה תינח קדש דאיכא למסמך אהך קרא. אבל אפר חטאת דליכא למסמך דקרא לא מיירי אלא בקדשי מזבח. ובגמ' פ"ג דתגיגה דף כ"ג אדתנן הכלי מלרף לקדש מנא הני מילי אמר ר' חנין דאמר קרא כף אחת וגו'. הנחוב עשאו וכו' ומותיב עלה מדהכא דהוסיף ר"ע הסלת והקטרת וכו'. ומדהוסיף על אפר חטאת ודאי על כרחך דרבנן הוא. דאי מקרא דרבי חנין ליכא למילף אלא קדשי מזבח. אבל אפר פרה לא. ומשמע דר"ע הוסיף כלי שאין לו תוך דמלרף מדרבנן. ופליגא דרבי חנין. פירש"י דאמר ליכוף דקדש דאורייתא. אדרבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן דאמר מעתה של ר"ע נכנסה משנה זו דכלי מלרף לקדש. שמעינן מהכא בהדיא דרבי חנין דדרים לה לקרא קא דרים לה דרשה גמורה ולא אסמכתא בעלמא. ואין הכי נמי דלא דרים ליה אלא לקדש. אבל אפר חטאת ודאי דאף לדידיה אינו מלרף אלא מדרבנן. וכן מה שהוסיף ר"ע לא הוסיף אלא מדרבנן. ובכלי שאין לו תוך. אבל ר"י דס"ל דאף לקדש אין ליכוף מדאורייתא אלא מדרבנן. לא נסיב קרא אפילו למסמך עליה. וא"כ יש לתמוה על הר"ב והרמב"ם דפירשו דליכוף קדש מדרבנן. ונסבו להו קרא דרבי חנין וקאמרי דהוה אסמכתא. ובוב ראיתי בכ"מ פי"ב מהל' אבות הטומאות שכתב ג"כ הרמב"ם בליכוף הקדש מדרבנן. ושרמז יש בתורה כף ח' וגו' וכתב עליו הכ"מ שפוסק כר"י מטוס דהוא מריה דגמ' טפי מר' חנין ומ"מ קרא דאיתי ר' חנין כתבו לרמז בעלמא. ע"כ: הוסיף ר"ע. כתב הר"ב דאילו מעדותו של ר"ש בן בתירא לא שמעינן אלא על הטומאה וכו'. ורמב"ם פירש דמעדותו של ר"ש לא שמעינן שמלרף אלא כלי שיש לו תוך וכו' ולא דהרמב"ם הוא זה הפירוש אלא תלמוד ערוך הוא [חגיגה דף כ"ד] שכתבתיו לעיל. ומפני כך אני תמה ג"כ על פירושו של הר"ב שמפרש מדנפשיה דלא כהגמ':

יכין תפארת ישראל יכין

פ"ח א) לגמרי, ודלא כב"ה [ריש פ"ה]: ב) דהכלי מלרף מה שבתוכו מלעורייתא. וי"ל דליכוף מדרבנן. אבל לי"ל דאף כשאינו תוך כלי רק כשהאפר מונח לגבי נעמה הכל, ומשום דאין מונין לאשו ושמי בחטאת [פרה פ"ב מ"ו] הו"ל כל גרגרי האפר כנוס

ציונים

תוספות יו"ט

העיד ר"ש בן בתירא. חגיגה כ"ג ע"ב: על אפר חטאת. מיי' פ"ג מה' פרה אדומה ה"ה: הוסיף ר"ע על הסולת. שם פסחים י"ט ע"א יומא ל"ח ע"ב ירושלמי חגיגה פ"ב ה"ח מיי' פ"ו מה' איסורי מזבח ה"ח וש"ב מה' מנחות הטומאה ה"ז וש"ח מה' שגגות אוכלין ה"ט:

שנויי נוסחאות

פ"ח א שנגע טמא. בכי"מ שנגע מבול יום. שטימא את כולו. בד"ב בטעות .אף כולו. (על) הסולת (ועל) הקטורת. בכי"ק ליתא וכן ליתא בכי"ג (ושם ואמר. והקטורת.. וכן ליתא בכל המקומות בציונים, וכן ליתא למלי על הכי, גם בד"ב:

לקוטים

פ"ח א חוי"מ ד"ה עלי אפר וכו' בפוסק כר' יוחנן וכו' לא זכיתי ליוד לסוף דעתו ז"ל דהא כיון דאיכא התם בש"ם דתגיגה בר קפרא דסבירא ליה נאי כר' חנין נראה דעדיף מר"י שהוא תנא מה תאמר דלאו בר קפרא נופיה קאמר הכי אלא ריש לקיש אמר כן אליביה הכא נמי רבי יוחנן לאו איהו אמרה אלא רבי חייא בר אבא אמר כן מפמייה ועוד דהוו רבים כר"ח דאיכא נמי רב נתנן אמר רבה בר אבוה דמתנן הכי דמדאו' ים לו תוך מלרף וכו' ועלה על דעתי לומר בדוחי דעת הר"ב לפסוק כר' חנין ומש"ה התם בחגיגה לא כתב שהיא אסמכתא אלא לימוד גמור ובכ"ח דאיכוף דאורייתא אבל הכא דבעל כרחך מייתי רבי עקיבא בדרבנן דאמרי' התם בכ"ם פירש דהוא אסמכתא אלא דאיתי יש לדמות בזה וכ"ם דאי"ל לומר כן לפירש הרמב"ם דהתם נמי כתב שהוא אסמכתא אם כן ודאי דעתו כמו בתבור לפסוק כר"י ולא ידענא אמאי ושיין בסמוך (ס"ל):

כאילו הן נוף אחד: והגחלים. אותן שבהן גדול חותה במחתה ביום"כ. אם נגע מבול יום במקצתן. נפסלו כולן. ומעלה עשו בהן *כאלו הגחלים בני קבולי טומאה: **ב** קטנה בת ישראל. והיא יתומה כדפרישנא בשלהי פרקין דלעיל. והוסיף כאן כשנכנסה לחופה אע"פ שלא נבעלה. דמעתה דלעיל לא שמעינו שאוכלת בתרומה אלא כשנבעלה: שהורהנה. שנתמשכנה ביד עובדי כוכבים: ועדיה. אותן שהעידו שהורהנה: האמינו שלא נסתרה ושלא נטמאה. ודוקא לזאת שעדים מעידים עליה שלא נטמאה. הוא דאמרי רבנן האמינו לה. ושלא כדין רחקוה בני משפחתה. אבל אם אין לה עדים כל אחה שנכנסה ע"י ממון בזמן שיד העובדי כוכבים תקיפה. אסורה לבעלה כהן. לא שנא הורהנה מדעתה ול"ש נחבשה: **ג** אלמנת עיסה. משפחה אחת שנתערב בה ספק חלל כל אחד מבני המשפחה ספק אם הוא אותו ספק שנתערב בהן אם לאו ואשה שנשאת לאחד מבני אותה משפחה ומת בעלה. היא קרויה אלמנת עיסה. שכמו שהעיסה בלושה ומעורבת כך זאת האשה מעורבת מספיקות ספק אם בעלה הוא אותו ספק חלל. ואפילו אם הוא אותו ספק חלל שמא אינו חלל לפי האמת ור' יהושע מכשיר אותה לכהונה שיש כאן ספק ספיקא ולקולא. ור"ג סבר אע"ג דבעלמא ספק ספיקא לקולא. הכא שאני דמעלה עשו ביוחסין: שהעיסה בשרה לטמא ולטהר. כלומר שמשפחה שנתערב בה ספק חלל הרי היא בחזקת כשרות כשאר המשפחות המיוחסות. וכמו שאר המשפחות אומרות זו טמאה ומתרחקים ממנה. וזו טהורה ומקרבים אותה. כך משפחה זו שנטמע בה ספק חלל אין יכולים לומר הואיל ונטמע בה ספק אין לריכים יותר לבדוק כשומאים שיש איזו טומאה ואיזו טהורה. כדי לרחק

התוס' שם בד"ה אלמנת עיסה וכו'. אבל בתר הכי בד"ה ת"ר איזו היא אלמנת עיסה וכו'. כתבו דר"ת מוחק מהברייתא אלמנת. ולענין בת קתני ודקאי אמתני' דהכא העיסה נאמנת לטהר וכו'. ע"כ. ס"מ דל"ג במתני' אלמנה. ובפרק י"מ מהלכות אסורי ביאה דייק הכ"מ מלשון הרמב"ם כדברי התוס' הראשונים: לטמא ולטהר לרחק ולקרב. פירש הר"ב שבודקת ואומרת זו טמאה כדי לרחק וכו'. וכן נמצא עוד במשנה דסוף פרקין. אבל התוס' דכתובות פירשו לטמא ולטהר שייך לענין ממזרות ונתינות [כדתניא פ"ד דקדושין דף ע"ב] ממזרי ונתיני עתידין לטהר לרחק ולקרב שייך אחללות. כדתנן הכהנים שומעים לכם לרחק ולא לקרב.

ועמ"ש

יבין תפארת ישראל יבין

אחד, ליתא, דהא דאין מוזין בחטאת היינו בטולן בני קבלת טומאה, אבל אפר אמקט"ע רק מלד מעלה בעלמא: ג) דוקא גחלים שמכנים הר"ג ביו"כ, בכל הגחלים שחתה לא במחתה מכניסין, אבל גחלים שמוזין הכהנים בכל היום, אינן מלטרפין, מדמהפזרין נקב גחלים מהן [ביומא פ"ד מ"ד]. ע"ל דמיירי שנדחק עבו"י וכנכם לעזרה אע"ג שלומ רשאי לכנס אפילו רק לעזרת נשים, ונגע בהגחלים ביד הכה"ג להכניסן לק"ק [ועי' כלים פ"ח מ"ח]. מיהו הכי סילהו מדגדולה קדושתן שוויתהו כפרת חטאת שאין מוזין בה לאשון ואני: ד) והוספתו של ר"ע היא, דאף שלין תוך לכלי מלטרף מה שעליו: ה) כשהיא יתומה: ו) דמפרקן דלעיל משמע דוקא כשנבעלה לבעלה: ז) שנתמשכנה ביד עכו"ם על חוב. [מיהו מלת משכן כולל גמי משכנו

*) עי' ש"ן ת"ו סימן ע"ב ס"ק ע' ד"ה ומוד. (מזבח לויק)

נאמנים ומדינא אסורה להם כדאמרינן פרק ג' דקדושין (דף ס"ו א') אי מהימן לך כבי תרי זיל אפקה. ולזה אמרו חכמים לחם נחי דשפחתה דידה לא מחיסן עלה.

ב על קטנה בת ישראל כו'. מייי פ"ו מה"ז פלומה ה"ג: העיד ר"י הכהן כו' על תינוקת כו' כמנוגה כיון ע"ב ירושלמי כמנוגה פ"ב פ"ב: א"ל הכמים אם מאמינים אתם. מייי' פ"ח מה"ז ליסורי ביאה הכ"ג סמ"ג לאין קי"ב מוס"ע אה"ע סימן ז' סעיף כ"ג וסימן ג' כ"ב: **ג** העיד ר"ש ורבב"ב על אלמנת עיסה כו'. מיגוגה י"ד ע"ל קדושין ע"ה ע"ל עי' ירושלמי כמנוגה פ"ל ה"פ קדושין פ"ד ה"ד מיי' פ"ל מה' מומלת מוכלין כ"ל:

שנויי נוסחאות

ב רבי (יהודה בן) בבא. בד"ג ודפו"י ונכי"ק ..בן אבא; בכי"מ ר' אבא. שהיא אוכלת. בכי"מ שאוכלת. שנכנסה בכי"מ שנכנסת. בני משפחתה. בד"ג ובכי"ק בני המשפחה. ועדיה. בד"ג ודפו"י ובמסכ"ב ועדים. (ואם) אין אתם. בד"ג אם..; בכי"ק (ואם): **ג** ור' יהודה ב"ב. בכי"ק ובכ"מ ור' יהושע ב"ב ועי' תוי"ט. שהעיסה. בכי"ק והעיסה.

תוספות חדשים

פ"ח א במשנה שנגע עמול יום כו' פסקל את כולם ע"כ אף דעבול יום שני ושלישי נקולם טמא מ"מ עבול יום אינו אלא פוסל בין בקודש בין בחולין ומה כדתנן במשנה ד' פי"ל דפרה אליבא דחכמים:

תוספות רעק"א

פ"ח א(אות ו) בהרע"ב סד"ה הוסיף רע"ק. שאין הגחלים בני קבולי טומאה. בתוס' יומא דס"ח כתבו דבאבר חטאת דאין לו טומאה מ"אורייתא כלל בזה ליכא דין צירוף רק בטמא אבל לא בטבול יום. ובתנך דרע"ק דיש בהם טומאה דאורייתא גם בטבו"י הוי צירוף עיי"ש. מזה מוכח דס"ל לתוס' דגחלים יש להם טומאה דאורייתא: **ב** [אות ז] תוי"ט ד"ה ועדיה. הואיל והיה לה עדים שלא נטמאה. ואף דבשבויה אפילו עבד ושפחה נאמנים כדקתני בכתובות בפ"ב מ"ט. מ"מ אשר דבני משפחתה חששו להחמיר על עצמן וחכמים אמרו להם לפי דעתם דמ"מ ביון דאתם מאמינים שהורהנה תאמינו ג"כ שלא נטמאה ודוחק. וביותר היה נראה דעדים היה עבדה ושפחתה דאין נאמנים בשבויה בראיתא בסוגיא דכתובות וכ"כ התי"ט בכתיבות שם. ומדינא אין נאמנים בכלל שהורהנה דוח אפי' עבד ושפחה דעלמא אין נאמנים לאסור. אלא דאצל בני כשפחתם היו דידה לא מחיסן עלה.

ולבונה וגחלים. הע"ג דלאו אוכל גינסו חיבת הקדש מכשרתן לטומאה. רש"י בתגיגה. ועיין במנחה ה' פ"ד דזבחים וברפי"ב דמנחות: והגחלים. פי' הר"ב אותן שב"ג חותה במחתה ביום"כ. בשמה שהוא חותה הוא מכניס אבל גחל ס של כל יום. תינוק נתפזר ממנו כקב גחלים היה מכבדן לאמה. כלומר שלא היה חוטם להם. הרמב"ם. ור"ל כיון שלא היה חוטם להם ס"מ שמעולם לא שמוש לאותן גחלים שיהיו קודש. וירושלמי הוא הביאוהו התוס' בתגיגה [דף כ"ג ד"ה שאם] ומפרשים עוד לירושלמי בענין אחר ונגחלים דהכא בכל גחלים הוא. ואע"ג דנתפזר היה מכבדן. משום דלא נתקדש אלא הצריך לו. אבל מה שאין צריך לו לא. ויכול להפסידו: **ב** שהורהנה. פי' הר"ב שנתמשכנה. משכון בלשון ישמעאל רה"ן. ערוך. [ומלאתי הפרש בין משכון להרהון בחבורו של הרמב"ם בהלכות מ"ס [פ"נ הלכה י"ה] מן הירושלמי דמשכון אמרו שם על המשכן בהובו שכבר חייב לו. והרהון אמרו שם על שלוה עכשיו עליו וכ"ל דהכא נקט התנא זה הלשון לרבותא דנתמשכנה מדעת]: ועדיה. בשפולי עדים קמיירי. כגון עבד ושפחה העידו. הרלב"ד. כלומר דאל"כ מאי סברי בני משפחתה שרחקוה. *הואיל והיה לה עדים שלא נטמאה: האמינו שלא נסתרה ושלא נטמאה. כתב הר"ב ודוקא לזאת וכו' אבל אם אין לה עדים וכו'. בזמן שיד הנכרים תקיפה ואשקלון יד הנוים תקיפה היא דארץ פלשתים היא. ועוד כבר גלו ישראל. רש"י פ"ב דכתובות דף כ"ו. וז"ש דבכל גלו גרתה מדתן התם שזה ר' זכריה בן הקצב היה בשעה שבנכסו הלומות לירושלים [כדתנן במשנה ט' פ"ב דכתובות ומשמע ליה דבהורבן היה: **ג** ורבי יהודה ב"ב. בגמ' פ"ק דכתובות דף י"ד מייתי לה וגרס ר' יהושע בן בתירא: אלמנת עיסה. דאילו בת עיסה דאין לה חזקת כשרות החמירו אפילו בספק כפיקא. כך פירשו התוס' שם בד"ה אלמנת עיסה וכו'. אבל בתר הכי בד"ה ת"ר איזו היא אלמנת עיסה וכו'. כתבו דר"ת מוחק מהברייתא אלמנת. ולענין בת קתני ודקאי אמתני' דהכא העיסה נאמנת לטהר וכו'. ע"כ. ס"מ דל"ג במתני' אלמנה. ובפרק י"מ מהלכות אסורי ביאה דייק הכ"מ מלשון הרמב"ם כדברי התוס' הראשונים: לטמא ולטהר לרחק ולקרב. פירש הר"ב שבודקת ואומרת זו טמאה כדי לרחק וכו'. וכן נמצא עוד במשנה דסוף פרקין. אבל התוס' דכתובות פירשו לטמא ולטהר שייך לענין ממזרות ונתינות [כדתניא פ"ד דקדושין דף ע"ב] ממזרי ונתיני עתידין לטהר לרחק ולקרב שייך אחללות. כדתנן הכהנים שומעים לכם לרחק ולא לקרב.

לנוח

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

ועמ"ם בסוף פרקין בסס הראב"ד: אמר רבן"ג כ"ל אמר רבן גמליאל. והיא עיקר דהא בכתובות רמיגן לה אדר"ג דהתם כדלקמן: אבל מה נעשה וכו'. כתב הר"ב אע"ג דבעלמא וכו הכא באני. דמעלה עבו ביוחכין. היכא דלא טוענת ברי. אבל לרחק הטמאה ולקרב הטהרה: קבלנו עדותכם. נאמנים אתם בטעינו ומאמינים אנו שכך שמעתם: שלא להושיב ב"ד על כך. להתיר אלמנת עיסה לכתחלה: הכהנים שומעים לכם לרחק. אם תאמרו אסורה: אבל לא לקרב. אם תאמרו מותרת. ופסק הלכה שאלמנת עיסה אסורה להנשא לכהונה לכתחלה ואם נשאת לא תצא: ד איל קמצא. מין חגב הוא תרגום כחגבים בקומלין: דבן. מהור ומותר באכילה: ועל משקה בי מטבחייא. הדם והמים שהם בבית המטבחיים שבעזרה: דאינון דביין. איכא מ"ד דביין טהורים לגמרי דטומאת משקין לאו דאורייתא אלא רבנן הוא דגזור בהו טומאה ובהני לא גזור. ואיכא למ"ד דביין טהורים מלטמא אחרים. אבל טומאת עצמן יש להן. דיש למשקין טומאה מן התורה להטמא ולא מצו רבנן לגזור מה שטמאה התורה: ועל דיקרב למיתא מסאב. ה"ק וכל דיקרב ודאי למיתא מסאב אבל ספק אפילו טומאת מת חמורה טהור. וכ"ש טומאת שרץ קלה. וספק טומאה ברה"ר בא להתיר. ואף ע"ג דספק טומאה ברה"ר טהור דאורייתא היא. דכל איסור ספק טומאה מסורה ילפינן דאפיק לה קרא בלשון טומאה ונסתרה והיא נטמאה. מגיד לך הכתוב בעל הספק אסורה. ומה סורה רה"י שהרי אין סתירה ברה"ר. אף טומאת ספק איכא אלא ברה"י. מ"מ קודם שבא יוסי בן יועזר היו אומרים הלכה ואין מורין כן. ובא הוא והעיד שמורין כן לכתחלה לטהר כל ספק טומאה ברה"ר: וקרו ליה יוסי שריא. לפי שהתיר ג' דברים שהיו נהגין בהן איסור) שכל ב"ד שמתיר ג' דברים שאין החיתר בלהן פטור. קרו ליה בי דינא שריא: ה שמשיאין האשה ע"פ עד אחד. אפילו בעלה למדינת הים ובא עד אחד ואמר שמת. משיאים את אשתו על פיו: בדיר העצים. לעכה שם היו אוכלים כל עלי

*) כרש"ב דסוס דאכון ובראב"ד וקראקא קרו ליה יוסי שריא שכל כו'.

אמר רבן גמליאל. והיא עיקר דהא בכתובות רמיגן לה אדר"ג דהתם כדלקמן: אבל מה נעשה וכו'. כתב הר"ב אע"ג דבעלמא וכו הכא באני. דמעלה עבו ביוחכין. היכא דלא טוענת ברי. אבל לרחק הטמאה ולקרב הטהרה: קבלנו עדותכם. נאמנים אתם בטעינו ומאמינים אנו שכך שמעתם: שלא להושיב ב"ד על כך. להתיר אלמנת עיסה לכתחלה: הכהנים שומעים לכם לרחק. אם תאמרו אסורה: אבל לא לקרב. אם תאמרו מותרת. ופסק הלכה שאלמנת עיסה אסורה להנשא לכהונה לכתחלה ואם נשאת לא תצא: ד איל קמצא. מין חגב הוא תרגום כחגבים בקומלין: דבן. מהור ומותר באכילה: ועל משקה בי מטבחייא. הדם והמים שהם בבית המטבחיים שבעזרה: דאינון דביין. איכא מ"ד דביין טהורים לגמרי דטומאת משקין לאו דאורייתא אלא רבנן הוא דגזור בהו טומאה ובהני לא גזור. ואיכא למ"ד דביין טהורים מלטמא אחרים. אבל טומאת עצמן יש להן. דיש למשקין טומאה מן התורה להטמא ולא מצו רבנן לגזור מה שטמאה התורה: ועל דיקרב למיתא מסאב. ה"ק וכל דיקרב ודאי למיתא מסאב אבל ספק אפילו טומאת מת חמורה טהור. וכ"ש טומאת שרץ קלה. וספק טומאה ברה"ר בא להתיר. ואף ע"ג דספק טומאה ברה"ר טהור דאורייתא היא. דכל איסור ספק טומאה מסורה ילפינן דאפיק לה קרא בלשון טומאה ונסתרה והיא נטמאה. מגיד לך הכתוב בעל הספק אסורה. ומה סורה רה"י שהרי אין סתירה ברה"ר. אף טומאת ספק איכא אלא ברה"י. מ"מ קודם שבא יוסי בן יועזר היו אומרים הלכה ואין מורין כן. ובא הוא והעיד שמורין כן לכתחלה לטהר כל ספק טומאה ברה"ר: וקרו ליה יוסי שריא. לפי שהתיר ג' דברים שהיו נהגין בהן איסור) שכל ב"ד שמתיר ג' דברים שאין החיתר בלהן פטור. קרו ליה בי דינא שריא: ה שמשיאין האשה ע"פ עד אחד. אפילו בעלה למדינת הים ובא עד אחד ואמר שמת. משיאים את אשתו על פיו: בדיר העצים. לעכה שם היו אוכלים כל עלי

אמר רבן שמעון בן גמליאל[מ] אבל מה נעשה שגזר רבן יוחנן בן זכאי שלא להושיב בתי דינין על כך[יז]. הכהנים שומעים לכם לרחק אבל לא לקרב[יח]: ד העיד רבי יוסי בן יועזר איש צרידה. על איל קמצא[יט]. דבן[כ]. ועל משקה בית מטבחייא[כא] דאינון דביין[כב]. ודיקרב במיתא מסתאב[כג]. וקרו ליה יוסי שריא[כד]: ה העיד רבי עקיבא משום נחמיה איש בית דלי. שמשיאים האשה על פי עד אחד[כה]. העיד רבי יהושע על עצמות שנמצאו בדיר העצים[כו] אמרו חכמים: מלקט עצם עצם והכל טהור[כז]:

ולקרב[יד]. אמר רבן שמעון בן גמליאל[טו] קבלנו עדותכם[טו] אבל מה נעשה שגזר רבן יוחנן בן זכאי שלא להושיב בתי דינין על כך[יז]. הכהנים שומעים לכם לרחק אבל לא לקרב[יח]: ד העיד רבי יוסי בן יועזר איש צרידה. על איל קמצא[יט]. דבן[כ]. ועל משקה בית מטבחייא[כא] דאינון דביין[כב]. ודיקרב במיתא מסתאב[כג]. וקרו ליה יוסי שריא[כד]: ה העיד רבי עקיבא משום נחמיה איש בית דלי. שמשיאים האשה על פי עד אחד[כה]. העיד רבי יהושע על עצמות שנמצאו בדיר העצים[כו] אמרו חכמים: מלקט עצם עצם והכל טהור[כז]:

שלא להושיב ב"ד על כך. מיי"פ פ: ד העיד ר' יוסי בן יועזר איש צרידה. ספהיש פ"ז ע"ל נזרים י"ס ע"ל ע"ן נ"ז ע"ל: ועל משקה בית מטבחייא. ט"ר פי' יונתן: דבינה פ"ג ה"ל מיי' פ"ל מה' טומאת אוכלין הפ"ז: ודיקרב במיתא מסתאב. מיי' פס"ו מה' טומאת אוכלין ה"ה: וקרו ליה יוסי שריא. מיי' פ"ב מה' ממרים ה"ח: ה העיד ר"ע מ"ו שמשיאין האשה ע"פ ע"א. יומא קע"ו ע"ל קב"ב ע"ל מיי' פ"ב מה' נזירות הכ"ו במ"ב עיין כ' פוסק"מ מה"ש ס מן ז' סמיף ב' ה"העיד ר"ע על עצמות שנמצאו כו'. מיי' מ"ס מה' נזקין הכ"ו במ"ב נתן פ"ג:

שנויי נוסחאות

אמר רבן (שמעון בן גמליאל כ"י ק ליתא וכן ליתא בכ"מ (ובס אמר לחן..) ועי' הו"ע. קבלנו. כ"י ק קיבלנו. שגזר ריב"ז. בכ"ק וגזר.: בכ"מ שהרי אמר..; בד"ל נגמר (?).. בתי דינין. בכ"ק בית דין. הכהנים. בכ"מ שהכהנים ד (ר') יוסי. בכ"מ בעל ליתא; בכ"מ יוסף וליתא. איל קמצא דבן. בכ"ק אייל קמצייא דבי'; בכ"מ איול.. משקה בית מטבחייא. בכ"מ משקי בי.. (דאינון) דביין. בכ"מ ..דבן וליתא וכן ליתא בכ"ק (ובס דבאו) ודיקרב במיתא מסתאב. בכ"ק ודי יקרב למיתה מסאבן; בכ"מ ועל דיקרב למיתא מסאב. וקרו לי' יוסי. בכ"ק וקרון..; בכ"מ. יוסף: ה משום נחמיה איש בית דלי. בכ"מ ר' נחוניא איש מדלי. בד"ל ודפו"י בשום.. האשה. בכ"ק ובכ"מ את האשה. עצבות. בכ"ק ובכ"מ העצמות. בדיר. בס"ב בדירת. העצים אמרו וכ"ה בכ"ק בד"ל ודפו"י ובס"ב הצעים שהם טמאים אמרו: בכ"מ הצעים טמ' וליתא לגו' שהם. מלקט כו' (והכל) טהור. בכ"מ מלקטין ..טהור וליתא:

תוספות הדשים

בתוי"ם ד"ה ארשב"ג כו' והיא עיקר ועוד הא עדות בו ביום שהושיבו לאלמ"ע לגמיא נמיה כדאיתא בברכות דף כ"ז ובס הוה ר"ג: (ממהרש"ם ז"ל) ד בסשנת העיד ר' יוסי בן יועזר כו'. כ"ל אחרים העידו זה בכמו עדויות בו ביום נמנה כמ"ם הפוי"ש בסס הרמב"ם בפיהמ"ש והוא היה נעיל כמה דורות לפנין כדאיתא בגיטין מסכת אבות: (מהר"ל)

בר"ב סד"ה דאינון דביין כו'

הוספות רעק"א

מ"מ והו רק ביש עדים שנשבית ואנו באנו להאסין לה סדין עדות אבל הכא דכל האיסור רק מכח דמהיסנת להם. סמילא גם להתיר ראוי לכם להאמינה. ומיירי אפי' אם לא העידו דלא נסמאה תב"ד של

יכין תפארת ישראל יכין

לבוא בקהל, בנתערבו במספחתן לף ע"ג שהן קרובים: יד) לעניין פסול כהונה. ולא אמרינן מדאסורין להיות להנשא פסולין במספחתן, החמוד על הדבר אינו נאמן עליו אפילו בשבועה [פי"ד קי"ע] דעכ"פ הבלי נושאין לא נחשדו. ואפשר עוד דמשמתינו לאו לעניין נאמנות קרובים מיירי רק ר"ל בכל אלמנת עיסה כשירה בין בנתערב בה אלמנת ספק פסול ליסראל*) בנתין וממזר, לו בנתערב בו ספק פסול לכהונה כחלל: טו) אמר רבן גמליאל, גרסינן, דמסכת עדויות נאמרת ביום שהושיבו ראב"ע בגאיות [בברכות כ"ז א'], ובס היה ר"ע, שהוא נתמנה לגאות אחר ריב"ז [ועי' במ"ם בפלבולי הגאיות כתבות פ"ב מ"ח]: טז) ר"ל אנו מאמינים עדותכם: יז) להכשיר אלמנת עיסה לכתחילה: יח) וקיי"ל דמשנאת לא תצא: יט) מין חגב: כ) ר"ל שמותר בלכילה: כא) בס ומים שבבית מטבחיים שבעזרה: כב) י"ל דר"ל דאין מקבלין טומאה, מדטומאתן רק מדרבנן, במקדש לא גזרו. וי"ל דר"ל שאין מכשירין דבר אחר לקבל טומאה, אבל הן עצמן מקבלין טומאה מדאורייתא. מיהו י"ל דגם שיטמאו לאוכלין אחרים נמי דאורייתא: כג) ר"ל דוקא בוודאי נגע במת. אבל ספק אם נגע בטומאה, אפילו בטומאת מת, אם בר"ה יעמידנו על חזקתו וטהור וקודם עדותו אמרו, הלכה ואין מורין כן: כד) מ"תיר ג' דברים שנהגו בהן איסור: כה) [שלמי יומות] בהעיד לה ע"ל שמת בעלה: כו) שהם עמלים ה"ג בגמ'. וע"ל שאין זה הדין שהעיד עליו אלא ה"ק שפעם א' מצאו עצמות שהן עמלים. דהיינו שניכר שהן עצמות מת, בדיר הצעים, והעיד הוא שאמרו הכמים וכו': כז) אעפ"י שמצאום עמומים שם בכמה מקומות, אפ"ה א"ל לאפס אחר קבריה אחרים, רק יקחו הממלאים, והמקום

*) עיין כתובות דף י"ד ע"ב, (תוכת מיכן)

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

המערכה. והיא היתה במקלוע מזרחית לפונית של עזרת נשים ומלאו סם עלמות של מתים. והמרו חכמים מלקט עצם עצם. והכל טהור. ולא חייבין שמא נטמאו בהם אדם וכלים. משום דעזרת נשים דין רה"ר יש לה. והוי ספק טומאה ברה"ר דספקו טהור. ובמס' זבחים פרק בתרא [דף קי"ג] מייתי גמ' ברלו לגזור טומאה על כל ירושלים בשביל אותן עלמות שנמצאו בדיר הבקר. אלא שאמר להם רבי יהושע לא בישה וכלימה היא לנו שנגזור טומאה על עיר אבותינו: ן שמעתי שמקריבים אף על פי שאין בית.[לפי] שקדושה שקדם בלמה את הבית קדמה לשעתה וקדמה לעתיד לבא. וכן קדושת ירושלים קדמה לעולם. אבל קדושת שאר ארץ ישראל לא קדמה בכבוש ראשון אלא לשעתה עד שחזרו שולי בבל וקדשוה קדושה שניה. ואותה קדושה

ן אמר רבי אליעזר שמעתי בשהיו בונים בהיכל(בח) עושים קלעים(בט) להיכל(י). וקלעים לעזרות(יא). אלא שבהיכל בונים מבחוץ(יב) ובעזרה בונים מבפנים. אמר רבי יהושע שמעתי שמקריבין אף על פי שאין בית. ואוכלים קדשי קדשים אף על פי שאין קלעים(יג). קדשים קלים ומעשר שני אף על פי שאין חומה(יד). שקדושה ראשונה(טו) קדשה לשעתה וקדשה לעתיד לבא(טז):

פי' הר"ב ולא חייבין שמא נטמאו בהם אדם וכלים דעזרת נשים דין רה"ר יש לה וכו'. כ"כ הרמב"ם ומסיים ולא הפרו בארץ ג"כ כדי שיראו אם יש שם קבר אלא לקטו מה במלאו בלבד. ולא גזרו טומאה על ירושלים וכו' כמ"ש הר"ב. ובהכי אתי שפיר ליישנא דמלקט עצם עצם דהוי כהגשו דהיינו בסוף פ' ט"ז דאהלות אומר שאין לו שכונת קברות וסגי ליה בלקיטת עצם עצם כל הנמצא. ולא מחזיקין ביותר כ"כ הראב"ד בסוף מכילתין: ן בשהיו בונים בהיכל עושים קלעים להיכל. פירוש כשהיו בונים בימי עזרא. ופליגי אמוראי בגמ' פ"ב דשבועות דף ט"ז איכא מ"ד דס"ל דקדושה ראשונה בטלה לה. ופליג אדר' יהושע. ואם אין בית אין קרבן לפיכך עשו קלעים. ואיכא מ"ד דלא פליג. ומר דשמיע ליה אמר וכן מר. וקלעים לגיעותא בעלמא. ודעת הר"ב והרמב"ם

ראה דס"ל כמ"ד דל"פ מדלא פירשו כלום. ועיין מ"ש לקמן. ומדלא הזכיר בלשון פלוגתא ליכא לאוקומי ד"ל דמשום שהעידו נשיא שלא בלשון פלוגתא. וכיולא בזה במ"ש פ"ז דעירובין: אלא שבהיכל בונים מבחוץ. בעזרה בונים מבפנים. שנתנו הקלעים לפנים ממקום החומה. ובונים את החומה מבחוץ שלא יזנו עיניהם מן ההיכל. רש"י [דשבועות שם]: ומעשר שני אע"פ שאין חומה. והא דתנן במ"ה פ"ק דמעשר שני. ואם אין מקדש ירקבו. ההוא תנא ס"ל דלא קדשה לעתיד לבא לא קדושה ראשונה ולא קדושה שניה. וכן נמי דהא דתנן במכשה ב' פ"ב דשבועות וכל שלא נעשה בכל אלו. הכנסת לשם אין חייבים עליה. סבירא ליה האי תנא דבאחת מכל אלו [תנן]. ולא בכל אלו. ונמצא שעזרא היה יכול לקדש. ואיכא נמי אמוראי התם בשבועות דמפרש להאי מתני' גופא דבאחת מכל אלו תנן. וס"ל דקדושה ראשונה לא קדשה לעתיד לבא. כך היא דעת הראב"ד בהשגותיו לסוף פ"ו מהלכות בית הבחירה והשיג בזה על הרמב"ם שפוסק כרבי יהושע דשלא מהאי שתמא דמעשר שני. וגם הכ"מ סגיא זה בל"ע. לפי שהרמב"ם פסק ג"כ להאי שתמא [פ"ז מהל' מ"מ הלכה ט"ו וי"ז]. ואני תמיה דבשבועות פ"ב דף ט"ז דלהכהו אמוראי דפליגי במתני'. וכל שלא נעשה בכל אלו וכו' מעשנה לו קדושה ראשונה קדשה לעתיד לבא. לו לא. אמרינן כתנאי דהכא. ודחינן לה וכמ"ש לעיל. ואמאי לא אכתי האי תנא דמעשר שני דודאי פליג אמתני' דהכא וכהאי גונא איתא נמי בזבחים דף ק"ז [ע"ב] ולא מייתי האי תנא דמעשר שני. וכ"ש בפ"ק דמגילה דף י' דאיתא נמי פלוגתא דאמוראי. והתם בהר דדחו להך דהכא מייתי תנא דברייתא דס"ל דלא קדשה לעתיד לבא. ואמאי לא מייתי התם מכשה ההיא דמעשר שני. הלכך כ"ל דמהיא ליכא למשמע. דדלמא אע"ג דקדושה ראשונה קדשה לעתיד לבא. ומן הדין אוכלין מעשר שני אע"פ שאין חומה. אפ"ה אמרו חכמים שלא לאכול וירקב. ואולי מטעם דכשאין מקדש אין העם רגילין בטהרה. והואיל וכן אין על הרמב"ם שום תמיה. לפי שפוסק כאן דהכא מהטעמים שכתב הכ"מ. ואפ"ה שפיר פסק בהלכות מעשר שני דאם אין מקדש ירקב. ואע"פ שבהלכות בית הבחירה העתיק נ"כ הא דאוכלין מעשר שני. י"ל דזהו דין תורה וסמך על מ"ש בהל' מעשר שני. מה שהחמירו חכמים במעשר שני שאם אין מקדש ירקב. כך כ"ל לישב לדברי הרמב"ם. ומ"מ לא קשיא על הראב"ד דלמה לא הביא הגמרא מתני' דמעשר שני. דבשבועות. וזבחים. תקשה ולטעמיך למה לא מייתי הברייתא דבמגלה. ובמגלה שהביא ברייתא ולא מתני' דמ"ש י"ל משום דבהיא ברייתא אדכר תנא ר' ישמעאל ברבי יוסי. אם"ה מייתי לה. משא"כ מתני' דמ"ש דסתמא מתניא ובכולי דוכתין כי מסתם סתים הא אמרינן מאן תנא: שקדושה ראשונה קדשה לשעתה וקדשה לעתיד לבא. פירש הר"ב מקדש וירושלים. אבל קדושת שאר א"י לא קדשה וכו' כ"כ הרמב"ם בסוף [פ"ו] מהלכות בית הבחירה. ומסיים בה הכי. ולמה אני אומר במקדש וירושלים קדושה ראשונה קדשתן לעתיד לבא. ובקדושת שאר א"י לענין בכורים ומעשרות וכיולא בהן לא קדשה לעתיד לבא. לפי שקדושת המקדש וירושלים מפני הסכינה. וסכינה אינה בטילה. והרי הוא אומר (ויקרא כ"ו) והשמותי את מקדשיכם ואמרו חכמים [מגילה כ"ח] אע"פ שנטמאין בקדושתן הן עומדים אבל חוב שארץ בכורים ומעשרות אינו אלא מפני שהוא כבוש

יכין תפארת ישראל יכין

ישאר בטהרה. וזה משום כבוד עיר הקודש שלא יחזיקוה בטומאה. גם טהרו האדם והכלים שם, לף שאפשר שנגעו בטומאה, עזרה ר"ה היא, ובל ספק טומאה בר"ה טהור: בח) כשעלו מבבל: כט) [לומהעמנע]: ל) במקום כיתלים. לף שאין דינן כמחילה, מדהו"ל מחילה הלויה [כפירוכין דע"ז כ']. [ואת"ל היה להם לעשות הקלעים מגיעות לארץ דשפיר נקראות מחילה. ואי"ל שכ"פ מתנדנדות ברוח, וכל כה"ג אינה מחילה [כפוסה דכ"ד כ']. שכ"פ היה להם לתקפן בארץ ביתידות, כמו שהיה בהאהל מועד [כרש"י תרומה כ"ז פי"ע]. י"ל דשכ"פ לא גרע מסוכה ובסה"ג דאין עושין מחילות מיריעות פשתן אף שקשרן היטב במח יתנתקו [כת"ח תר"ל פ"ו], מכ"ש הכא דיש לן למיחש, דבכה"ג יפסלו כל

ן אמר רבי אליעזר שמעתי בשהיו בונים בהיכל. מגילה י' ע"ל שבועות פ"ז ע"ל זבחים [פ"ז ע"ב עי' ירושלמי מעשר שני פ"ב ה"ג: שבהיכל בונין מבחוץ. מיי' פ"ז מה' בית הבחירה הל"ב [אחזת לה פמיהם הל"ם ופ"ם]: שבעתי שמקריבין ואע"פ שאין בית. שם זבחים פ"ב ע"ל מיי' פ"ז הל' ע"ז: שקדושה ראשונה כו' מיי' ירושלמי מעשר שני פ"ג ה"ג ופי' בהגהות ב"ל הל"ב [נפ' ל' סל' ס"ב] מיי' שם פי' ה"ד והע"ז:

שנויי נוסחאות

ן ובעזרות(בונים). בכי"מ ליח' ואעפ"י. בכי"ק ובכי"מ אעפ"י. שקדושה. בכי"מ שהקדושה. קדשה לשעתה וקדשה. בכי"ק קידשה.. וקידשה: בד"נ והכו"י קדושה.. וקדושה:

תוספות חדשים

כו'. לעהר מה שמעלה תומא דהכ"ב פסק בפ"ד דתרומות מ"י וכן מבואר דעתו בסוף פ"ק דפסחים דמשקי' לקבל טומאה דאוויתא וכלים פע"ו פסק דלין מקבלין טומא' מבקיים בית מבמיים והנה שם דרך נדרך הרמב"ם. אבל כאן כתב הרמב"ם וכן הל"ם דאע"ג דטומאת מבקיון דאוויתא מ"מ משקיבים מבבהיא הילכתא אמיגין דאהוין דכן אמת רב פפא בפ"ק דפסחים ע"ב. ואע"ג שנאמר בקומיא לא תם לה. כיון דלא איתותב וכ"ם בתבוכו פ"ו מהלכות ע"ח וכתב הטעם דהלכתא גמירא לה. (מ מ ה ו ר ש " ת ז"ל): ן בתוי"ט ד"ה כשהיו בונין כו'. לשיכן עשו קלעים. להפסיר העזרות להקריב קרבן. (רש"י): שם בתי"ט ד"ה ומעשר שני כו' מתני' דמעשר שני דבשבועות וזבחים מקשה כו' לאוי להגיה כך דזבחים הקשה ולטעמיך כו' דגמגלה ובכתובות ובמגלה ובכתובות שהביא כו':

תוספות רעק"א

הערא"תן דהוריה"נה. דמ"מ ביון דמדינא א"נ לאסור אלא דמצד דמהימנא לבם. ממילא מהימנא ג"כ על שלא נטמאה. ווהו לשיטת הסוברים בתשובת הרשב"א דאי מהימנא לך לא מצד שיש רגלים לדבר בענין זה שכך היה אלא בעי' דווקא דמהימן ליה דאינו משקר בשום פעם ושפיר חוי ממנ"ם:

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

ציונים

משפחת בית צריפה. קדושין ע"ח ע"ח יבמות פ"ח ה"ג קדושין פ"ד ה"ח:

שנויי נוסחאות

ז מקובל אני. כ"מ סקובלני. לטמא ולטהר לרחק, כ"מ לא לטהר ולא לרחק. המקורבין כו' המרוחקין. כ"ק וכ"מ את המקורבין. את המרוחקין. משפחת (בית צריפה) היתה. כד"ל ודפו"י משפחות.. (?) כ"מ משפח' היתה ולית. ורחקה בן ציון. כ"ד"ל ודפו"י וכמס"ל וריחקוה בני ציון וכן בסמוך וקרבוה בני ציון; כ"מ וריחקה בת ציון. וכן בסמוך וקרבה בת ציון.

תוספות חדשים

ז הר"ב ד"ח בן ציון כו' כך פירש"י בקדושין דף ע"ח והרמב"ם בפי' גרים בני ציון וכתב ונתגברו בני ציון עליהם וכו'. (ס"ל). תוי"ט ד"ה ועוד וכו' אלא ל"ל וכו' ולעד"ן לישב פי' הרמב"ם והר"ב ומעיקרא מי' דליק קו' מהרש"ל ז"ל דלה"ל דבזמן כ' ובית דינו הייט מכמי המשנה בבר נעמעו בין משפחת צריפה הבאהה וכין משפחה הלחהה בפסולה ולא היו מיכרים אלא שהמכמים היו יודעים שמותם שבן קיבלום מאבותיהם ואה"ל דבזמן בן ציון פרסמו חכמי אותו זמן כל הבתי משפחות ולא היתה שם סכנה כלל וכמ"ש ג"כ הרי"ע זל' ובית דינו היו מקובלים בשמות אלו הכ' משפחות אע"ג דלא הוו ידעי מאן מינהו והיינו דקתני משפחת בית צריפה היינו שם והילכך לא הלה כ' לברר שם המשפחה הפסולה כיון דלא הוה בהא נקוטה שהרי לא היה יודע מי הם בני אותה המשפחה כדי שיוכלו ליזהר וזה כדי ללמד עד כמה צריך ליזהר מלה"ר ולא שיוך מו הבאה הקו' שיהיו כל הנשים שונגין והם מודין דהא הפי' הם יזהירה בפי' לא בשביל זה יבעו ליזהר כיון שאינה מכרת ואל"כ הזא בלי הועלת ולכן לא הזהירה כ' בשם אבל הכלבוטים אה"ל שפרסמוה מה"ע כדי שלא יהיו כל העם וכו' אלא דלא אהניא להו מפני זרוע בן ציון והשתא

יכין **תפארת ישראל** **בועז**

עולי גולה אח"כ, פטור מדאורייתא ממעשרות, דאתא כיבוש עכו"ם ומבטל כיבוש ישראל (א): לו) להממזרים ונתינים שנתערבו בהמשפחות ולטהר עי"ז המשפחה שנתעלבה בהן שהחזיקה בספק פסול. וכן צריך לפרש לרחק ולקרב דה"ק משפחה שנתערב בה פסול חששו לפסול כל המשפחה, לין אליהו בא לפרוש את הפסול כדי לקרב ולטהר עי"ז הספקיים. [קד כ"ל דאל"כ למה לא יקרב אותן שחשבו שהן פסולין בטעות אף שלא נפסלו ביד חזקה רק בטעות, ואפשר י"ל דהוקא במרוחקין בזרוע, שהן עצמן ידעו כשרותן יהיו נזהרין מלהנשא לפסולין, לאפוקי במרוחקין בטעות, ודאי לא נזהרו מלהתערב בפסולין ודאין]: לח) להחללים שנתערבו בהכהנים:

פ"ח (א) [בך כ' הרמב"ם [בפ"א מהרומות ה"ו, ופ"ו מבית הבחירה ה"ל]. וכך פירש רתוי"ט כאן דבריו. ואילה"ק א"כ ל"ל לרמב"ם לחלק בין ירושלים לאחר א"י, דהרי ירושלים ומי ההיקף בלון כורם, ודינה ככל א"י. י"ל דירושלים ומקדש מדלא זזה שבועה משם לא היה צריך שורא לקדשן [וכמ"ש שם אות י"ד], ואחר א"י היה צריך שורא לקדשה בחזקה ודוחק. אמנם הרא"ש [בפ"ו מבהירה] כתב שנתנה לו בסוד ה' ליראיו. [ובעין זה כתב גם בפ"ח מלולב ה"ה, ע"ש] ברק אחר א"י שבכבו עולי בבל נתקדשה ע"י שורא, אבל ירושלים ומקדש לא קדשן אלא לעתן, לפיכך הנכנס עתה לשם, אינו חייב כרת. אמנם מהו האחרן שבכבו עולי בבל. כבר פירש ובאחר הרמב"ם בפ"א מתרומות ע"ש]:

רבים. וכיון שנלקחה האדן מידיהם בטל הכבוש. ונפטרה מן התורה ממעשרות ומשביעית שהרי אינה מן א"י. וכיון שעלה עזרא וקדשה. לא קדשה בכבוש. אלא בחזקה שהחזיקו בה. ולפיכך כל מקום שהחזיקו בה עולי בבל ונתקדש בקדושת עזרא הסניה. הוא מקודש היום. ואע"פ שנלקח האדן ממנו. ומייב בשביעית ובמעשרות על הדרך שבארנו בהלכות תרומה ע"ל. וכתב עליו הכ"מ ואינו יודע מה כח חזקה גדול מכח כבוש. ולמה לא נאמר בחזקה ג"כ משנלקח האדן מידינו בטלה חזקה. ותו דראשונה שנתקדשה בכבוש וכי לא היה שם חזקה. אלו מי עדיפא חזקה בלא כבוש. מחזקה עם כבוש. ולריך לי עיון. עכ"ל. וג"ל לתרץ דשכירא ליה דכבוש כגרים אחא ומבטל כבוש ישראל משא"כ בחזקה שהחזיקו מיד מלך פרס בנתן להם רבינו להחזיק בה. לא אחא כיבוש ומבטל לחזקה שהיתה מדעת הנותן. ואין להביב מנתיבת הבי"ת שנתנה לישראל בראשונה שיש להשיב שכמו שהש"י נתן לישראל האדן. כך נבאו גבולו שיעלו המחריבים ויטלו מהם. וכן נבאו על כורש מלך פרס שיחזירה. אבל על לקיחת הלומה הזאת מידינו. לא מלינו בה נבואה בפירוש ולפיכך שלא כדין נטלוה מידינו. ואין קרקע נגזלת כל"ל לייבב דברי הרמב"ם: ז הלבה למשה מסיני. לכון הרמב"ם לא נשמע ממשה רבינו ע"ה זה הלכון. אבל נשמע ממנו זה הענין לפי שמשה סופר בביאת המשיח. ולכון התורה. אם יהיה נדחך בקצה השמים וגו' ושב ה' אלהיך את שבותך וגו' ומל ה' אלהיך וגו' וזולת זה וסגיד להם גם כן מפי הגבורה בהקדמותיו וסבותיו. ומיקדים לותו הלים ליסר לו האדן. כך נבאו גבולו שיעלו המחריבים ויטלו מהם. וכן נבאו על כורש מלך פרס שיחזירה. אבל על לקיחת הלומה הזאת מידינו. לא מלינו בה נבואה בפירוש ולפיכך שלא כדין נטלוה מידינו. ואין קרקע נגזלת כל"ל לייבב דברי הרמב"ם: ז הלבה למשה מסיני. לכון הרמב"ם לא נשמע ממשה רבינו ע"ה זה הלכון. אבל נשמע ממנו זה הענין לפי שמשה סופר בביאת המשיח. ולכון התורה. אם יהיה נדחך בקצה השמים וגו' ושב ה' אלהיך את שבותך וגו' ומל ה' אלהיך וגו' וזולת זה וסגיד להם גם כן מפי הגבורה בהקדמותיו וסבותיו. ומיקדים לותו הלים ליסר לו האדן. והוא אליהו. והודיע להם שהלים ההוא לא יוסיף ולא יגרע בתורה. אבל יסלק ויסיר החמסים בלבד. ואין בזה מחלוקת. ולא הכחשה. אבל נפלה המחלוקת ברשות שיסיר. מה הם. ע"כ. ועיין מ"ש במשנה ב' פ"ב דסוטה. ועמ"ש לקמן בס"ד. ועיין במשנה ב' פ"ב ומשנה ג' פ"ג דתמורה: ["ועוד אחרת היתה שם וקרבה בן ציון בזרוע. כגון אלו אליהו בא וכו'. פי' הר"ב וחס התנא על כבוד הבריות וכו' ללמדך כמה צריך אדם ליזהר וכו' וכן פי' הרמב"ם. והקשה רש"ל ז"ל בתשובותיו סי' י"ב דמה לכון הרע שייך בזה. אדרבא בכבוש עצותן יהיו כל העם שוגגים והם מזידים חס ושלום. וכן קשה ג"כ במשפחה הכשרה שאותה פרסמו ולמה לנו עוד אליהו לקרבה ותירץ שזרוע של בן ציון היה מאימת מלכות שנלטה אז על ישראל בלא ירא שמים והיתה ממיתה כרצונה כל העוברים על פיה. ואמריכן לענין יחוס בפרק עשרה יוחסין בדקו עד מקום הסכנה ופירשו שם שאינם מחוייבים להכנים עצמם בסכנה כגון זה. ולפיכך לא פירשו הפסולים כי היתה סכנה להם. ובכשרים אין ה"ג שמה שפרסמו אותה לא היה מועיל. אעפ"כ הכניסו עצמם בסכנה כדי לפרסם הכשרות עכ"ד. ובעיני הוא דוחק גדול לומר שעל הכשרות הכניסו עצמם בסכנה שהכשרה נותנת שבינתם בויש בלא לסכן עליהם ואדרבה אם פירשו מפני הסכנה שלא לפרסם הפסולים. שמהם יש לבא מכבול עון לעבור על לאוין. מה בא"כ אף אם לא יפרסמו הכשרים וימנעו העם מלהתחתן בהם אין כאן איסור. אם לא שנאמר שע"י כן יבאו הם להתחתן בפסולים. וינוחו לכלל איסור. מ"מ אידך גיסא קרוב יותר לאיסור ואפ"ה פירשו. כ"ש בהך גיסא. ומה שהקשה למה צריכין לאליהו על המשפחה שפרסמו כשרותה זו אינה קושיא דכגון אלו אליהו וכו' כלומר שנתרחקה שלא כדין ולא שנגס בפרסם אח"כ כשרותה בא"ל שיהיו בויש ממש הדומה לו. וכן מה שתירץ על כבוש העדות שהיה מפני הסכנה. זה אינו מספיק אלא על זמנו של בן ציון שהיה שעת סכנה לפי אומד דעתו. אבל כשאין סכנה אין רשאין לכבוש העדות. א"כ לאחר שנשברה זרועו של בן ציון. כ"ש רבינו הקדוש מחבר המשניות שלא היה סכנה זו בימיו למה כבש עדות. אלא ל"ל פשוט דמש"ה לא פרסמה רבינו הקדוש לפי שכבר נטמעה בין הכשרות. עד

קדושה קדשה לעתיד לבא: ז הלבה למשה מסיני. שהרלה לו הקב"ה למשה בסיני דור דור ודורשיו. והרלהו שאין אליהו בא לטמא ולטהר לרחק ולקרב. לברר [ספק] משפחות המעומעות מי נטמע. ומי לא נטמע. אלא יניחם והם כשרים לעתיד לבא דהלכה היא משפחה שנטמעה נטמעה: אלא לרחק המקורבים בזרוע. שהכל מחזיקים אותן בפסולים אלא שנתקרבו בזרוע. אבל משפחה שנטמעה מחמת שלא נודע פסולה יניחנה בכשרותה: בית הצרפה. כך שם המשפחה: ורחקה. הכריז עליהן שהן פסולין: בן ציון. חיים אלמא שהיה ובעל זרוע: ועוד משפחה אחרת היתה שם. שהיתה פסולה: וקרבה בן ציון בזרוע. והכריז עליהן שהן כשרים להתחתן בהם. וחס התנא על כבוד הבריות ולא הזכיר שם המשפחה הפסולה שקרבן בן ציון בזרוע. כמו שהזכיר שם המשפחה הכשרה. ללמדך כמה צריך אדם ליזהר שלא לספר בגנות חברו. ולהיות כוסה קלון. אם כך בפסולים. כ"ש בכשרים: כגון אלו. שנשרותן ופסלותן ידועה. אלא

ז אמר רבי יהושע מקובל אני מרבן יוחנן בן זכאי ששמע מרבו ורבו מרבו. הלכה למשה מסיני. שאין אליהו בא לטמא ולטהר[לח]) לרחק ולקרב[לט]) אלא לרחק המקורבין בזרוע[מ]). ולקרב המרוחקין בזרוע. משפחת בית צריפה היתה בעבר הירדן ורחקה בן ציון בזרוע[מא]) ועוד אחרת היתה שם[מב]). וקרבה בן ציון בזרוע כגון אלו[מג]) אליהו

לקוטים

ז הר"ב ד"ח בן ציון כו' כך פירש"י בקדושין דף ע"ח והרמב"ם בפי' גרים בני ציון וכתב ונתגברו בני ציון עליהם וכו'. (ס"ל). תוי"ט ד"ה ועוד וכו' אלא ל"ל וכו' ולעד"ן לישב פי' הרמב"ם והר"ב ומעיקרא מי' דליק קו' מהרש"ל ז"ל דלה"ל דבזמן כ' ובית דינו הייט מכמי המשנה בבר נעמעו בין משפחת צריפה הבאהה וכין משפחה הלחהה בפסולה ולא היו מיכרים אלא שהמכמים היו יודעים שמותם שבן קיבלום מאבותיהם ואה"ל דבזמן בן ציון פרסמו חכמי אותו זמן כל הבתי משפחות ולא היתה שם סכנה כלל וכמ"ש ג"כ הרי"ע זל' ובית דינו היו מקובלים בשמות אלו הכ' משפחות אע"ג דלא הוו ידעי מאן מינהו והיינו דקתני משפחת בית צריפה היינו שם והילכך לא הלה כ' לברר שם המשפחה הפסולה כיון דלא הוה בהא נקוטה שהרי לא היה יודע מי הם בני אותה המשפחה כדי שיוכלו ליזהר וזה כדי ללמד עד כמה צריך ליזהר מלה"ר ולא שיוך מו הבאה הקו' שיהיו כל הנשים שונגין והם מודין דהא הפי' הם יזהירה בפי' לא בשביל זה יבעו ליזהר כיון שאינה מכרת ואל"כ הזא בלי הועלת ולכן לא הזהירה כ' בשם אבל הכלבוטים אה"ל שפרסמוה מה"ע כדי שלא יהיו כל העם וכו' אלא דלא אהניא להו מפני זרוע בן ציון והשתא

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

אלא שנתרחקו בזרוע ונתקרבו בזרוע: לקרב אבל לא לרחק. המשפחה הכשרה שנתרחקה בזרוע הוא מקרב אבל אינו מרחק אותה שנתקרבה בזרוע: שנאמר והשיב לב אבות על בנים. שעתיד לומר ברוח הקודש זה מבני בניו של זה. ולדברי ר"ש אבות אלו החכמים. ובניס אלו התלמידים.

ביניהן מחלוקת: אליהו בא לטמא ולטהר. לרחק ולקרב.
סליק מסכת עדיות רבי יהודה אומר לקרב. אבל לא לרחק[מג]
רבי שמעון אומר להשוות המחלוקת[מד].
וחכמים אומרים לא לרחק ולא לקרב. אלא לעשות שלום בעולם[מה]. שנאמר הנני שולח לכם את אליה הנביא ונומר והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם[מו]: סליק מסכת עדיות

אלא עודנה לרבים. שזו אין לגלותה אלא לגנוטין. ומזו נראה לי ראיה גמורה לדסברי כך. עיין בב"י טור אה"ע ריש סי' ב'. והשתא אומדנא דרש"ל נמי אינה מוכרחת. אלא י"ל שלא היתה סכנת נפש מפני זרוע של בן ציון. ואין ה"נ החכמים היו מפרסמים המשפחה שקרבה בזרוע שהיא פסולה. אלא שהסמון לא הכניחו בעדותן של חכמים והלכו אחרי דברי בן ציון כאשר בעו"ה דברי חכמים אינם נשמעים להמון נגד בעלי זרוע וזו היתה הסבה העלמית ג"כ שנטמנו. ולכן לא היה רבינו הקדוש רשאי לפרסמה במשנתינו המסורה לכל.

אלא מדברי החכמים הוא. אלא שזה אומר לרחק ולקרב. ולדברי ר"ש אבות אלו החכמים וכו' אבל לדברי חכמים אחיא קרא כפשטיה לב אבות על בנים. ולא הולרך לפרש. וז"ל הרמב"ם אבל חכמים אומרים אין עושה ביוחסין. כל הנקרא בשמו הכל יתיחסו אל האמת והתורה היא אב הכל המעשקות והרעות הם הבאות לפי אדם לפי שהם חנם והוא הומם בשגאתו [אותו] והוא אומרם לעשות שלום בעולם. ע"כ. והראב"ד מפרש דברי חכמים לעבות שלום מן האומות. אבל גם פירוש דאותו תנאי פליגי בהאי קרא. וז"ל. אלא לרחק את המקורבים בזרוע וכו'. דכתיב והשיב לב אבות על בנים וכו' מבמע ליה על קירוב משפחה קאמרינ) רבי ישמעאל אומר להשוות את המחלוקת שים בין החכמים בדברי תורה רבי ישמעאל דרים מהאי קרא דלעיל דכתיב זכרו תורת משה עבדי אשר צויתי אותו בחורב על כל ישראל חקים ומשפטים. וכתיב בתריה הנה אנכי שולח לכם את אליה הנביא וגו'. והשיב לב אבות על בנים וגו'. כלומר על החקים והמשפטים ישוב לב אבות עם לב בנים. שלא תהיה עוד מחלוקת ביניהם. [ונראה לי דמהכא דגילין לומר דתיקו"ת שאמרו בגמרא היא מוטריקון תבבי יתרן קובות ואבעיות אע"פ שמשמעותה ג"ל תהא קאי. כמוטריקון דדייתיקי. שפירש הר"ב במשנה ז' כפ"ק דב"מ. וכלומר שהקושיא קאי ובמקומה עומדת] ואכ"ל לעבות שלום בעולם כלומר לעבות שלום לישראל מן האומות. ולבשר אותם על ביאת הגואל. וזה יום אחד לפני ביאת המשיח. והייטו דכתיב הנה אנכי שולח לכם את אליה הנביא לפני בא יום ה' הגדול והנורא והשיב לב אבות על בנים. ולב בנים על אבותם. כלומר לב האבות והבנים אשר נפל בם מורך מפחד. וברחו אלה פה ואלה פה מפני צרותם. ישיב אותו היום לגבורתו. וישיבו אלה את אלה. ויתנחמו זה בזה. אמן. וכן יהא בימינו. והא דכתיב בסיפא דקרא פן אבא והכיתי את הארץ חרם. לדעת כולם על המקרא הראשון הוא חוזר. וכך הוא פירושו. זכרו תורת משה עבדי אשר צויתי אותו בחורב וגו' ואם תזכרו. הנה אנכי שולח לכם את אליהו הנביא וגו'. פן אבא והכיתי את הארץ. כלומר זכרו תורתי פן אבא והכיתי את הארץ חרם. ואם תזכרו לא אבא [להכות הארץ חרם]. אשלח לכם מושיע ורב והושיע אתכם מאויביכם. אמן כן יהי רצון [ע"כ]: סליק מסכת עדיות

מ) בד"ת תקנו כאין הענין אך לגלה שרך הוא. ועי' לעיל בסוף דיה הלימ כו' בלשון הרמב"ם. נ) כך היה אפשר גירסת הראב"ד במשנה.

יבין תפארת ישראל יבין

מג) אפילו הידועים בפסול כשנתערבו יבחוק: מד) שבין החכמים: מה) בין אים לחבירו: מו) דלא"ק, אבות ובנים לענין יוחסין קאמר, שיסגיתו האבות על הבנים שלא יתערבו בפסולין בשונג, והבנים יבניתו על כבוד אבותיהן, ולא יתערבו בפסולין במזיד. ולר"ש, אבות היינו חכמים, ובנים הם התלמידים, שלא יהיה ביניהן מחלוקת. ולחכמים, אבות היינו המופלגים ורודים על חבריהם, ובנים היינו הנכבשים והנעלבים, דלפעמים זה גרם ולפעמים האחר גרם המחלוקת שביניהן. ולעתיד ישיב הקב"ה לב האבות הנ"ל, דהיינו המנהיגים הרודים בעם, על הבנים לנהלן ברחמים, ולב בנים הנ"ל, דהיינו העם הנכבשים, על אבותם לכבד למנהיגיהם, ויתיחדו רבבות לבבות, בלהבות הבהבות, ובאהבות כפגבות, נפש הבנים והאבות, לאחדותו יח' נלבות נקרבות, כי מאור אחד משולבות מחולבות, אמן:

בשלמה מסבת עדיות.

לא לרחק ולא לקרב. מיי' פ"ג מהלכות מלכים ה"ב. סליק בס"ד

שנויי נוסחאות

להשוות המחלוקת. בד"ק ..המחלוקות; בכי"ק את המחלקות; בכי"מ ..את המחלוקת. והב"א לא לרחק ולא לקרב. בכי"מ והב"א לקרב ולא לרחק. שלום בעולם. וכ"ה בכי"ק; בכי"מ לעולם; בד"; ובפו"י ובכ"ב ..ביניהם. שנאמר כו'. בכי"מ בא הכתוב במלואו:

לקוטים

והשתא ליכ נמי קובייהו הנייה דיוון שפרסמו הכשרה מס עוכ לאליהו דהא מה שפרסמו אינו אלא בהזכרת שם לבד כמו שקבלו ומיהו לא ידעו מי הם ויכין הם ולעולם הם נמתו ראוקים מישראל ולינס ידועים עד ביסא אליהו ויאמר כן ג"ל (כס): **במשנה להשוות** המחלוקת מדלא אמר כדברי חכמים לא לרחק ולא לקרב אלא וכו' ש"מ דלא פליג עם הקודמין ע אלא בא להוסיף עליהו דהא בכלל המחלוקת שהיו בין מכמי ישראל איכא מילי דאלין ביוחסין וכדאלבאתן בקודמין דף ע"א דאיכא מ"ד בא"י עיסה לבבל ואיכא מ"ד איסכא בבבל עיסה (א"י וכן שאר דברים כי"לא בזה ובכיכא אליהו להבנות המחלוקת ישוב ג"כ מחלוקת זה וממילא מרחק ומקרב ועמ"ש עוד לקמן. (כס): שם שנאמר הולך לזה כי היכא דלא תיקבי דיוון דריב"ן אמר ק מסי הקבלה הל"מ היכי פליגי עליה אמיכא קושיא זו הובלה הרמב"ם לפרש אלא כמו ממע"ה זה הלי וכו' כמ"ש הרי"ט משמו וזה עלמו כמו הגא נוסיה בהגיאו הפ' דאם הוא הלכתא קרא ג"ל אלא דהבלכם לא היתה רק באליהו יבא לבסיר החמסים ובאיזה תמוסים היינו דפליגי בפירוביה דהך קרא וכזה לא תיקבי הו היכי פליגי על הבלכה. (כס): **תוי"ט ר"ח שנאמר** וכו' דמיכא דגילין וכו' לפי"ז ג"ל דחכמים לא פליגי הרים דאיכ סוגיין דעלמא הו"ל כיחידאה והשתא ריש ספיר יהוי לשון חכמים לא לרחק וכו' כלומר דלא אתו לפלוגי אלא על ה"ק לבד דאמר לרחק ולקרב אבל לא על כ"ש אלא דכ"ש דרים לקרא במחלוקת התורה לבד וחכמים על כל מחלוקת שנם במילי דעלמא ישים גבולו שלום הכל בלום הן יקום נכ"ל (כס).

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org